יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 29 | Łódź, Piątek, 2 lutego 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י"ז שבט תרצ"ד | № 29

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבן אין עלטער פון 26 יאהר
אונזער ליבסטער

ב"ע **פייוועל פיין**

די לוי' איז פארגעקומען דאנערשטאג, דעם 1-טען פעברואר 1934. וועגען
וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

ערטערן, שוועסטער און ברידער.

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין
ערטיילט אונטעריכט
פאר דערוואקסענע,
אין פויליש, יודישע
און דייטשע שפראכן
צו ביליגע פרייזען.
לאטמאן,
בזשעזשינער 15.

יודען לאזט אייך נישט נארען!

אזוי ווי איינציגע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך
אין דער צייטונג, אז זיי זענען געווען די ווערק-פיהרער,
געשעפטס-פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי
אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז געווארען ליק-
ווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז זאגאר
געווארען פערבעסערט און פערגרעסערט. איך בעזיץ

א ריזען-לאגער פון

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען
זיידענע יופיצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינאר-
קעס, זומער- און ווינטער-פאלטעס, געהאקטע אנציגער,
שלאפרעק, פיזשאמעס—זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ
איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער-זאכען ווי אויך
א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.

בעמערקונג 1) א ספעציעלער לאקאל פאר רביים, רבנים,
הורה-מוהרים און ישיבה-בחורים. 2) פאר קונדען פון ארויסווי-
נדיגע שטעט א פרייער הוצאה. 3) אמגענע ווערק-
שטעל אויף ארט און אויפן פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט
אין פערלויף פון 24 שעה.

מיכל שאלדאיעווסקי

לאדז, 8 אגראדאווא 8.

לאדזער יוד. פליישער- און וואורשטענמאכער-צעך

פיעטריקאווער 24.

זונטאג, דעם 4 פעברואר 1934, פינקטליך 5 א זייגער אווענד, קומט
פאר א זעהר וויכטיגע

פאר-בעראטונג

אויף וועלכע מיר פאדערן אויף אלע מיטגלידער פינקטליך צו קומען.
אויף דער טאג-ארדנונג געפינען זיך זעהר אנגעוועהטאגטע פאך-
אנגעלעגענהייטען און שטייער-פראגען.

די פערוואלטונג

פון לאדזער יודישען פליישער- און וואורשטענמאכער-צעך
פיעטריקאווער 24.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט האבען מיר דעם כבוד איינצולאדען אלע
מיטגלידער צו דער

יעהרליכער גענעראל-פערזאמלונג

פון דער יוד. געזעלשאפט
געגען אויסערגעוועהנל. נויט **„נותן לחם"**
אין לאדז, וועלכע וועט פארקומען אין דער האנדווערקער-
צענטראלע זשעלאזנע 10 A מוצאי-שבת ד. 10 פעברואר
1934, 6 א זייגער אווענד צום ערשטען טערמין און 8 אווענד
צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאהל מיטגלידער מיט
פאלגענדער טאג-ארדנונג:
1) אויסוואהל פון א פארזיצער, 2) פערהאנדלונגס-בעריכט, 3) טעטיג-
קייטס-בעריכט, 4) בעריכט פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע, 5) אפהאלטונג
פאר דער אפטרעטענדער פערוואלטונג, 6) בודזשעט-פראיעקט פאר 1934/5,
7) סטאטוטען-ענדערונג בנוגע פאר § 3 ויטערע פ. 8) בעשטעטיגונג פון
דער געקויפטער הילף אין קאסע, 9) וואהלען, 10) פריע פארשלאגען.
די פערוואלטונג.

בעמערקונג: עס וועלען געבעטען לויט די § 6 ביז 14 איינ-
צוצאהלען פאר דער גענעראל-פערזאמלונג דעם פעהלענדען בייטראג.

אכטונג, זדונסקא-וואליער
אין לאדז!

מיר מאכען בעקאנט, אז מוצאי-
שבת-קודש פ' יתרו (3/2 34), 7 א
זייגער אווענד, קומט פאר

א חנוכת-הבית

אין ווירקליכקייט די טראדיציאנעלע

חמשה-עשר-פייערונג

אין אייגענעם לאקאל, פילסודסקיעגא 50,
מיט א רייכען פראגראם. צווישען אנדע-
רעס: ערייגפיהר-ווארט פרעזעס לייביש
זילבערבערג. וועגען דער אדרייטונג
פון דער פייערליכקייט וועט רעפערירען
ה' העניך בענדעט.

אין פראגראם: דעקלאמאציעס,
געזאנג-נומערן אין א-קעסטער.
איינגאנג פריי. 399 איינגאנג פריי.

די טוריסטן-קאמיסיע

ביי דער

יודענשטאטס-פארטיי

(פילסודסקעגא 57) רעכטס אפיציע
2-טער שטאק, נעהמט אן איינשרייבונגען

אויף רייזעס

קיין ארץ ישראל

אפפאהר דעם 19/2 און דעם 15/3 1934
דאס ביורא איז טעטיג טעגליך פון 7 ביז
10 אוונט. די פרייזען זענען פערקלענערט.

מזל-טוב

ווינשען מיר אונזער געעהרטען פרעזעס

אברהם קאהן

צו דער חתונה פון זיין ליבע איינציגע טאכטער

פרל. **חיה'לע** מיט ה' **צדיק רייז**

און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען.

די פערוואלטונג

פון דער אהן-פראצענטיגער גמילות חסדים-קאסע
פון טארג און מארק-שטייער אין גייער'ס ראיאן.
פיצע-פרעזעס: משה אדלער, סעקרעטאר: שלמה
דזשעשקאווסקי, קאסיר: בערל גינצבערג,
אפער-ראט: מרדכי קרויל, בעריש הענרעלעס,
משה פרידעל. קאנטראל-קאמיסיע: אברהם
פאגלער, לייבוש ערליך, זינדער שטו-
דענט, איטשע פאגלער.

אכטונג, בעקער-מייסטער אין לאדז!

מארגען, שבת ביינאכט, דעם 3 לוטי, 7 אווענד
קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פילסודסקיעגא 57

א דרינגענדע

גענעראל-פערזאמלונג

פון אלע בעקער-מייסטער אין לאדז.

צוליב דער וויכטיגקייט פון דער טאג-ארדנונג, וואו ס'וועט
געהאנדעלט ווערען די פראגע וועגען זונטאג באקען און די
בעדראהענדע לאגע פון די נישט-מעכאניזירטע בעקערייען,
וואס שטעהט פאר פערמאכט צו ווערען אין די נאהנסטע טעג
ווי אויך די פאך לאגע, ווערען אלע בעקער-מייסטער אין לאדז
געבעטען צו קומען פינקטליך צו דעם אויבענדערמאנטען טערמין.
קיין איין בעקער-מייסטער זאל נישט פעהלען.

די פערוואלטונג פון בעקער-צעך אין לאדז.

א גוטע בשורה פאר דער
לאדזער בעפעלקערונג!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז די
געזעלשאפט

„עזרה מהירה"

(גיכע הילף) גיט ארויס באנעס צו פער-
שידענע בעוואוסטע דאקטוירים ספעציא-
ליסטען, וועלכע וועלען אויפנעמען קראנקע
אין זייערע פריוואט-קאבינעטען ווי אויך
ערטיילען וויזיטען א היים, פאר א מיני-
מאלען אפצאהל. ס'ווערען אויך אנגענומען
אלע ארט אנאליזען.
דאס ביורא איז טעטיג יעדען טאג פון 9—1 און
4—7 אין צענטראלען לאקאל זאוואדזקא 6.
די פערוואלטונג.

אונזער רעצטע 3 טעג
רופליך

אויף פיעטריקאווער 59, נעוו. „Rogów"
פון גרעסטען אנאטאמיש-פאטאלאגישען

מוזעאום

וואס בעזיצט 6 אפטיילונגען, איבער 1000 עקספאנאטען.
אפען טעגליך פון 11 פריה ביז 11 אווענד.

איינטריט נאר 25 גר.

בעמ: קינדער בחנם. גרויסער סורפריז פאר קינדער

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס מיינע
פריינד **שמעון, יצחק** און **נאטאן פעלדמאן**
צוליבן טויט פון זייער אינפערגעסליכער

מוטער נ"ע

זייט געטרייסט. שמואל בארנשטיין

דעם חשובן שעף
ה' מ. פעדערמאן
פון פאביאניק
צוליב'ן טויט פון זיין אונפער-
געסליכען פאטער

ב"ע

אברהם יצחק

דריקען אויס דעם טיפסטען מיט-
געפיהל.

ה. קארבמאן
ח. סעגאל

רגשי השתתפות חמה בצער העסקנים הנאמנים
של הקרן הקימת לישראל

החו"ח **יצחק ומשה גראבוביצקי**

לפטירת

אביהם ז"ל

בעבודתם המסורה למען גאולת הארץ ינחמו.

קרן קימת לישראל בלודז.

די פערוואלטונג פון דער
פאזנענער-סעקציע דריקט
אויס מיטגעפיהל איהר חשוב'ן
פערזו. - מיטגליד חבר ישראל
עפשטיין ווי אויך די געבר.
עפשטיין צוליב'ן טויט פון
זייער ליבען

פאטער נ"ע

המקום ינחם אתכם בתוך שארי
אבלי ציון וירושלים. 388

פאר גאלד,

ביזשוטעריע

אין לאמבארד-קווימעס
צאהלט די העכסטע פרייזען

אליעזר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

אנו משתתפים בצערם הגדול של חברינו האחים
גראבוביצקי למות עליהם

אביהם ז"ל

אשר שפירא, זאב רוטקופף,
זלו"ה לויפר, צבי רינגרט.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטאר-
בען אין עלטער פון 76 יאהר, מיין ליבער מאן,
אונזער טייערער און אונפערגעסליכער פאטער, שווי-
גערפאטער, אורגראספאטער, ברודער, שוואגער און
אנקעל

ב"ע

שמואל ראזענצוויג

ב"ר דניאל ז"ל

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, י"ז
שבט תרצ"ד, דעם 2 פעברואר 1934, 12 א זייגער
בייטאג, פון טרויער-הויז זגערזשער 35, וועגען
וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

378

סלאנג-קינא
„CZARY"
גרויסע עפאפיי פון ליבע.
טויט און אפפערונג.

גרויסער קאנקורענצלאזער דאפעלטער פראגראם!
— I —
ערשטער פויליש-פאלעסטינער 100% קלאנג-פילם אין די שפראכעז:
פויליש, העברעאיש און אראביש
סאברא
א. מעסקין, ע. בערטאנאף און ה. ראווינא
אין די הויפטראלען: די הויפט-ארטיסטען פון „הבימה"
צום ערשטען מאל אויפ'ן פילם — אויטענטישע פייערליכע אויפנאהמען פון מאהאמעטאנער יום-טוב „Nabi Massa" אין ירושלים. די אויפנאהמען זענען אויסגע-פיהרט ביים איינשטעלען זיך דאס לעבען פון אפעראטאר און ארטיסטען.
אויסערן פראגראם. די אלוועלטליכע מכביה'דע אין פאלעסטינא.
II.
„דאס געהיימניש פון האטעל"
Merna Kenedy, Glin Tryon
שפאנענדע קאמעדיע — אין 10 אקטען. — אין דער הויפטראלע:
היינט אנהייב 12 בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פלעצער פון 54 גר.
• היינט אויסשליסליך ביי אונז!
היינט אויסשליסליך ביי אונז! •
צום ערשטען מאל אין פוילען
רעדע פון פרעזידענט פון דער
ציוניסטישער ארגאניזאציע —
נחום סאקאלאוו

וויכטיג פאר דער
לאדזער באפעלקערונג
דערמיט מאכען מיר באקאנט, אז
איז ערעפענט געווארען דאס
אמבולאטאריום
ביים פעראיין „עזרת עניים"
נארודאווא 8, טעל. 153-99
וואו ס'ווערט ערטיילט מעדיצינישע
הילף אויפ'ן ארט פון 9 פריה ביז 7 אוו.
שיקט גרויס דאקטוירים - ספעציאליסטען
מיט וויזיטען אהיים
ווי אויך דענטיסטישע הילף
וואשמשקעס אין דער אמבולאטאריע און אויסער דער אמבולאטאריע פאר א מינימאלען אפצאהל נעהמט אויך אן געבורטען און אלע ארט אנאליזען, מינימאלע אפצאה-לונגען. די פערוואלטונג.

לאדזער!
ווען איהר פארט קיין ווארשא
טא ווייסט, אז גוט צו עסען,
גוט זיך ווילען און פערברענגען
די פרייע שעה'ן אין אן אנגענע-
נעהמער סביבה, קאן מען נאר
אין באר
„מעטראפאל"
טלאמאצקע 13.
זאמעל-פונקט פון יודישע ליטעראטען,
זשורנאליסטען און קינסטלער; פון 8 אוו.
קאנצערט און דאנסינג.
געשמאקע און נארהאפטע מיטאגען
פון 4 שפייזען (מיט פיש) 2 זל.
3 שפייזען-1.50, 2 שפייזען-1 זל.
געדענקט-זשע: אייער ארט אין ווארשא
איז: אין „מעטראפאל" טלאמאצקע 13

אויגען - קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען - קראנקע
(צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך
אמבולאטאריש פון 9 ביז 1 און פון 4
ביז 7.30 אוונט.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—1 מיטאג און פון 5—9 אוונט.
זונטאג פון 10—1 בייטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר ארבייטסלאזע רעטשניצע-פרייזן

Dr. med. J. PIK
Al. Kościuszki 27 tel. 175-50
נערווען-קראנקהייטען.
ספעציאליסט פון נערווען-קראנקהייטען
און סעקסועל-נערווען ליידען.
עמפפאנגס-שעה'ן פון 5—7 נאכם.

OGŁOSZENIE

w sprawie obliczania i uiszczania składek ubezpieczeniowych

– §§ 19 – 38 Rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dn. 28.XII.1933 r. (Dz.U.R.P. Nr. 103, poz. 818).

Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi wzywa PP. Pracodawców, zatrudniających conajmniej 4 pracowników, aby w terminie do dn. 10 lutego r. b. przedłożyli „wykaz stanu zatrudnienia" z załączeniem deklaracyj obliczonych składek ubezpieczeniowych za miesiąc styczeń r.b., na podstawie których to danych Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi dokona wymiaru składek ubezpieczeniowych za powyżej wymieniony miesiąc.

Wykazy stanu zatrudnienia wraz z deklaracjami należy składać co miesiąc **w terminie do dnia 10 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły.**

PP. Pracodawcy, zatrudniający najwyżej 3 pracowników, winni zgłaszać indywidualnie każdą zmianę zarobku najpóźniej do dnia 10 każdego miesiąca, a wymeldowania uskuteczniać w ciągu 7-miu dni od daty zaprzestania pracy.

Wszyscy PP. Pracodawcy, bez względu na ilość zatrudnionych pracowników, **obowiązani są sami obliczać wysokość składek** za wszystkie rodzaje ubezpieczeń **i wpłacać je w łącznej kwocie do dnia 10 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły.**

Dokładne przepisy o prowadzeniu wykazów stanu zatrudnienia, jak i obowiązkach PP. Pracodawców w zakresie ubezpieczenia zatrudnionych u nich pracowników, znajdują się w „Pouczeniu dla zakładów pracy", wydanem przez Izbę Ubezpieczeń Społecznych, które to pouczenia są do nabycia w budkach z wyrobami tytoniowemi oraz w gmachu Centrali Ubezpieczalni Społecznej w Łodzi (ul. Wólczańska Nr. 225).

PP. Pracodawcy – w myśl § 37 Rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dn. 28.XII 1933 r. – **obowiązani są do uiszczenia składek ubezpieczeniowych, niezależnie od wymierzenia tych składek przez Ubezpieczalnię i bez względu na to, czy otrzymali od Ubezpieczalni nakaz płatniczy, względnie wezwanie do opłacenia składek.**

Odsetki zwłoki, w wysokości 1% w stosunku miesięcznym, należne w razie nieuiszczenia składek w przepisanym terminie, **liczone będą od następnego dnia po upływie terminu płatności składek, t. j. od dnia 11-go każdego miesiąca,** przyczem każdy rozpoczęty miesiąc liczy się za cały.

Łódź, 1. lutego 1934 r. UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W ŁODZI.

עלעגאנטע דאמען און עלעגאנטע הערען
קויפען שיך נור ביי
A. Ogórek
ŁÓDŹ, ZAWADZKA 11.

צו דער פערלאבונג פון אונזער
פריינד
משה ספאקאיני מיט פרל.
עדזשא ווידראווסקא
ווינשען מיר פיל גליק און עווי-
געס צופרידענהייט.
סאלא קאווקא
יוסף זיסהאלץ
חיים ליבערמאן
אליטש קאטיק
אברהם ווײנבוים

צו דער פערלאבונג פון אונזער ה'
משה ספאקאיני מיט פרל.
עדזשא ווידראווסקא
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-
טוב און א גליקליכע צוקונפט.
דוד פולווערמאכער און פרוי
זלמן וואגע

א הארציגען מזל טוב צו די
תנאים פון אונזער ליבע קוזינקע
העלא בעקער
מיט ה' הערמאן בינשטאק
ווינשען 383
בראנדעס, רוזשקע, נחמן
און עקיבא גאלדשטיין.

1934 אכטונג, 1934
סוחרים און דעטאליסטען!
טיש וואגען, דעצימאל-וואגען, קילא-
געוויכטער און ליטער-מאסען געסטעמ-
פעלט פון 1934 בעקומט מען הורט און
דעטייל צו פאבריקס-פרייזען. אין הורט-
אייזען-געשעפט
A. WENGER, Łódź
PIŁSUDSKIEGO 10.
בעמערקונג: אויך טויש איך אלטע
וואגען און קילא-געוויכטער אויף נייע.

Dr.
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראזי-
קראנקהייטען
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4, 8—9 אוו.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10,
טעל. 131-86.
נעהמט אן פון 3—4 נאכמיטאג און פון
7—8 אוונד.

Dr. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70 i róg Traugutta
Telefon 181-83.
choroby skórne, weneryczne
i moczopłciowe.
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8³⁰ do 10 1 — 2³⁰, od 6 do 8³⁰ w. w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען
מיר אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס-
מיטגליד
מאכל דוד שידלאווסקי
צו זיין חתונה מיט
פרל. חנה ראזענבלום
זאל זייער לעבענס-וועג מיט רויזען
בעצירט זיין.
די יוגענד-סעקציע
ביים פעראיין
„עזרת עניים"

צו דער חתונה פון אונזער קאלעגע
ה' שמואל'יק ליפקאוויטש
מיט פרל. פראניא פרענקעל
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט.
עדזשא סאראנטשיק
עדזשא ראפאפארט
אנדזשא מיקולאווסקא
אבעל טאראנטשיק
משה טאראנטשיק
העניעק מאליצקי
איגנאש בלאט

צו דער חתונה פון אונזער
ליבען פריינד
שמואל'יק ליפקאוויטש
מיט פרל. פראניא פרענקעל
ווינשען פיל גליק און עוויגעס
צופרידענהייט.
יוסף פראפעסארסקי און כלה
נאטאן גראסבערג
אנדזשא ליפסקא
שלום בלאהשטיין
יאקע פרייס
מאטעל זינגער
רוזשא ראדושעק

צו דער חתונה פון אונזער
חשוב'ן מיטגליד חבר
שמואל צדיק ליפקאוויטש
מיט פרל. פריידע פרענקעל
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב
און גליקליך צוזאמענלעבען.
חברה „הדרת בחורים"
מלינארסקא 8.

צו דער פערלאבונג פון אונזער
פריינד
ה' לעאן וואקסמאן
מיט פרל. סטעלא טאפ
ווינשען מיר א הערצליכען מזל
טוב און א גליקליכע צוקונפט.
968 פאמיליע קאלסקי.

אונזער חשוב'ן פרעזעס ה'
לייבל לעווקאוויטש און פרוי
צום געבורט פון זייער ליבען
זוהנעלע
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-
טוב און א גרינגע ערציהונג.
חברה „כנסת בחורים", בלודז

ענגליש „ווייס-בוך" וועגן ענטוואפנונג

איטאליען איז מסכים אויפ'ן ענגלישען ענטוואפנונגס-פלאן

לאנדאן, 1 (ספ. טעל.)

דאס אויסערן-מיניסטעריום האט היינט איבערגעגעבען דער פרעסע צום פערעפענטליכען דאס „ווייסע בוך", וואס ענטהאלט דעם ענגלישען מעמאראנדום וועגען ענטוואפנונג.

— דער לעצטענס דורכגעפיהרטער דיפלאמאטישער מיינונגס-אויסטויש — ווערט פעסטגעשטעלט אין דער איינלייטונג פונ'ם מעמאראנדום — האט נישט געשאפען קיין פעסטע באזע פאר א פערשטענדיגונג. אנהויבען איצט ווידער אונטערהאנדלונגען אין זשענעווע וואלט בלויז דערפיהרט צו נייע ענטוישונגען. די ענגלישע רעגירונג איז געקומען צום בעשלוס, אז דער ענגלישער ענטוואפנונגס-פראיעקט מוז אין געוויסע פונקטען געענדערט ווערען, כדי ער זאל קאנען אנגענומען ווערען דורך אלע צדדים אלס פערשטענדיגונגס-באזע.

עס איז קלאר, עס לאזט זיך נישט דערגרייכען אין איצטיגען מאמענט קיין אלגעמיינע ענטוואפנונג. כדי אבער צו פערמיידען א ווילדען גייעג פון בעוואפנונג, וואס קען דערפיהרען צו טרויעריגע רעזולטאטען, מוז מען געפינען א קאמפראמיס אויסגאנג. עס זיינען פאראן 2 מעגליכקייטען: 1) שליסען א קאנווענץ, אין וועלכער די אמשטארקסטען בעוואפענטע מלוכות זאגען זיך אפ פון געוויסע טיפען כלי-זיין אדער 2) די אממיינסטען בעוואפענטע מלוכות זאלען זיך פערפליכטען נישט צו פערגרעסערען זייערע יעצטיגע בעוואפנונג. די ענגלישע רעגירונג איז פאר דעם ערשטען פארשלאג.

ווייטער בעהט איבער דער דאקומענט ארומצורעדען די פרטים פון דער פערשטענדיגונג, וואס לאזט זיך דערגרייכען. די פרטים נעמען ארום דריי הויפט-פראגען: זיכערקייט, גלייכבערעכטיגונג און ענטוואפנונג.

די גאראנטיע פון זיכערקייט זעהט די ענגלישע רעגירונג אין די פארשריפטען, וואס שטרייכען אונטער די פליכט אפצוהיטען די ענטוואפנונגס-קאנווענץ, צוזאמען מיט'ן דייטשען פארשלאג וועגן א רייה נישט אגרעסיע-אבמאכען.

די גלייכבערעכטיגונג איז נישט ווייניגער וויכטיג, ווי דער פרינציפ פון זיכערקייט. ענגלאנד איז פאר א פולשטענדיגער גלייכבערעכטיגונג פון דייטשלאנד און זאגט זיך דעריבער ארויס געגען יעדען מין פראבע-פעריאד.

וואס אנבעלאנגט דער ענטוואפנונג מאכט די ענגלישע רעגירונג אויפמערקזאם, אז היטלער האט זיך לעצטענס אליין אבגעזאגט פון געוויסע מינים געוועהר, הגם די איבריגע מלוכות זיינען נישט מסכים אבצוזאגען זיך פון זייערע כלי-זיין. עס דארף פערקלענערט ווערען די אלגעמיינע בעוואפנונגס סקאלע און ממילא וועט מען אויך קענען פערהעלטניסמעסיג אראבדריקען די דייטשע פארדערונגען.

די ענגלישע רעגירונג מאכט דאן קאנקרעטע פארשלאגען וועגען שליסען א קאנווענץ אויף צעהן יאהר. מען דארף צדורכקומען מכח סטאביליזירען די ארמעען אין פראנקרייך, דייטשלאנד, איטאליען און פוילען אויף דער הויך צווישען 2 — 100000 זעלנער. דערביי דארף די דינסט צייט זיין א קורצע (8—12 חדשים). די סטאנדאריזירונג דארף דורכגעפיהרט ווערען אין משך פון 4 יאהר. שטופענווייז דארפען פערניכטעט ווערען די שווערע טיפען טאנקען און הארמאטען, דערווייל אבער דארף מען ערלויבען דייטשלאנד צו בע'ארגען איהר ארמעע מיט די מינים טאנקען און הארמאטען, וואס זענען — ווי די דייטשען בעהויפטען — נויטווענדיג צוליב פערטיידיגונגס צוועקען". מיליטערישע עראפלאנען וואלט אמבעסטען געווען איינגאנצען אבצושאפען, אדער פעסטשטעלען א בעוויסע צאהל, צו וועלכער עס דארף אויך שטופענווייז דערגעהן דייטשלאנד.

עס דארף איינגעפיהרט ווערען א שטענדיגע אויטאמאטישע קאנטראל.

צום סוף ווערט אונטערגעשטראכען, אז דער צוריקקעהר פון דייטשלאנד קיין זשענעווע דארף זיין דער הויפט-תנאי פון פערשטענדיגונג.

דער איטאליענישער שטאנדפונקט

רוים, 1 (ספ. טעל.)

סטעפאני-אגענטור טיילט מיט, אז בעת די בעראטונגען, וואס זענען פארגעקומען אין רוים אין די ערשטע טעג פון יאנואר צווישען מוסאליני און דעם ענגלישען אויסערן-מיניסטער סיימאן, האט דער איטאליענישער פרעמיער איבערגעגעבען דעם ענגלישען מיניסטער א דאקומענט, אין וועלכען עס ווערט פעסטגעשטעלט די איטאליענישע מיינונג וועגען דער לאגע און אויסזיכטען פון דער ענטוואפנונג.

רוים, 1 (ספ. טעל.)

אינ'ם פערעפענטליכטען איטאליענישען דאקומענט ווערט געזאגט, אז די פראגע פון ענטוואפנונג איז געבליבען שטעהן אויף א טויטען פינקט און עס דראהט א גרויסע געפאהר פון פערשלעפען ווייטער דעם ענין. פון דייטשלאנד קאן מען נישט פאדערען קיין ווייטערדיגע ענטוואפנונג פשוט דערפאר, ווייל זי איז נישט בעוואפענט. מען מוז נעהמען אין אכט די דייטשע פאדערונגען וועגען אזוי בערופענער דעפענזיווער בעוואפנונג.

אינ'ם דאקומענט ווערט בעריהרט דער ענגלישער ענטוואפנונגס-פלאן אלס דער בעסטער קאמפראמיס-אויסגאנג פון דער לאגע.

ד"ר העלער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

KURSY kroju, szycia i modelowania Liny Kaufman
telefon 207-23.
ZOSTAŁY PRZENIESIONE na Piramowicza 2
ZAPISY przyjmuje się codziennie od 10 rano do 7 w. I piętro, front, róg Cegielnianej

קלאנג-קינא-טעאטער
„CORSO"
זשעלאנא 2-4

צום ערשטען מאל אין לאדז!
I. די פרעהליכסטע קאמעדיע פון סעזאן
דער אדיוטאנט פון זיין האהייט
אין די הויפט-ראלע: Vlasta Barian
אנהייב אין געוו. טעג 3.30 נאכמ. שבת, זונטאג און יום טוב 11.30 פארמיטאג.

אונזער קאנקורענצלאזער פראגראם!
II. „דער העלד פון אריזאנא"
דראמע פון אינגעוועהנליכע איינדרוקען, פאסירונגען און סענסאציעס.
אין דער הויפטראלע: George O'brien i Nell O'day
די פרייזען פון די פלעצער אויף די ערשטע סעאנסען זענען פערקלענערט.

ניגאנטישע קינעמאטאגראפישע מייסטערווערק! רעוואלוציע פון XX יאהרהונדערט!
„KING KONG"
לוימ'ן לעצטען ווערק פון Edgar Wallace
אין די הויפטראלע: Zula Pogorzelska, Własta Burian, Adolf Dymsza
נעקסטער פראגראם: „12 בענקלער"
דעם 3 פעברואר 1934, 12 בייטאג און ד. 4 פעברואר 11 פארמיטאג פריה-מארגען-פארשטעלונג פאר דער יוגענד.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)

הייצט אויך פאלגענדע טעג

מעטאל-בעטען
קינדער-וועגעלעך
מאטראצען אלער ארט
אין א רייכען אויסוואהל.
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמבילינסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!

שפארען געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוויך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווייכען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

כירורגישער קאבינעט
Dr. med. M.
Eljasberg
80 פיעטריקאווער 80
טעל. 117-87.
נעהמט אן פון 3—5 נאכמיטאג.

פערלאנגט אין די טאבאק-געוועלבער די ביליגע און דאך די אויסגעצייכענטע
גילזען מיט וואטע
צו פאפיראסען א. ג.
KRYZYSOWE
PASCHALSKIEGO
א שאכטעל 25 שטיק - 5 גר.
„ 50 „ - 10 „

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
פיליקהריגער אסיסטענט אויף K. Ch. אשרא-קי זלאטן
Spec. Chirurgja Kostna
(צובראכענע און אויסגעלענקטע ביינער)
D-ra STERLINGA 22
telefon 174-42. (נאווא-טארגאווא)

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען פאר איבערגע מאכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאנץ ניי און אויף נייע היטען צו
3.50
געדענקט די אדרעס
„TOLA"
23 Zawadzka 23
II wejście parter.

Zakład Leczniczy
POŁOŻNICZO - GINEKOLOGICZNY
ul. EWANGELICKA 18
(Sienkiewicza 83)
Ordynują: Dr. med. Sz. Eigerowa
i Dr med. J. Baum
Zapisy na porody I, II i III klasy.
TELEFON 107-23.
כשר'ע קוך.

לעכער
צו וועש און העמד שקעס ווערן געמאכט
שרודמיעסקא 8.

דאס ערשטקלאסיגע
קינדער- און שילער-גארדעראבן אטעליער
„Dzieckopol"
16A זאוואדזקא 16A
מאכט בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז צוליבן דויערנדן קריזיס, האבן מיר בעשלאסען צו רעדוצירן די פרייזען
ביז 50%
בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פון איינענע און צוגעשטעלטע סחורות. פינקטל. און רעעלע בעהאנדלונג.

רופטורען
(ברוך-קראנקהייטען)!!

ספעציעלע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע לאקאליזירען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציע אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע רופטורען (ברוכען) פון אלע מינים ביי מענער, פרויען און קינדער.
דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיגט איך דורך אליינען ספעציעלע צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען.
אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) הייל-ארטאפעדישע גארסעטען. אויף אויסגעקרימטע פיס און קניהען.
ביינער-שווינדזוכט הייל-ארטאפעדישע אפאראטען, אויף פלאטשיגע וועהטאגליכע כטאפעס (פלאטפיס)
ספעציעלע ארטאפעדישע וואלקדקעס לויט גיפס מאדעלען.
קינסטליכע הענד און פיס.
ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. Petrykiewicz אויס לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (פראנט פארטער) טעל. 177 09
בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז נויטווענדיג.
(אין זגערזש אויף פלאוואצקא № 2 און № 4 איינגאנג הייזער)

נאך דער קאטאסטראפע
מיטן סאוויעטישן סטראטאספערע־באלאן
פארוואס איז דער באלאן אראפגעפאלען. — טרויער אין ראטען־פערבאנד — מיטגעפיהל דעפעשען פון דער גאנצער וועלט

מאסקווא, 1 (ספ. טעל.)
אין גאנץ סאוויעט רוסלאנד איז ערקלעהרט געווארען טרויער צוליב דער קאטאסטראפע מיטן סטראטאספערע־באלאן, וועלכער איז אראבגעפאלען ביי קאדאשקינא און די פליהער פעדאסעענקא, וואסענקא און אוסישקין זענען געהרג'עט געווארען.

אין די רעדעס דורכ'ן ראדיא ווערט אנגעוויזען, אז די דאזיגע דריי וויסענשאפטס־מענער, וואס זענען געפלויגען אין דער סטראטאספערע, כדי צו ברענגען נוצען פאר די פארשונגען פון דער מענשהייט, זענען קרבנות פאר דער וויסענשאפט. מען גלויבט, אז די קאטאסטראפע איז געשעהען דאדורך, וואס צוליב דער גרויסער קעלט אין די הויכע לופט־רעגיאנען איז דער באלאן בעדעקט געווארען מיט אייז און דאס האט איהם געמאכט שווער. אין דער לויה פון די דריי אומגעקומענע וועט נעהמען אנטייל די גאנצע סאוויעטישע רעגירונג.

מאסקווא, 1 (ספ. טעל.)
די סאוויעטישע רעגירונג בעקומט מיטגעפיהל־דעפעשען פון דער גאנצער וועלט צום טראגישען טויט פון די פליהער. עס זענען אנגעקומען מיטגעפיהל־דעפעשען פון די וויסענשאפטליכע אקאדעמיעס און פליה־געזעלשאפטען אין אמעריקא, ענגלאנד, איטאליען און אנדערע לענדער.

צווישען די דריי אומגעקומענע פליהער איז געווען אויך דער יוד אוסישקין, וועלכער איז געווען א יונגער גרויסער געלעהרטער, פארשער פון מעטעאראלאגיע, און שוין אין ערשטען פליה פון סאוויעטישען באלאן צו דער סטראטאספערע האט ער זיך בעטייליגט.

מאסקווא, 1 (ספ.) די קערפערס פון די אומגעקומענע סאוויעטישע פליהער האט מען געבראכט קיין מאסקווע.

מאסקווא, 1 (ספ.)
די פוילישע רעגירונג האט דעם אויסערן־קאמיסאר ליטווינאוו איבערגעגעבן איהר מיטגעפיהל צוליב'ן אומקומען פון די סאוויעטישע פליהער.

דער דאלאר סטאביליזירט אויף 59,06 סענט

לאנדאן, 1. (ספ. טעל.)
פרעזידענט רוזוועלט האט סטאביליזירט דעם נייעם קורס פון דאלאר אויף דער הויך פון 59.06 סענט פון אמאליגען דאלאר־ווערט. ד.ה. אנ'ערך אויף דער הויך פון 5 זלאטעס מיט 26 גראשען פאר א דאלאר.

אין ווארשא

ווארשא, 1. (טעלעפאניש).
היינט איבערפריה איז אין די בערזע־קרייזען געווען א מהומה צוליב דעם דעקרעט פון רוזוועלטס דאלאר ענטווערטונג. די באנק פאלסקי האט היינט אין דער פריה געעפענט דאס פענסטערל מיט א פערשפעטיגונג און אנגעהויבען צאהלען 5.45 זלאטעס פאר'ן דאלאר. אבער באלד האט זי געווארפען דעם קורס ביז 5.38; פריוואט קאן מען קיין דאלארען איבערהויפט דערוויל נישט פערקויפען; מען גלויבט, אז דער פריוואטער קורס וועט זיין 5.40; פון לאנדאן מעלדעט מען, אז אלע דאלאר־ווערט פאפירען (אויך פוילישע) שטייגען געוואלדיג. אין ווארשא האט מען אין דער פריה געוואלט צאהלען פאר

סטאביליזאציע 38 מיט דריי פערטעל; פאר דילאן 78; עס איז אלץ „געלד"; און גאלד איז געוואס פעסטער; פאר גאלד־דאלאר וויל מען צאהלען 8.96 אהן געבערט; דער פונט 27.60.

אין לאנדאן

לאנדאן, 1. (ספ. טעל.)
די ידיעה, אז רוזוועלט האט ענטווערטעט דעם דאלאר ביז איינגעפעהר 59.06 פראצענט פון זיין אמאליגען ווערט איז אנגעקומען קיין לאנדאן שפעט ביינאכט ווען אלע באנקען זענען שוין געווען געשלאסען. מען ערוואַרטעט א שטורמישע בערזע. מען האט מורא אז אמעריקא וועט שוין אנהויבען איינטערוועגירען און בעמיהען זיך צו ווארפען דעם דאלאר ביז צו זיין אפיציעלען ווערט. מען האלט אז ענגלאנד וועט דאדורך ווארפען דעם פונט מען ערווארטעט אויך א געוואלדיגע שטייגערונג פון אלע דאלאר ווערט־פאפירען, צוליב דער פעסטשטעלונג פון דאלאר־קורס. אין לאנדאן זענען אויך די פוילישע דאלאר־פאפירען געשטיגען. עס איז אויך געשטיגען דער פרייז פון גאלד אין בעצוג צום פונט.

אנטיסעמיטישע ארגאניזאציעס פון לעטלאנד ווערן אויפגעלעזט
געריכט בעשטעטיגט דעם בעשלוס פון סיים

ריגא, 1 (יט"א טעלעגראפיש).
דאס געריכט האט בעשטעטיגט דעם בעשלוס פון סיים אויפצולעזען די אנטיסעמיטישע ארגאניזאציעס אין לעטלאנד.

בשעתו האט דער לעטלענדישער סיים אנגענומען אזא בעשלוס. די ארגאניזאציעס האבען געגעבן דעם בעשלוס אפעלירט צום געריכט. דאס געריכט האט דעם בעשלוס פון סיים בעשטעטיגט.

דייטשלאנדס ענטפער אויף דער עסטרייכישער נאטע

בערלין, 1 (ספ. טעל.)
דער דייטשער אויסערן־מיניסטער האט איבערגעגעבן דעם עסטרייכישען געזאנדטען, דעם ענטפער פון דער דייטשער רעגירונג אויף דער עסטרייכישער נאטע פון 17 יאנואר ה.י. וועגען דייטשלאנדס אריינמישען אין די אינערליכע ענינים פון עסטרייך.

אינם ענטפער ערקלערט די דייטשע רעגירונג, אז דער ענין קאן נישט דערלעדיגט ווערען אויפן אינטערנאציאנאלען וועג.

KORZYSTAJCIE z SAFESÓW,
gdyż jest to najpewniejsze miejsce przechowywania Waszego majątku

פראנקרייכס ענטפער צו דייטשלאנד
דייטשלאנד ווערט געראפען מיטצוארבייטען מיט דער פעלקערליגע

פאריז, 1 (ספ. טעל.)
„האוואס" פערעפענטליכט דעם טעקסט פון פראנצויזישען מעמאראנדום, וואס איז איבערגעגעבן געווארען דעם 1 פעברואר דעם קאנצלער היטלער.

די פראנצויזישע רעגירונג ענטפערט אויף די דייטשע בעוואפנונגס־פארשלאגען און אויף די דייטשע פארשלאגען צו שליסען אפמאכען.

אין דער ערשטער רייהע פערלאנגט די פראנצויזישע רעגירונג גאראנטיעס פאר דער זיכערקייט און אז דייטשלאנד זאל אויספיהרען די בעשלוסען, וועלכע זענען שוין און וואס וועלען ערשט אנגענומען ווערען דורך דער פעלקער־ליגע.

וואס שייך בעגרעניצען די ענטוואפנונג מצד פראנקרייך און אויסצוגלייכען די דייטשע בעוואפנונג מיט דער פראנצויזישער זאגט זיך אינ'ם פראנצויזישען מעמאראנדום, אז אויך דער ענין דארף ערלעדיגט ווערען אין הסכם מיט די מלוכות וועלכע זענען אין דער פראגע אינטערעסירט.

ווייטער האלט די פראנצויזישע רעגירונג אז עס דארף איננאנצען אפגעשאפט ווערען די מיליטערישע לופט־פליהעריי דורך די ענצעלנע מלוכות און עס דארף איינגעפיהרט ווערען אנ'אינטערנאציאנאלע לופט־שיפען־קראפט.

פראנקרייך איז גרייט אויף א בעדייטענדע רעדוקציע פון איהר בעוואפנונג, נאר דאס איז אפהענגיג פון דייטשלאנדס גוטען ווילען.

צום סוף פיהרט אויס די פראנצויזישע רעגירונג אז דייטשלאנדס ארויסטריט פון דער פעלקער ליגע איז שעדליך נישט נאר פאר דייטשלאנד, נאר אויך פאר אנדערע מלוכות און פאדערט אויף דער דייטשער רעגירונג מיטצוארבייטען צוזאמען מיט דער פעלקער ליגע.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי — — — —	87 50
3 פראצענטיגע בודאווולאנע —	41.75
4 " דאלארובקא —	53 50
7 " סטאביליזאציע (אמ.)	57.38
8 " ווארשאווער פאנד־בריף	54.00
8 " לאדזער . .	50 00
ענגלישער פונט — — —	27.33
דאלאר — אפיצ. 5.46 — נישט אפיצ. —	5.42
גאלד־דאלאר — — — —	8.94
גאלד־רובל — — — —	4.64
דייטשער מארק — — —	2.10

אנ'אראבישע שטימע וועגען וואוילשטאנד פון א"י
א דאנק דער יודישער איינוואנדערונג

ביירוט (יט"א) די היגע אראבישע צייטונג „אל שאקאפ אל טאיא" פערעפענטליכט אונטער'ן סארקאסטישען קעפעל „די יודען רואינירען ארץ־ישראל..." א קארעספאנדענץ פון א"י, וואס שילדערט דעם וואוילשטאנד אין לאנד און בעזונדערס די גינסטיגע ווירקונג פון די בליהענדע יודישע ישובים אויף דער ארומיגער אראבישער בעפעלקערונג.

טעגליך, שטעלט פעסט דער אראבישער קארעספאנדענט, פליסען איין פאר צאלען אין יפו'ער פארט 4000 פונט, ד.ה. פיל מעהר ווי אין ביירוט, וואס בעדינט דאך אלס פארט סיריען, לבנון, דזשעבעל דרוס, פערסיען און איראק.

דער קארעספאנדענט שילדערט די פארטשריטליכע מעטאדען אין דער לאנדווירטשאפט און פערגלייכט די לאגע פון א"י מיט'ן הונגער־ליידענדען עבר־הירדן.

דער קארעספאנדענט דריקט אויס פולע אנערקענונג פאר די גינסטיגע ווירקונג פון דער יודישער איינוואנדערונג און זאגט זיך ארויס פאר א יודיש־אראבישען שלום.

די דייטשע פליטים אין קאנאדא וועלען אויסגעהאלטען ווערען פון יודען

טאראנטא, 1 (יט"א טעלעגראפיש).
דער קאנגרעס פון די קאנאדישע יודען האט צוגעזאגט פאר דער רעגירונג, אז די דייטשע יודען, וואס וועלען אריינגעלאזען ווערען קיין קאנאדע, וועלען אויסגעהאלטען ווערען פון די יודען.

קינא „ROXY"
20 נארומאוויטשא 20
היינט און פאלג. טעג!
Alma Kar
Zula Pogorzelska
Eug. Bodo
Konrad Tom
Jerzy Marr
Sielański
אין פרעכטיגען פילם פון דער פוילישער פראדוקציע פון 1934.
רעזש: M. WASZYŃSKI
שפּילצייג
אנהויב 4 נ"מ, שבת און זונטאג—12 בייט.

לאדזער יודישע פרוי ווארפט אוועק איהרע קינדער און שמדט זיך אין ווילנע

ווילנע, 1. (טעלעפאניש).
מיט איניגע טעג צוריק איז קיין ווילנע געקומען דער לאדזער איינוואוינער זלמן צוויהיט, וועלכער האט ארומגעזוכט דא זיין פערשוואונדענע 30־יאהריגע פרוי מרים.

צוויהיט האט זיך געווענדעט אין ראבינאט און אין אדרעסען־ביורא, ער האט אבער בשום אופן נישט געקענט פאלען אויף די שפורען פון זיין פלוניתטע.

צוויהיט האט זיך דאן געווענדעט צו דער פאליציי וועלכע האט זיך מיט'ן ענין פעראינטערעסירט און פונאנדערגעשיקט שטעקבריף.

נעכטען איז פאליציי געלונגען פעסטצושטעלען, אז די פרוי געפינט זיך אין ווילנע און קלייבט זיך דא בקרוב צו שמדן.

דערוויל איז ארויס אויפ'ן אויבערפלאך פאלגענדע טראגישע לעבענסגעשיכטע:

צוויהיט האט חתונה געהאט מיט זיין פרוי, וועלכע שטאמט אליין פון ווילנע, יהען זי איז אלט געווען 19 יאהר.

גאנצע צעהן יאהר האט ער געלעבט מיט איהר גליקליך און געהאט מיט איהר 3 קינדערלעך.

דא מיט א יאהר צוריק האט ביי זיי גענומען א צימער א קריסטליכער יונגערמאן — א דאקטאר וועלכער האט זיך פערליבט אין זיין פרוי.

די ליבע איז געווארען א געגענזייטיגע און איז איין שיינעם פריהמארגען איז זיין פרוי בעלם געווארען פון שטוב צוזאמען מיט'ן קריסטליכען דאקטאר, איבערלאזענדיג איהרע קינדער אויף הפקר.

צוויהיטן איז געלונגען צו דערגיין אז זיין פלוניתטע איז אנטלאפען קיין ווילנע.

ווי ס'ווייזט זיך איצט ארויס האט זי בעשלאסען חתונה צו האבען מיט'ן קריסטליכען דאקטאר און די טעג דארף שוין פארקומען אין איינעם פון די היגע קלויסטערס די שמד־צערעמאניע.

ווען צוויהיט איז געקומען צו דער פרוי דורכרעדען זיך מיט איהר, האט זי איהם אפילו נישט געוואלט אויפנעהמען און האט איהם ארויסגעשיקט א צעטעלע: „איך האב מיט אייך נישט וואס צו רעדען. כ'האב ליב אנ'אנדערען און אמבעטען פערגעסט אן מיר. מאריא."

כירורגישער קאבינעט
פון Dr. med.
A. FORSZANSKI
Piotrkowska 101
tel. 210-76
נעהמט אן פון 1-2 און פון 5-7 אווענט
אפעראציעס, אפאטרונקעס, קווארץ,
דיאטערמיע א. ז. וו.
לעמשניצע - פרייזען.

דער סקאנדאל מיט דער „געזעלשאפט-ליכער“ וועבעריי פון ציגעל גאס 66

א וועה-געשריי פון 40 יודישע וועבער-פאמיליעס

פון די יודישע וועבער, וואס זענען בע-שעפטיגט געווען אין דער „געזעלשאפטליכער“ וועבעריי אויף ציגעל-גאס 66 און זענען איצט ארויסגעווארפען געווארען אויף דער גאס, זייענדיג פעראורטיילט צו הונגערן מיט זייערע פאמיליעס, האבען מיר בעקומען פאלגענדען בריף.

— געעהרטע רעדאקציע!

אלס דערגענצונג צו דעם ארטיקעל פון ה' רעד. י. אונער, וועלכער איז בעדרוקט געווען אין אייער וו. צייטונג און פון וועלכען די עפענטליכ-קייט האט זיך צום ערשטען מאל דערוואוסט דעם אמת וועגען די בעגאנגענע מאלווערזאציעס און דער סקאנדאליעזער ווירטשאפט, וואס האט אונטער געבראכט די פאבריק פון ציגעל-גאס 66, ערלויבען מיר זיך צוצוגעבען פאלגענדע זאכליכע בעמער-קונגען, וועלכע קענען דינען אלס דורכאויס זיכערע און בעגלויבטע אינפארמאציע פאר יענע לאדזער כלל-טוער, וועלכע וועלען זיך אפשר וועלען פער-נעהמען מיט דעם ענין, בכדי ענדגילטיג פעסטצו-שטעלען, אויף וועמען עס פאלט די יורידישע און מאראלישע פעראנטווארטליכקייט פאר די פערברע-כערישע פערשווענדונג פון גרויטיגע יודישע געל-דער, פון א פאר צעהנדליג טויזענד דאלאר, וואס זענען צוזאמענגעשטעלט געווארען פון די שווער פערהארעוועטע גראשענס פון אונזערע ברידער אין אמעריקא.

דער געזעלשאפטליכער קאמיטעט, וועלכער האט גענאס די אויפזיכט און דעם קאנטראל און בעטראגען די גאנצע פעראנטווארטליכקייט פאר דער פיהרונג פון דער פאבריק, האט געשאפט די געלדער און בעשטימט די בעאמטע און די לייטער פון דער פאבריק, איז בעשטאנען פון פאלגענדע ה"ה: ב. וואקס, ד"ר הערמאן קיפער, שמואל האַ-בענבערג, אינזש. אלפרעד ביעלשאווסקי, דירעקטאר יאקוב פרושיצקי, פרוי קיסטאוו (געוועזענע סע-קרעטארין פון ה' אייטינגאן, היינט פאבריצירט זי אליין און בעשעפטיגט אייניגע וועבער), יעקב ספעקטאר און דער דירעקטאר פון דזשאינט ה' י. גיטערמאן, וועלכער איז צוזאמען מיט ה' וואקס אייגענטליך געווען דער איניציאטאר פון דער פא-בריק און האט געגעבען טויזענדער דאלארען אויף אויסצוהאלטען זי.

אויסער ה' גיטערמאנען איז קיינער פון די ריערמאהנטע הערן (מיט אויסנאהם פון איין איינ-ציגען מאל) נאך קיינמאל נישט געווען אין דער פאבריק און במילא האבען זיי קיין אהנונג נישט געהאט וואס דארט קומט פאר.

הי ד"ר קיפער איז איין איינציג מאל געווען אין דער פאבריק און האט נאך א געניען בעקע-נען זיך מיט דעם איגערליכען מצב און דער לייטונג פון דער פאבריק אונז אט וואס געזאגט:

„די פאבריק ליידט אויף א קרעבס און מיט א קרעבס-קראנקער אונטערנעהמונג וויל איך נישט האבען צו טון“.

פונדעסטוועגען האט ער ווייטער פיגורירט אלס א מיטגליד פון דער פערוואלטונג.

בעת מיר זענען געקומען צו ה' דירעקטאר פרושיצקי און איהם דערציילט וועגען דער פוילער ווירטשאפט און איהם געבעטען, אז ער זאל אויפ-קלערען די פערוואלטונג און זעהען א סוף צו מאכן צו דער רויב-ווירטשאפט, האט ער אונז געענטפערט:

„מיינע הערען, איך בין צו בעשעפטיגט, אז איך זאל נאך האבען צייט און די מעגליכקייט זיך צו פערנעהמען מיט אייער פאבריק“.

קיינער, אבסאלוט קיין איינער פון די הערן האבען זיך נישט אינטערעסירט מיט דער וועבעריי. מ'האט זיי איבערגעלאזט אויף הפקר, אויף די „אחריות“ פון אומפעראנטווארטליכע פערזאנען, וועלכע האבען געזוכט נאר זייערע אייגענעם אינ-טערעס און האבען סיסטעמאטיש אונטערגעגראבען די אונטערנעמונג אזן זי שליסליך בעגראבען.

דער לייטער פון דער פאבריק איז געווען ה' ענגעלקע, לויט זיין פראפעסיע א מעקלער, וועלכער האט קיין שום אהנונג נישט געהאט פון פאבריקאציע און פון א וועבעריי.

בעת מ'האט געזאלט אננעמען ה' ענגעלקען, האבען אייניגע אנגעזעהענע פאבריקאנטען (זייערע נעמען וועלען מיר אנרופען ווען מען וועט דארפן) זיך קאטעגאריש ארויסגעזאגט געגען דעם, אז מ'זאל איהם בעשטימען פאר א לייטער פון דער פאבריק.

און פונדעסטוועגען איז ער געווארען דער לייטער און האט בעקומען גאזשע 600 זלאטיס א חודש. פארוואס, ווייסען מיר נישט.

ה' ענגעלקע האט געהאט א רוהיגען און בעקוועמען פאסטען. האט זיך נישט געדארפט אי-בערארבייטען און אנשטרענגען און פלעגט מאנכע וואכען זיך זעלטען בעווייזען אין דער פאבריק. זומער-צייט איז ער א פאר חדשים נישט געקומען צו דער ארבייט. ער איז געווען אויף „אורלויב“, וואס ער האט אליין פאר זיך בעשטימט. מיר האבען אויסגערעכענט, אז אין משך פון די לעצטע צוויי יאהר איז ער נישט געווען קיין צעהן טעג אין דער פאבריק, ווען מען זאל רעכענען צו 8 שעה דעם ארבייטס-טאג, אזוי אז ער איז וואהר-שיינליך געווען דער איינציגער מענש אין פוילען, וואס האט בעקומען א פירסטליכע גאזשע פון 600 זלאטיס א טאג.

ה' ענגעלקע האט געקויפט פאר דער פאב-ריק א שפול-מאשין פון א גאנץ אלטען סיסטעם, פון די ערשטע שפול-מאשינען, וואס זענען ארוים אויף דער וועלט, א מוזעאום-אנטיקעל, און האט בעצאהלט דערפאר א שיינע אפטיקא און זי שטעהט, מ'קען זי נישט ברענגען אין בעטריעב, וויל ס'איז נישטא דער מעכאניקער אין לאדז, וואס קען צומאכען די טיילען, וועלכע פעהלען, וויל די מאשין איז נאך דערצו געקויפט געווארען אין א דעפעקטען צושטאנד.

ה' ענגעלקען האט פראטעזשירט אנ'אנגע-שטעלטער פון דזשאינט ה' בארנשטיין, און דער-פאר האט דער דירעקטאר פון דזשאינט ה' גיטער-מאן זיך געמוזט האלטען מיט איהם.

ה' גיטערמאן פלעגט איהם אמאל מאכען א פארוואורף. אבער ה' ענגעלקע האט איהם אייניגע מאל געסטראשעט, אז ער וועט איהם איינזעצען אין געפענגניש...

קיין בוכהאלטעריע האט מען נישט געפירט. ה' ענגעלקע פלעגט די הוצאות און הכנסות איינ-שרייבען אין א ביכעל, אבער קיין רעכנונגען און אנדערע בעלעגען און בעשטעטיגונגען האט ער נישט צוגעשטעלט, אזוי אז מ'האט איהם געדארפט גלויבען אויפ'ן ווארט.

ה' ענגעלקע פלעגט רעגעלמעסיג יעדען פרייטאג ארפנעהמען פאר זיך זיין גאזשע פון די געלדער, וואס פלעגען איינפליסען, אונז ווע-בער אבער האט מען געצאהלט אונזער שכירות זעהר נישט נארמאל, מעהרסטענטיילס זאגאר פלע-גען מיר בעקומען אויסגעצאהלט נאר א טייל פון לוין; אזוי ארום האט זיך אנגעקליבען דער חוב פון איבער טויזענד זלאטיס, וואס עס קומט אונז פון די צוריקגעהאלטענע שכירות.

ווען מיר פלעגען קומען זיך בעקלאגען פאר די בעלי-בתים און אפוטרופסים פון דער פאבריק, די הערען פון „קאמיטעט“, אויף די קלאגעדיגע ווירטשאפט און די אומדערהערטע פערהעלטעני-שען, וואס האבען געהערשט אין דער וועבעריי, פלעגען זיי אונז ענטפערן: „ס'איז נישט אייער עסק, איהר מישט זיך נישט“...

פרוי קיסטאוו, א מיטגלידערין פון געזעל-שאפטליכען קאמיטעט, וואס האט געזאלט זארגען וועגען געבען ארבייט און ברויט די יודישע ווע-בער, האט לעצטענס גענומען אפרעדען די קונדען פון דער פאבריק, וועלכע האבען געשטיצט די יודישע וועבעריי, און זיי איבערצירהען צו זיך; זי ארבייט נעמליך אליין אויף אייגענע שטוהלען און דארף אויך האבען חיונה...

דער „קאמיטעט“ האט געוואוסט וועגען דעם, אז עס ווערען פערהכלעוועט צעהנדליגער טויזענדער זלאטיס קהלשע געלדער, און האט זיך געמאכט נישט וויסענדיג. פארוואס? — איז נישט צו פערשטעהן. איצט, ווען די געזעלשאפטליכע פאבריק האט מיאוס באנקראטירט, און מען צו טראגט זי שטיקערווייז, ווער עס האט נאר נאט אין הארצען, נעהמט וואס ער קען, איצט זענען די הערען פון קאמיטעט און דער דירעקטאר פון דזשאינט ה' גיטערמאן זיך צולאפען און זיך בע-האלטען אין די לעכער און בייזערן זיך: „פשע-טעט זיך אפ פון אונז“...

וואו איז דער יושר? — שוין זשע וועט די געזעלשאפט שווייגען און לאזען בגבהען געגען אונז אזא עוולה??!

מ'האט אונז ארויסגעווארפען אויף דער גאס 40 יודישע וועבער. מיר הונגערן מיט אונ-זערע פאמיליעס, אונזערע פרויען און קינדער קו-מען אום פון נויט און קעלט, ס'איז נישטא קיין שטיקעל ברויט פאר זיי — און די הערען פון קא-מיטעט וועלען עס אזוי גלייכגילטיג צוזעהען ווי מיר פאלען אלס קרבנות פאר זייערע זינד! — מ'האט אונז אפילו נישט בעצאהלט אונזער בלוטיג פערהארעוועטען לוין, עס קומט אונז איבער טוי-זענד זלאטים שכירות — און די לאדזער יודישע געזעלשאפט וועט צולאזען, אז מ'זאל זיך פערברע-כעריש שפילען מיט די לעבענס פון צעהנדליגער יודישע ארבייטער?!

מיר גלויבען, אז דאס געזעלשאפטליכע גע-וויסען וועט זיך נישט בעציהען אזוי אינדיפערענט צו דעם גורל פון א פאר הונדערט נפשות.

מיר בעטען אייך, געעהרטער ה' רעדאקטאר צו פערעפענטליכען די דאזיגע שורות אין אייער געשעצטער צייטונג און דאנקען אייך פאראויס.

א גרופע וועבער פון דער געזעלשאפט-ליכער פאבריק פון ציגעל-גאס 66.

אין קאפטאלס קאלעקטור

פאלען שטענדיג

די גרעסטע געווינסען

דארט איז געפאלן דער ערשטער מיליאן!

איילט נאך לאסן צו דער 1-טער קלאס פון דער 29-טער לאטעריע

אין דער גליקליכער קאלעקטור

W. KAFTAL i S-ka

ŁODŹ, PIOTRKOWSKA 54

Centrala Katowice.

די ציהונג קומט פאר שוין דעם 16-טען לויט ד. י.

בריפליכע בעשטעלונגען ווערען תיכף ערלעדיגט.

P. K. O. 304.761.

קאפטאל איז דער סינאנים פון גליק!

פון דער לאדזער אפטיילונג פון דער געזעלשאפט

א. נ. פריינד פון דער העבראישער אוניווערזיטעט אין ירושלים

דער סעקרעטאריאט פון דער לאדזער אפטיי-לונג פון דער געזעלשאפט א.נ. פריינד פון דער העבראישער אוניווערזיטעט אין ירושלים (פיאטר-קאווסקא 6) ערטיילט ידיעות וועגען דעם שטודיום און וועגען אנבעהמען סטודענטען אויף דער העברע-אישער אוניווערזיטעט.

דער סעקרעטאריאט איז טעטיג מאנטאג, דינ-סטאג און דאנערשטאג פון 7—5 אין אווענט.

CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!

Abenteuer am Lido

דער פילם ווערט איגגאנצען גערעדט דייטש (ווינער דיאלעקט) אין די הויפט-ראלען: דער בעריהמטער טענאר פון דער ווינער אפערע, דער בעקאנטער קאמיקער

Szöke Szakall

און די וואונדערבארע

Norma Gregor

אויסער'ן פראגראם:

פאראמאנט-אקטואליטעטען.

פרייקארטען און הנחה-בילעטען אונגילטיג אנהייב 4 נאכט, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער יודישער סעקציע

ביים זשורנאליסטען סינדיקאט

היינט 12 פארמ. קומט פאר די יעהרליכע אלגעמיינע מיטגלידער-פערזאמלונג פון דער יודי-שער סעקציע ביים זשורנאליסטען-סינדיקאט.

צוליב דער וויכטיגער טאג-ארדנונג ווערען אלע מיטגלידער אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען.

שטוב-גנבות

(2) ביי אסתר מאלץ אויף באוואַזאַרזשעווסקא 2 האט מען צוגעגנבעט א ראדיא-אפאראט, א פו-טער און בישוטעריע פארן אלגעמיינעם ווערט פון טויזענד זלאטעס.

פון יצחק שווארץ'ס וואוינונג (נאפיורקאווי-סקיעגא 50) האט מען ארויסגעגנבעט וועש און מל-בושים אין דער ווערט פון 700 זל.

פאליציי זוכט די גנבים.

2 שרפות

(2) אין פיאנטקאווסקיס קאנדיטאריי אויפ'ן פרייהייטס-פלאץ 4 איז נעכטען אויסגעבראכען א שרפה צוליב א דעפעקט פון קוימען. פייער'לעשער האבען דאס פייער איינגעלאשען.

א שרפה איז אויך געווען אין בארטשינסקיס פאבריק, טילבא 6, וואו עס איז געפאלען א פונק דורך לייכטזיניגעדיגע שטאף. דורך א האלבע שעה איז די שרפה איינגעלאשען געווארען.

Dr. med.

L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוואכע-בעהאנד-לונג און מעכסואלע בעראטונג.

אלע ארט אנאליזען.

נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

יודיש טעאטער „פילהארמאניע“ נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

דעם גרעסטען סוקצעס! רעקארד-ערפאלג!

האבען די בעליבטע אפערעטען-ארטיסטען

וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן!

צוזאמען מיטן גאנצען אנסאמבל פון „פילהארמאניע“

היינט. פרייטאג, 9 אוו. און זונטאג, 9 אוו.

פייערליכע פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז!

פון דעם גרעסטען שלאגער פון אמעריקאנער און אייראפעאישער ביהנעס מיט געזאנג און טענץ

די אייביגע כלה

אין 3 אקטען מיט א פראלאג און עפילאג

מיט וו. קאניעווסקא און פ. ברייטמאן אין די הויפטראלען

אכטונג! שבת, דעם 3 פעברואר ווערט נישט געשפילט!

די נאהענטסטע טעג פרעמיערע פון דער גרעסטער און בעריהמטער ביהנע-רעפערטואר „דער אורטייל“ פון ס. לעוו — פרייזען קוטען!

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

קרן קימת לישראל, לאדז ●● זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

דינסטאג, דעם 6/2 ד. י. 8.30 אוונט
גראנדיעזע ארץ-ישראל-אקאדעמיע
מיט דער בעטײליגונג פון העבראישן שריפטשטעלער און דיכטער
נתן ביסטריצקי
פון ארץ-ישראל

װעלכער װעט ארױסטרעטן מיט א רעדע אויף ד. ט.: „ירושלים של מעלה וירושלים של מטה"

אין מוזיקאלישן טײל: געמישטער כאר פון „הזמיר" אונטער דער לײטונג פון פראפ. י. זאקס, בײם קלאװיר פר. פיעטרושקא

בילעטן פון 50 גר. ביז 2.50 זל. צו בעקומען אין ביורא פון קרן קימת (שװיענטיעסקא 29) און אין טאג פון דער אקאדעמיע אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

די טוריסטען-בעװעגונג קײן א"י

די טעטיגקײט פון דער טוריסטישער אפטײלונג בײ דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פארשטארקט זיך פון טאג צו טאג. דאס בעװײזט װי גרױס עס איז דער אינטערעס צו ארץ-ישראל, בכלל װאוהין עס שטרױמען איצט טויזענדער טוריסטען פון גאר דער װעלט — און צו די אױסשטעלונג, אויף פורים, פסח און צום מזרח-יריד, װאס װערן ארגאניזירט דורך דער ציוניסטישער ארגאניזאציע בפרט.

מאנטאג פאהרט אפ א גרעסערע גרופע טוריסטען צו דער שיף „פאלעסטינא", װאס געהט אפ מיטװאך דעם 7/2 פון קאנסטאנצא. איצט װערן אנגענומען מעלדונגען צו די װײטערע גרופען, װעלכע װעלען אפפאהרן דעם 19-טען פעברואר, 5-טען און 19-טען מערץ.

קאנטאר ה' משה פרײס
פאהרט אפ קײן בודאפעשט

װי מיר װערן געמעלדעט איז אנגאזשירט געװארען אין דער גרעסטער בודאפעשטער שטאט-שוהל דער טאלענטפולער יונגער חזן ה' משה פרײס, װעלכער פערלאזט לאדז דעם 6 ד.ח. אין דער דערמאנטער שוהל האבען געדאװענט אזעלכע װעלט-בערימטהײטען װי באכמאן, סקאץ, קװארטין, באסער און אנד. ה' משה פרײס װעט שוין שבת פ' משפטים דאװענען אין בודאפעשט. ער איז פריהער אױסגעפרוּ׳װעלכער איז געװען ענטציקט פון זײן שטימע און בירט געװארען דורך א דעלעגאט פון בודאפעשט, קאלאראטור. דאס האט דער יונגער חזן צו פערדאנקען דעם פעדאגאג גאלדבערג און דעם פראפ. פיװאװישס. יעל פולם קומט דער גרעסטער יישר כוח דעם חשובן מלאכתן ר' ישראל זעלמאנאװיטש װעלכער האט זיך מיט איהם פערזענליך פראינטערעסירט, לאוױנדיג איהם לערנען און אזוי ארום געבראכט צו דער איצטיגער מדרגה.

װירטסלײט זענען מחויב צומעלדן דער שטײער-מאכט
װעגן די ענדערונגען אין זײערע הײזער

(2) װי בעקאנט, עקזיסטירט א געזעץ לויט װעלכען די הויזבעזיצער זענען מחויב צו מעלדען דער שטײער-מאכט װעגען אלע ענדערונגען, װאס קומען פאר אין זײערע הײזער.

אין פערבינדונג דערמיט האבען די פינאנץ-אמטען לעצטענס זיך געװענדעט צו די הויזבעזיצער מיט דער אויפפאדערונג אז אי זמשך פון 10 טעג נאך יעדען קװארטאל זאלען געמאלדען װערען אלע ענדערונגען, װאס קומען פאר צװישען די בעװאוינער אין זײערע הײזער. עס דארף אויך געמאלדען װערען װעגען דער געענדערטער הויך פון דירה-געלד א.א.װ.

ארץ-ישראל-אקאדעמיע אין „פילהארמאניע"

דעם קומענדיגען דינסטאג ארדענט אין דער קרן קימת אין פילהארמאניע זאל א פײערליכע ארץ ישראל אקאדעמיע.

צו דער אקאדעמיע קומט ספעציעל דער בעקאנטער העבראיש-יודישער שריפטשטעלער און דיכטער נתן ביסטריצקי פון ארץ-ישראל, װעלכער װײלט לעצטענס אין פוילען אלס פארשטעהער פונ׳ם דירעקטאריום פון קרן קימת אין ירושלים. דער חשובער גאסט װעט אויף דער אקאדעמיע ארויסטרעטען מיט א גרויסער רעדע אין דער יודישער שפראך אויף ד.ט.: „ירושלים של מעלה און ירושלים של מטה".

דאס פראגראם פון דער אקאדעמיע ענטהאלט אויך א רײכען מוזיקאלישען טײל, װעלכער װעט אויסגעפיהרט װערען דורך דעם געמישטען כאר פון „הזמיר" אונטער דער לײטונג פון פראפ. י. זאקס און בײם אקאמפאנימענט פון פר. פיעטרושקא. די דערמאנטע אקאדעמיע האט ארויסגערופען א שטארקע פעראינטערעסירונג אין אלע יודישע קרײזען.

אױפרוף!
אלע אײנװאוינער אהן אויסנאהם װערען אויפגעפאדערט אנטײל-צונעהמען אין דער 29-טער מלוכה-לאטעריע!
דאס לאס נעמט אין דער בעריהמטער קאלעקטור
ס. יאטקא
פיעטריקאװער 22
פיעטריקאװער 66
גיט די גרעסטע שאנסען רײך צו װערען!
די ציהונג שוין אין קורצען! קויפט שוין א לאס!

טעאטער-פארשטעלונג לטובת „תומכי-אורחים"

זונטאג דעם 4-טען פעברואר װערט אײנגעארדענט דורך דעם הילפס-פעראין „תומכי אורחים" א טעאטער-פארשטעלונג אין פילהארמאניע מיט דער בעטײליגונג פון די ארטיסטען פרוי װיערא קאניעװסקא מיט פאול ברײטמאן. געשפילט װערט די פרעמיערע „די אײביגע כלה". עס איז צו דערװארטען אז די יודישע בעפעלקערונג װעט גערן בעזוכען די פארשטעלונג בכדי אויסצוהעלפען דעם פעראין פון דעם שװערען מאטעריעלען קריזיס װאס דער פעראין לעבט לעצטענס איבער.

הײנט פרעמיערע אין יודישען טעאטער „פילהארמאניע"

הײנט פרײטאג אװענד קומט פאר אין יודישען טעאטער אין „פילהארמאניע" די 1-טע פרעמיערע, עס װערט געשפילט „די אײביגע כלה", אין 3 אקטען פון ס. סאלאמאן מיט א פראלאג און עפילאג. אין די הויפטראלען שפילען װיערא קאניעװסקא און פאול ברײטמאן.

אין די נאהענטסטע טעג װערט אויפגעפיהרט דער ביהנען-פארטאוש „דער אורטײל" פון ס. לעװ מיט װיערא קאניעװסקא און פאול ברײטמאן.

לעצטע 3 טעג
פון מוזעאום פון מערקװירדיגקײטען

דאס מוזעאום פון מערקװירדיגקײטען װעלכע בעזיצט צעהנדליגע מערקװירדיגע עקספאנאטען בלײבט אין לאדז נאר נאך 3 טעג. צעהנדליגער טויזענדער מענשען האבען בעװאונדערט די נסים פון דער נאטור, װעלכע װערען קאנסערװירט אין מוזעאום װעלכעס געפינט זיך איצט אויף פעטריקאװער 59, פראנט.

כדי צו געבען די מעגליכקײט דער בעפעלקערונג צו זעהען די מערקװירדיגקײטען, האט די דירעקציע געמאכט א הנחה, אז יעדער בעזוכער קען מיטנעהמען אומזיסט א קינד. דער אײנגאנג קאסט 25 גראשען.

פון די פױלישע טעאטערס

הײנט 4 בײטאג װערט געשפילט אין שטאטישען טעאטער „דער פילם-סטאר און זײנע פערזאהנליכקײטען".

הײנט און מארגען אין אװענד „אידוואר קראגער". מארגען שבת 12 בײטאג „דאס פערבישופטע בײמעל". 4 נאכמ. — „דער שיפער".

* * *

אין „פאפולארני"-טעאטער װערט הײנט און מארגען 4 בײטאג, און אין אװענד געשפילט די אפערעטע „האטעל אימפעריאל".

דער אריער-פאראגראף
ר. אײזראעל
שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער װילדער צײט
25

קיצור פון די ערשטע קאפיטלעך

שרה די אלמנה האט שטארק בעװײנט אין קלײנעם שטעטעל אין פוילען אום מורא פאר דעם גורל פון איהר זהן הענעך, װעלכער איז נחמן און דאמשען שטעטעל אוגלם, װאו די היטלעריסטען האבען געפײערט זײער זיג, קומענדיג צו דער מאכט.

דער רײכער פאבריקאנט הײנריך זאקס איז דורך די נאציס ארעסטירט און שרעקליך צושלאגען געװארען. דאס האט געזעהן זײן בעליבטע העלען, א טאכטער פון לײטענאנט האנס האטערשטײן.

זי האט געזעהן די סצענע אויפ׳ן גאס, װי מ׳פיהרט זאקס׳ען א פערבלוטיגטען און צושלאגענעם. איהר פאטער, דער מלחמה-אינװאליד איז בעשטימט געװארען אלס פלאץ-קאמענדאנט אין שטעטעל, און זי איז געלאפען אין „ברױנעם הויז", צו בעטען איהר פאטער, ער זאל ראטעװען הײנריך׳ן.

העלענ׳ס פאטער האט שטרענג בעפוילען זײן טאכטער, זי זאל איהם נישט שטערען אין דער ארבײט.

העלען איז געפאלען אויף א בענקל. זי האט זיך אנגעטאן א האקענקרײץ אויפ׳ן מאנטעל און איז ארוים און גאס.

העלען איז אהײם אין „ברױנעם הויז", האט זי זיך דערװאוסט, אז לודװיג קראניבג, איז בעשטימט געװארען אלס הויפט-אויפזעהער פון קאנצענטראציע-לאגער.

העלען האט זיך געבעטען בײ קראניבגען, ער זאל זי צונעהמען צו דער ארבײט אין לאגער. קראניבג האט צוגעזאגט. אלס דירעקטאר פון הײנריך זאקס׳עס פאבריק איז בעשטימט געװארען אלפרעד בעהמע, הײנריכ׳ס א שונא.

בעהמע איז געװען א שולא פון זאקס׳ן, װײל בעהמע האט אמאל זאקס׳ן צוגענומען פיל געלד. האט דער יודישער פאבריקאנט איהם פשוט בעװיזען די טיר. א חוץ דעם האט בעהמע שוין לאנג בעהאט בעהארפען אב׳אויג אויף פרײלײן העלען האטערשטײן און איהר געמאכט מיאוסע פארשלאגען. העלען זי האט קאטעגאריש שטרענג אפגעװארפען. האט ער זיך געטראכט איצט װעט העלען מוזען אײנגעהן אויף זײנע פארשלאגען, װײל ער װעט זײן איהר שעף אין זאקס׳עס פאבריק.

בעהמע איז אבער ערשטױנט געװארען, װען ער האט צומארגענס בעקומען א בריף פון איהר, אז זי האט איבערגענומען אנ׳אנדער ארבײט.

העלען האט זיך ארײנגעבעטען די סימפאטיע פון אויפזעהער אין קאנצענטראציע-לאגער לודװיק קראניבג און זי איז דארט געװארען א בעאמטע. איהר ציל איז געװען זיך

ארײנצוקריכען און ארויסצוראטעװען הײנריכ׳ן. דארט האט זי אויך געטראפען איהר יוגענד-פרײנד פריצי. א גוטער פרײנד אויך פון זאקס׳ן. זי האט געקענט פריצי׳ן פון זײנע ליבעראלע אנשױאונגען. פריצי איז געװארען אײנער פון די שטארקסטע שונאים פון דער נאציאנאל-סאציאליסטישער בעװעגונג און פון זײערע װילדע מעשים, האט ער זיך ארײנבעקומען אין קאנצענטראציע-לאגער, כדי צו שטערען זײערע װילדע פלענער אג העלען װעלען ער װאט נאר קענען.

דער לײטענאנט בעהמע האט געצװאונגען העלען, דורך איהר פאטער דעם פלאץ-קאמענדאנט האנס האטערשטײן, אז זי זאל צוריק קומען צו דער ארבײט אין דער פאבריק. העלען איז צוריקגעגאנגען צו דער ארבײט, אבער פריהער האט זי זיך אפגערעדט מיט פריצי׳ן, אז ער זאל זי אנכאפען מיט ראטעװען הײנריכ׳ן.

די פערהאלטונג פון דער יודישער קהלה אין אוגלם האט געהאט א זיצונג, אויף װעלכער מ׳האט זיך בעראטען װי אזוי צו רעאגירען אויף די פערפאלגונגען פון יודען אין דײטשלאנד, נאכ׳ן איבערגעהמען די מאכט דורך די היטלעריסטען. דער רעכטסאנװאלט הערץ האט זיך געריסען דעם פאראיק, אז מען טאר זײן לאיאל בירגער און נישט צושארף ארויסטרעטען. אינמיטען דער זיצונג האט ער אבער בעקומען א טעלעפאנישע ידיעה, אז די שטורמיסטען האבען איהם אלס יוד פערהאפטעט ארײנצוקומען אין געריכט און זיך פערנעהמען מיט פראקטיק.

ס׳איז געװעהלט געװארען א דעלעגאציע פון דרײ פערזאן, װעלכע זאלען אינטערװעניר׳ען בײם פלאץ-קאמענדאנט האנס האטערשטײן. אין דער דעלעגאציע זענען געװעהלט געװארען דער פארזיצער פרידבערג, דער יונגער גרינבלאט דער אדװאקאט הערץ האט זיך נאך געװאקעלט צי ער זאל טהעטען צו דער דעלעגאציע.

אדװאקאט הערץ האט זיך דאן דעצידירט מיטצוגײן מיט דער דעלעגאציע. דער קאמענדאנט האטערשטײן האט זײ נישט געװאלט אויפנעהמען און זײ זענען אויפגענומען געװארען דורך דעם פערט-עטער רעדליך, א בעװיזער פון א צװײט-ראנגיגער ביער-שענק.

די דעלעגאציע האט בעהאט די פעולה, אז רעדליך האט בעשלאסען די דרײ דעלעגאטען צו פערהאלטען אין קאנצענטראציע-לאגער אלס בעשולדיגטע אין גרויל-פראפאגאנדע.

די דרײ דעלעגאטען זענען איבערגעגעבען געװארען צו פיר שטורמיסטען, װעלכע האבען די געפאנגענע געפיהרט אין ארעסטאנטען-צימער, צװישען די פיר שטורמיסטען איז צופעליג אויך געװען פריצי.

פריצי האט געמאכט תמיד מען װעט מען מיט די געפאנגענע און דעריבער האט ער אונטער פערשידענע אויסרײדען בעפרײט זיך אויף א טאג פון „ברױנעם הויז". אין דעם טאג איז ער נישט געשלאפען נאר צוזאמען געגעבען די פאמיליעס פון די, װעלכע געפינען זיך אין לאגער און זײ איבערגעגעבען װי אזוי די געפאנגענע װערען געפײניגט.

פריצי האט נאך טאקע אין דעמזעלבען אװענד מיטגעטײלט אויף אנאנימען אופן אומעטום װי נאר ער האט געקענט אז זײערע פאמיליען-מיטגלידער געפינען זיך אין „ברױנעם הויז" און האט מעהר אדער װעניגער געשילדערט די שרעקליכע לאגע, אין װעלכער די געפאנגענע געפינען זיך. צוליב די דאזיגע אנאנימע מיטטײלונגען האבען צומארגענס אין דער פריה אנגעהויבען צו קומען צעהנדליגער מענשען צום „ברױנעם הויז" יעדער האט געזוכט צו אינטערװעניר׳ען און צו פערלײכטערען דעם גורל פון זײן אנגעהעריגען, מ׳האט אבער קײנעם נישט צוגעלאזען אפילו צו רעדען מיט אײנעם פון די אנגעהעריגע. צװישען די נאציס איז אבער געװארען א שטיקעל מהומה פון דעם װאס אלע זענען געקומען מיטאמאל און האבען געװאוסט, אז זײערע פאמיליען-אנגעהעריגע געפינען זיך דא אין די האבען אויך נישט געמאכט קײן סוד דערפון װאס מ׳האט װעגען דעם אנאנים מיטגעטײלט, האבען זיך די שטורמיסטען איבערצײגט אז צװישען זײ אלײן געפינט זיך א פעררעטער, װעלכער ארבײט אויף צװײ פראנטען, דאס האט זײ נישט געשמעקט און זײ האבען אנגעהויבען ארומצוזוכען דעם פעררעטער. דאס איז אבער נישט געװען קײן לײכטע זאך. נישט קוקענדיג אויף דעם אלעם האבען די שטורמיסטען װײטער געטאן זײערס. די בלוטדורשטיגקײט האט זיך נישט אפגעשטעלט. די װילדע אינסטינקטען האבען נאך װײטער בעהערשט די ריקזיכטסלאזע בעסטיעס. נישט געװען קײן בעשולדיגונגען געגען קײנעם, נישט געװען קײן אויספארשונגען — דאס איז געװען אנ׳אינקװיזיטארישער זעלבסטגעריכט איבער הילפסלאזע, שװאכע מענשען די ענוים װאס די געפאנגענע האבען געהאט אויסצושטעהן זענען יעװען אזעלכע גרויזאמע, אז קײן שום טײװעל װאלט זײ בעסער נישט געקענט צוטראכטען.

דער שטורמיסט גראקע האט זיך שוין דורך דער גאנצער נאכט נישט געקענט דערװארטען. און צוגעטראכט פלענער װי אזוי ער זאל זיך אפרעכנען מיט קאהן און אדװאקאט הערץ. פאר דער „שרעקליכער עװלה" װאס ער האט פון זײ אמאל געליטען. צום מארגענס א בדרפֿיה אין ער געקומען צו דער ארבײט מיט א פערטיגען פלאן. עס האבען נישט געפעהלט קײן העלפער װעלכע זענען געװען גרײט איהם מיטצוהעלפען אין זײן ארבײט. באלד װי ער איז געקומען אין „ברױנעם הויז" האט ער בעפוילען ארײנצופיהרען קאהן און הערץ׳ן אין אינקװיזיציע-צימער. מ׳האט זײ ארײנגעפיהרט

געפאנגענע און דעריבער האט ער אונטער פערשידענע אויסרײדען בעפרײט זיך אויף א טאג פון „ברױנעם הויז". אין דעם טאג איז ער נישט געשלאפען נאר צוזאמען געגעבען די פאמיליעס פון די, װעלכע געפינען זיך אין לאגער און װי אזוי די געפאנגענע װערען געפײניגט.

יעדען פון א בעזונדערען צימער, זעהט אויס, אז נישט איבער און בישט זײ צװײטער האבען געװאוסט אז זײ װעלען זיך טרעפען דא. די אײבע האשונג איז דעריבער נאך געװען גרעסער, זײ האבען זיך אנגעקוקט אײנער דעם אנדערען, אזוי װי יעדער װאלט געװאלט פרעגען יעדער װאס פארקומען.

— איהר קענט זיך מײנע הערען? האט גראקע געפרעגט, אויב נישט װעל איך איך בעקענען. קײנער האט נישט געענטפערט.

— קאן, דערמאהנט זיך באר װי גרויס איז געװען אײער פרײד, װען מ׳האט מיך פער׳משפט אויף 4 חדשים תפיסה, איהר געדענקט װי אזוי איהר האט געדריקט די האנט פון דעם דאזיגען קריפעל, פון אײער אדװאקאט? איהר האט זיך געזעגענט זײער גראטולירט. הײנט האבען מײנע חברים מיר גראטולירט, הײנט האב איך איך געמשפט און פיהר אלײן אויס דעם אורטײל. אלזא, פוקעל, אויפגעקראכען, טוט זיך אויס באקעט. אזוי װי אײער מאמע האט איך געבוירען, איך האב נאך קײנמאל נישט געזעהען װי ס׳זעהט אויס א הויקער באקעטערהײט.

הערץ האט געװײנט, גרויסע טרעהרען האבען זיך איהם געגאסען פון די אויגען, ער איז געװען א ציטערדיגער מענשעל, א גוטער געבילדעטער אדװאקאט, װעלכער האט קײנמאל נישט געהאט צו טון מיט קײן זױטיגע זאכען. ער האט פינקטליך געװיסענהאפט און עהרליך זײנע פראצעסען געפיהרט און מעהר האט איהם גארנישט אינטערעסירט איצט, װען ער האט דערהערט אזעלכע דיבורים איז ער אנ׳אויפגעציטערטער געװארען. הערץ האט געפיהלט מיט װאס דאס שמעקט.

— נישט שטעהען, האט גראקע א בריל געגעבען װי א צעיושעטער לײב, אויסטון זיך!

און באלד האט א סװישטש געטון די גומענע פאלקע, װעלכע האט זיך אראפגעלאזט אויף הערץ׳ס מום אויף דעם פלײצע.

הערץ האט א געשרײ געגעבען אזוי װי עס שרײט א פיצעל קינד, װעלכעס לײדט אנ׳עװלה און האט זיך אנגעהויבען אויסצוטון. מיט ציטערדיגע הענט בלאס װי קאלך האט ער אנגעהויבען אראפצונעמען פון זיך אײן מלבוש נאכ׳ן אנדערען. נאך יעדען מלבוש װאס ער האט אראפגענומען פון זיך איז ער פליכע סטעקנדען שטעהען געבליבען. אבער באלד האט דער גומענער שטעקען בעפוילען װײטער אויסצופיהרען די ארבײט. הערץ איז געבליבען שטעהן א נאקעטער. קאן האט דאס אלץ צוגעזעהען און זײן שטארקע נאטור האט אויך ניט נישט אויסגעהאלטען, ער האט זיך אויך צוזאמענגעבראכען און האט זיך אומגעדרעהט מיט׳ן פנים צו דער װאנד. כדי ער זאל נישט זעהען די מאטערע לײדען פון הערץ׳ן. באלד אבער האט גראקע װי דער אויסגעשריגען:

— דער קאן, אויסטון זיך...

(פארטזעצונג קומט)

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, ד. 2-טען פעברואר 1934

9,00 צייט-סיגנאל, 9,05 גימנאסטיק, 9,20 גראמאפאן, ידיעות, 9,40 גראמאפאן, 9,55 הויז-ווירטשאפט, 10 גאטעס-דינסט, 11,57 צייט-סיגנאל 12,10 ידיעות, 12,15 מוזיק, פריהמארגען, 2,00 פעליעטאן פון רעד. גומקאווסקי, 2,15 גראמאפאן 2,35 קאנצערט, 3 אודיציע, 3,30 סאלאן-ארקעסטער, 4 פראגראם פאר קינדער, 4,30 גראמאפאן 4,45 רעציטאציע, 5 רעפעראט, 5,15 קאנצערט, 6 אודיציע, 6,40 גראמאפאן, 7 לאדזשער פאסט-קעסטעל, 7,20 ספארט, 7,25 פערשידענעס, 7,45 רעפעראט, 8 מוזיק, שמועסן, 8,15 סימפ. קאנצערט, 10,40 ספארט-ידיעות פון די פוילישע ראדיא-סטאציעס, 10,50 טאנץ-מוזיק, 11 ידיעות' קאמוניקאטן, 11,05 מוזיק.

■ ■ ■

פון אויסלאנד

7,05 ריגא — סימפ. קאנצערט, 7,30 ריגא — בעראמענסטער קאנצערט, 8 בוקארעשט — סימפ. קאנצערט, 8 אסלא — סימפ. קאנצערט. 8,10 פראנקפורט — אפערע, 9 מיילאנד — סימפ. קאנצערט, 9,10 היילסבורג — סימפאניע פון טשייקאווסקי, 10 לאנדאן — קאמעראל-קאנצערט.

שבת ד. 3-טען פעברואר

7,00 צייט-סיגנאל, 7,05 גימנאסטיק, 7,20 גראמאפאן, ידיעות, 7,40 גראמאפאן, 7,55 הויז-ווירטשאפט, 11,40 פרעסע, ידיעות, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,05 דזשעז-מוזיק, 12,30 ידיעות' 12,33 דזשעז-מוזיק, 12,55 ידיעות, 3,25 עקספארט, 3,30 קאמוניקאט, 3,40 פון די סטודענטעס, 3,55 נעגער גאז-אנגריף, 4 אודיציע פאר קראנקע, 4,40 לעקציע אין דער פראנצויזישער שפראך, 4,55 גאטעס-דינסט, 6 רעפארטאזש, 6,20 קאנצערט, 7,05 פערשידענעס, 7,25 ליטעראַרישער פעליעטאן, 7,40 ספארט, ידיעות, 8 „היי-יאהריגער קארנאוואל", 9 פאסט-קעסטעל, 9,20 שאפען-קאנצערט, 10 קאנצערט, 11 ידיעות, קאמוניקאטן, 11,05 קאנצערט.

■ ■ ■

פון אויסלאנד

7,15 בעראמענסטער — טאמאש מאן ביים מעקראפאן, 8 בעראמענסטער — אפערע, 8,50 רוים — אפערע, 9,30 שטראסבורג — פראגעדיע, 9,45 לאנדאן — אפערע פון מאצארט.

שיינהייט-זיגט!

דעם גרעסטען אויסוואהל
אין די בעסטע איני און אויסלענדישע
פערפומען
ווי אויך אלערליי
קאסמעטיק
צו די ביליגסטע פרייזען.

עמפפעהלט
די מאדערנסטע פערפומעריע
J. DRUKIER, Zawadzka 5
tel. 175-92.
:-: פאר ענגראסיסטען בעדייטענדען ראבאט. :-:

מעלדונגען!

דער ניישטעטער רבי שליט"א אין לאדז

דער ניישטעטער רבי שליט"א וועלכער איז אַן איידעם פון דעם בעוואוסטען בעל מופת דער קאַמאַרנער רבי זצלל"הה און וואוינט אין דזיאַלאָשיץ איז געקומען. ער שטייט איין ביי זיין זוהן הרב עפשטיין, פעפער-גאס 4.

אַלע חסידים און בעקאנטע ווערן געבעטען איהם צו בעזוכען. 370.

* * *

כנסת השומר הדתי בלודז.

מעלדונג! הערמיט מעלדען מיר דאס שבת צו-נאַכטס דעם 3 פעברואַר 8 אָוועַנד קומט פאַר אין אונזער אייגענעם לאָקאַל 6 שרפּסקי 25 אַ פייערליכע צוזאַמענקונפט מיט חמשה עשר בשבט וועלכער מיר לאַדען איין אַלע אונזערע חברים און סימפּאַטיקער. דער פראָגראַם איז זעהר רייכהאַלטיג. חברים! ערשיינט פּינקטליך.

בברכת תורה ועבודה
חזק ואמץ! ההנהגה.

* * *

געזעלשאַפט „קולטור ליגע".

גרויסע הנחה-סעאַנס אין „גראַנד-קינאָ".

די אַרטיסטיש-טעאַטראַלע אָפּטיילונג אָרגאַניזירט זונטאַג דעם 4-טען פעברואַר 10.30 פריה אין „גראַנד קינאָ" אַ גרויסען הנחה-סעאַנס פון בעסטען סאָוועטישען פילם: „דער ראָמאַן פון מאַנקע גרעד שינאַי". בילעטען צו 50 און 70 גראָשען.

גרויסע הנחה-פאָרשטעלונג פון „איוואַר קרויגער" אין שטאַטישען טעאַטער.

פרייטאַג, דעם 9-טען פעברואַר אָרגאַניזירט די אַרטיסטיש-טעאַטראַלע אָפּטיילונג אַ הנחה-פאָרשטעלונג פון „איוואַר קרויגער". בילעטען פון 35 גראָ-

שען ביז 2.30 אין קאַנצעלאַריע פון קולטור-ליגע ביז'ן 9-טען פעברואַר, און טאָג פון דער פאָרשטעלונג אין קאַסע פון טעאַטער צו געוועהנליכע פרייזען (ביז 4.30).

די אָפּטיילונג גיט אַרויס הנחה-בילעטען אין די בעסטע לאָדזער קינאָס און אין שטאַטישען טעאַטער אויף אַלע טעג און אַלע טעאַנען. די הנחות זענען בעדייטענדע.

אויספלוגען.

די טוריסטיק און לאַנדקענטעניש אָפּטיילונג אָר-גאַניזירט די וואָך פאָלגענדע אויספלוגען: פרייטאַג, שבת, און זונטאַג דעם 2., 3, און 4 פעברואַר 4 נ.מ. 3 אויספלוגען אין דער שטאַטישער קונסט-גאַ-לעריע אויף דער סאָוועטישער אויסשטעלונג פון גראַפישער קונסט. שבת דעם 3-טען אַ גאַנץ-טאָגיגער אויספלוג אין אייטינגאָנס פאַבריק און יאַטאַטען. שבת, דעם 3-טען 10 פריה אויפ'ן גליטש-פּלאַץ „העליענאָוו" (מיטברענגען גליטשערס), זאַמעלפּונקט פון אַלע אויספלוגען אין קולטור-ליגע.

פאָלקס-אוניווערזיטעט

זונטאַג דעם 4 פעברואַר פונקט 7 אָוועַנט קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל אַ פאָרלעזונג פון ד"ר יאַקובאָוויטש טעמע: „פּראָלעטאַרישע קראַנק-הייטען" (שווינדזוכט, וועפערישע און פאַך-קראַנקהייטען). דאָס איז די ערשטע פאָרלעזונג פון אַ ציקל אינשרייבונגען אויפ'ן גאַנצען ציקל און אויף איינ-צעלנע פאָרלעזונגען בעמט אַן די קאַנצעלאַריע.

בילעטען אינשרייבונגען און אינפאָרמאַציעס אין קאַנצעלאַריע פון קולטור-ליגע זאַכאָדניע 68, פראָנט, פּאַרטער, טעל. 191.15, יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 10 אָוועַנד אָהן איבעררייס.

ביי קאפ, לענדען און שולטער-רעוומאַטיזם,

נערווען-שמערצען, העקסענשוס העלפט דאס נאַטירליכע ביטערוואסער

Franciszka Józefa

נוּט אַ גרויס גלאָז צו דער טעגליכער ריינמאַכונג פון מעגן-דאַרם-קאַנאַל אָנגעווענדעט. עמפּפעהלט פון דאָקטוירים.

קאָמוניקאַט פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט אין פּוילען, אָפּטיילונג אין לאָדז.

די נאָהענטסטע אויספלוגען.

שבת דעם 3 פעברואַר ה.י. קומט פאַר אַן אויספלוג אין דער ערשטער פּייעראַלישער אָפּטיילונג. זאַמעלפּונקט 9.45 פריה אויף 11 ליסטאָפּאַדאַ 4. זונטאַג דעם 4.ה.י. קומט פאַר אַן אויספלוג אין דער עלעקטראָווניע זאַמעלפּונקט 9.45 פריה אויף טאַרגאָווע 1, צוליב דער בעגרענעצטער צאָהל אָנ-טיילנעהמער אינשרייבונגען נאָר אין סעקרעטאַרי-יאַט.

אימפּרעזעס :

פרייטאַג דעם 2 ד.ח. 9 אַ זייגער אָוועַנד קומט פאַר אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אַ פאָרלעזונג פון פּראָפ. סט. באַראַנאָווסקי א.ד.ט. „אויס פלוג-שטחים און טוריסטישע געגענטער אין דער לאָדזשער וואָיעוואָדשאַפט". איינגאַנג פאַר מיטגלי-דער פריי. זונטאַג דעם 4 ד.ח. פונקט 5 אַ זייגער קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל „אַ חברישער טיי-אָוועַנט". איינגאַנג פאַר מיטגלידער און פאַרבעטענע געסט. מאַנטאַג דעם 5 פעברואַר ה.י. 9 אַ זייגער אָוו. קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל אַ פאָרלעזונג פון בעריהמטען דיכטער און העראַליכער רעציטאַטאָר איי-ציק מאַנגער (רומעניען) א.ד.ט. „רומעניען" (לאַנד-קענטשאַפט, פאָלק און קולטור).

שפּראַך-קורסען.

עס ווערען נאָך אָנגענומען דעקאַמפּלעטירענדע אינשרייבונגען פון פאָלגענדע שפּראַך-קורסען: יי-דיש, שפּראַך און ליטעראַטור, ענגליש און פראַנצויזיש. איז די באַנסטע טעג הויבען זיך אָן שפּראַך קורסען פון העברעאיש און עספּעראַנטאָ.

אינפאָרמאַציעס און אינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט פון דער געזעלשאַפט אויף וואולטשאַנסקאַ 35 טעל. 121-53, פון 8—11 פריה און פון 5—10 אָוועַנט.

Dr. med. H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר וועגערישע און געשלעכטס-קראַנק
צענעלניאנא 7, טעל. 141-32.
נעהמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאָכמ. און פון 5—8 אָוועַנד, זונטאג פון 9-11 בייטאג.

Dr. med. J. BETTE

ספעציאליסט פון אינערל. און קינדער-קראַנקה.
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 6, tel. 144-95
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה און פון 6—8 אָוו.

קראַנג-קינא CAPITOL

זאַוואַדזקאַ 16

היינט פּרעמיערע! דער אונפאַרגעסליכער קעניג פון די בעסלער DENIS KING

„דעם טייוועלס ברודער"

ווי אויך דאָס אונפאַרגלייכליכע קאָמיקער-פּאָרל LAUREL i HARDY

פּערפישופט און ענטציקט מיט זיין מעכטיגער שטימע אין ראָמאַנטישען מייסטערווערק, מעלאָדיעס און הומאָר א. נ.
רעזשי HAL ROAH
אין די איבריגע ראָלען: די רייצענדע Thelma Thood
אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבע און לאַנד-אַקטואַליטעטען.

די ניי-געעפענטע
פאַבריק פון עלעקטרישע
שאַרובקעס
„PHOS"

בעט אַלע אָנגראָסיסטען, קליינהענדלער, פאַבריקאַנטען, וועלכע זענען פּראַאינטערעסירט אין דעם אַרטיקעל צו ווענדען זיך אין פאַבריק פון עלעקטרישע שאַרובקעס
„PHOS" ביסקופּאַ „באַנדורסקיעגאָ 16
טעל. 247-73.
אַנבאָטען אויף שרויפען הערען געוויכט.

כירורגישער קאַבינעט
D. med.
J. Szreiber
געפינט זיך יעצט אויף
Narutowicza 9 tel. 122-95
אָפּעראַציעס, אַבאָרטגאַנג, העמאָראָידען. א.ש.ו.
נעמט אן פון 2 ביז 3 און פון 7 ביז 8,30 אָוו.
לעמשניצע-פרייזען.

GABINET ŚWIATŁOLECZNICZY
Lampa kwarcowa i solux
CENY LECZNICOWE
Gdańska 31-a m. 10
parter, tel. 192-64.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאַג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמיטאַג.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען

כירורגישער קאַבינעט
Dra med.
M. Kantor
איז געוואָרען איבערגעטראַגען אויף זשעלאַזנאַ 5
טעל. 112-22
נעהמט אן פון 1—3 און פון 6—8 אָוו.
לעמשניצע-פרייזען.

Dr. med. I. Gajst
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
זגערזשער 40, טעל. 119-45
נעמט אן פון 10 ביז 11 און פון 5—6 אָוו.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
ספּעצ. פאַר אינערליכע קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 17, טעל. 174-15
נעמט אן פון 6 ביז 7 אָוונט.

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.

LECZNICA
chorób
uszu, nosa i gardła
מיט שטענדיגע בעטען
עס אָרדינירען די דאָקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYŃSKI
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

זיכערע הילף און א רפואה!

אהן אפעראציע, אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פער-גיסונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליקעס און גוף, פאר הויקערס אהן פיס.

פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער ווינקעל-ברוך האט גרוים הי׳ א מענשען-קאפ, און עס פעלט ארויין אין דעם פיס איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס וערט ער ברעכן און שטארבליך. ספעציעלע גומענע הייל-באנדאזשען בעזאטיגן זיכער דעם שווערסטען ברוך, אויך פאר הויקערס, לייטונגען ספעציעלע הייל-גארטעלן און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאטפיס, ווי אויך קינסטליכע גומענע פיס.
עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוונט.

אכטונג! זייט דעם ערשטען אקטאבער ד. י. ווערען אלע קראנקע אין מיין ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט נור פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.

איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט
Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.
מיר בעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

זייט א סך יאהרען האב איך געליטען אויף א ברוך, און קיין שום ברוך-באנד איז נישט אימשטאנד געווען צו אפצוהאלטען און מיר צו לינדערן מיינע שמערצען און בין געווען פערצווייפעלט. היינט א דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה׳ דיר. י. ראפאפארט ארטאפעד אין לאדז, וואולטשאנסקא 10, פראנט, פארטער, איז מיר דער ברוך נישט בלויז געווארען אפגעהאלטען, נאר אינגאנצען אויסקורירט, פאר וועלכעס איך דריק דערמיט אויס מיין הערצליכסטען דאנק. (9)
(—) ל. סאלאמאנאוויטש, לאדז, זשידאווסקא 29.

מיר האָבן די „ווײַסע וואָך“
פון פערסוף פון זעמטליכע אויסאר-בייטונגען און מאנופעקציע פון דער ווידזעווער מאנופאקטור אקצ. געז.
אויסערדעם בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער די מאדערניסטע שטאפען, זיידענעס, סאטעס, בילי-צער-שטאפען א.ז.וו. ספעציעלע פרייזען.
B. Litwin Sp. z o. o. ŁÓDŹ, ul. PIOTRKOWSKA 109.

ADRIA
1 גלובנא
אויף 1-טן סעאנס די פרייזן: ... 54 — 85 גר. ... 1.09

היינט צום לעצטן מאל! די נייעסטע פראדוקציע!
Flip i Flap
מאכען א קאריערע
עקספארטוס זענען אוננילטיגנ — מארגן פרעמיערע! — Miss Flora אלס ANNA ONDRA
אנהייב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

METRO
2 פזשעיאזד 2
... 54 גר. ... 85 גר. ... 1.09 — 1.30

RAKIETA

Sienkiewicza 40 Tel. 141-22
היינט און פאלגענדע טעג!

קלאנג-קינא
דאס
געזעגענען זיך מיטן געווער
אין די הויפטראלען: Gary Cooper, Helena Hayes i Adolf Menjou
אויסער׳ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע פון פאראמאונט
נעכסטער פראגראם: „די ליבע אין אויטא“
אנהייב טעגליך 4 נאכמיטאג, שבת 2 א זייגער בייטאג, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער
SZTUKA
16 סאפערניקא
היינט און פאלגענדע טעג!
די גרויסע זינדערין
אין דער הויפטראלע CLAUDETTE COLBERT אין די איבריגע ראלען: Ricardo Cortez, David Mannora, Lida Roberti א.א.
נעכסטער פראגראם: „דער סעקרעט פון א פרוי“ מיט IRENA DUNN
אנהייב 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער בייטאג

ערשטקלאסיגער קלאנג-קינא-טעאטער
„AMOR“
89 פאמארסקא 89
טעל. 248-05
היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!
1) ראמאנס פון א סעקרעטארקע
אין די הויפטראלען Sally Eilers, Helena Vinson, R. Bellamy
2) דער ערשטער קוש
מיט GEORGIE O'BRIEN
Pola Negri
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.
קירצליך: אונזער בירגערין

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

א זעצער קען זיך מעלדען אין דרוקערײ פיעטרקאווער 35.

א צושניידער פון הערנשקעס קען יעדער איינער ווערען בײַ מיר אין פער-לויף פון 2 וואכען פאר עפעס צוצאהלען אפצרטען אין אדמינ. אונטער „הערנש-קעס“. 358

עס ווערט געזוכט טיכטיגע אגענ-טען צו ארטיקלען פון ערשטען געברויך קלינגען טעלעפאן 166,82.

אַנ׳ערשטקלאסיגער נייהער און ריכ-טעווער ווערען פון זאפארט געברויכט בעזיכערט 5 טעג ארבייט אין דער וואך בײַ י. זיסמאן זשעלאנא 23. 395

פערשידענעס

שטריקעריי ערלערנט גרינדליך אין א קורצער צייט אנ׳אויסלענדישער פאכ-מאן געגען בילינע בעלוינונג, נאדעל, אל. ערשטער מאי 39. 385

40 טויזענד דאלאר (גאלד-דאלאר) קען יעדער געווינען נאר פאר 2 זל. צו ערפאהרען פאלודניאווא 20 וו. 21. 387

יאוואראווע שלאפצימער, אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען, פאלודניאווא 20 צווייטער הויף, רעכטע אפיציגע, דריטער שטאק, וואוינונג 55. 363

צו פערקויפען 156-ער זאקען-מאשין און א ספארט-מאשין אין גוטען צושטאנד צו ערפאהרען בזשעזשינער 45 וויסער. 361

איך זוך צו קויפען א 12-ער סווי-טער מאשין, צו ערפאהרען בײַ שילדהויז ציגעל-גאס 20. 399

אכטונג, עס ווערט געזוכט צו קוי-פען א שפול-מאשין זאנאר מיט א מאטאר, אפערטען אין ארמיניסטראציע אונטער „שפול-מאשין“. 368

אכטונג אויף קאראנא און אמערי-קאנער שטרימף-מאשין נעהם איך אן אויף לוין. שטרימף-פאבריק זאכאדניא 66 וו. 37. 377

די שלייפערײ לאדז, וואלבארסקא 18, מאכט בעקאנט, אז די שערען, מע-סערס, ראזיר-מעסערס א. ז. וו. וואס ווע-רען ארײנגעגעבען פרייטאג זענען אויס-צוקויפען פון שבת צונאכט. אבערלאק-מעטערלעך ווערען געמאכט אויפ׳ן ארט. 382

א יונגערמאן בעקאנט אין דער קאלאניאל-שפייז-בראנזשע זוכט א פאסטען אויף פערלאנג 1000 זלאטעס קויציע. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער 1,000. 371

Do W. P. Posiadaczy 5% i 6% Obligacyj m. Łodzi.

Zarząd Stowarzyszenia zawiadamia niniejszem, że w porozumieniu z Zarządem m. Łodzi ustalone zostały ostateczne warunki załatwienia konwersji dawnych obligacyj „markowych“ na obligacje „złotowe“. Układ z Zarządem m. Łodzi będzie załatwiony, o ile przynajmniej połowa posiadaczy wyrazi zgodę na jego warunki. Zarząd Stowarzyszenia wzywa przeto PP. Posiadaczy do składania obligacyj w Banku Związku Spółek Zarobkowych Sp. Akc. Oddział Łódzki. ul. Sienkiewicza 24, w którym są również do przejrzenia warunki układu.—

STOWARZYSZENIE
Ochrony Posiadaczy 5% i 6% obligacyj m. Łodzi.

173

קאמוניקאט. מיר מאכען בעקאנט די חשוב׳ע קליענטען, אז מיר פערקויפען עלעקטרישע זשארובקעס צום סעזאנציא-נעלען פרייז פון 75 גר. פאר שטיק. פערקויפס-שטעלע ווסכאדניא 20, פראנט געוועלב.

מיט 30 פראצענט מעהר צאהל איך פאר גאלד, זילבער, בריליאנטען, בזשוטעריע און גאלדענע ציינער. L. Korzeń, Pomorska 26. 343

נאך 2 מיליאן איילט יעדער אין דער קאלעקטור KURT WYTRZYC Łódź, Piotrkowska 141, tel. 163-49 אויסוועהלטע שיקען מיר ארויס לאטען נאכ׳ן איינצאהלען אויף P.K.O. 68426

פאר 10 זל. א חודש לערנען מיר אויס גרונדליך און שנעל בוכהאלטעריע (איינפאכע און דאפעלטע), סטענאגראפיע, קארעספאנדענץ (פויליש, דייטש) און מא-שין-שרייבען, קילינסקיעגא 50 קורצ-אפיצינע, 1 שטאק.

Biuro „Polonruch“ Piotrk. 81 w podw., tel. 132-01 פערמיטעלט פערשידענע וואוינונגען פון 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קוכען מיט אלע בע-קוועמליכקייטען אין צענטרום שטאט אהן אבטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צי-מערן מיט בעזונדערע איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה געלד, געוועלבער, גע-שעפטען און פאבריקס-לאקאלען, דינסט אין פערדינט יעדער נאר דורך דער ביורא „פאלאנרוך“, וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד. פיעטרקאווער 81, אין הויף, טעל. 132-01 מצליד פון 9 פרי ביז 7 אוו.

ראקאלען

עס ווערט געזוכט א לעצט צימער פוטענטועל אנ׳ארט צו שלאפען פאר א יונגענמאן. געווינשען נאהענט פון נײַ-שטאט. אפערטען „ארענטליכער יונגער-מאן“ אין אדמינ.

א זוניג צימער בײַ א בעסערער פאמיליע איז פון זאפארט אבצוגעבען אויף לאזשי. צו ערפאהרען בזשעזשינער 13 וו. 46. 408

Do wynajęcia plac z murowanym budynkiem i elektrycznością. Wiadomośc ul. Lutomierska 41. Dozorca wskaże. Pośrednicy pożądani 359

Napiórkowskiego 74/49 3 pokoje z kuchnią z wygodami tanie komorne 1 piętro w czystym domu natychmiast oddam. Wiadomość u dozorcy.

צוליב קראנקהייט איבערצוגעבען א ביר-שענק רוג סקלאדאווא און סקווע-ראווא 22 פון זאפארט. 346

צו פערמיטען 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען ווי אויך א גע-וועלב מיט א שטוב אויף קאפערניקא 33, צו ערפאהרען בײַ זאראמב קילינסקיעגא 40 פון 3–4 נאכמ. 364

צוליב אפרייזע איז איבערצוגעבען א שאפע פון קויהלען מיט איינגעפיהרטע קליענטען. צו ערפאהרען אין אדמ. ...

א פלאץ 4000 איילען קוואדראט גוט אויף א סקלאד ברעטער אבער אלט אייזען צו פערדינגען, צו ערפאהרען אין Biuro „Polonruch“ Łódz, Piotrkowska 81, tel. 132-01. 369

צו פערמיטען פון זאפארט א קעלער געוועלב, ווי אויך א קליינעם קעלער מיט קראפט און ליכט. ביים ווירט, ווראבלעווסקי נאוואמיעסקא 21. 393

צוויי פרײַלינס ווערען געזוכט צו שלאפען בײַ אנ׳אנשטענדיגע פאמיליע פילסודסקיעגא 25, וו. 24.

איבערצוגעבען א לעצט צימער מיט בעקוועמליכקייטען צו ערפאהרען פיעט-ריקאווער 42 וו. 43 דריטער איינגאנג רעכטס. 401

צו פערמיטען פון זאפארט א פאב-ריקס-לאקאל פון 3 פענסטער לאנג מיט טראנסמיסיע; בײַ פוטערשנים, בזשעזשינא 81

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלײַט. צו ערפאהרען בזשעזשינער 15, וו. 31. 387

צו פערדינגען א פאבריקס-לאקאל אויף בזשעזשינער 11. צו ערפאהרען בײַ ווירט. 384

3 און 4 צימערן און קיך בעקוועמליכקייטען זאווי הענדעלס-לאקאלען אויף שרודמיעסקא 7, איז פון זאפארט צו פערמיטען צו מעלדען זיך ביים אדמיניסטראטאר פון הויז שרודמיעסקא 7, אדוואקאט מענקעס, נארוטאוויטשא 35. 386

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה
פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג-און ערב-יום-טוב—24 גר. אין דער ווײַטער שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ 4
נאכ׳ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „
אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער ווײַטער שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווײַטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

פארלעגער, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצושטעלען פאר דעם אנאנס

פאר׳ן אינהאלט און פאר מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנט-ווארטליך. די אדמינ. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.

די לאגע פון יודען אין דייטשלאנד
אין דער בעלייכטונג פון „דזשאינט"
בעריכט פון גענעראל-סעקרעטאר יוסף הײמאן

ניו-יארק, (יט"א). דער גענעראל-סעקרעטאר פון „דזשאינט" יוסף הײמאן האט נאך זיין צוריקקעהר פון דייטשלאנד אפגעגעבן דער עקזעקוטיווע פון „דזשאינט" אן אויספיהרליכען בעריכט העגען דער לאגע פון די יודען אין דייטשלאנד אויפ'ן סמך פון זיינע פערזענליכע באאבאכטונגען.

דער בעריכטס-אפגעבער באטאנט, אז דער אויסוואנדערונגס-שטראם וועלכער האט זייט אפריל פ.י. ארומגענומען 65.000 יודען, איז איצט בעדייטענד שוואכער. די דייטשע יודען גיבען זיך אפ א חשבון, אז די מעגליכקייטען זיך איינצואָרדנען אין אנדערע לענדער זענען זעהר באגרענעצט, טראץ דעם איז גרויס דער דראנג צו פערלאזען דייטשלאנד, באזונדערס צווישען דער יוגענד. מען איז אבער געקומען צום אויספיהר, אז די אויסוואנדערונג מוז מעטאדיש ארגאניזירט ווערען. גלייכצייטיג הערשט די שטרעבונג זיך בעסער צו בעוואפענען פאר דעם ווירטשאפטליכען עקזיסטענץ-קאמף אין דייטשלאנד גופא.

יוסף הײמאן וועלכער האט זיך אויך אלס פארשטעהער פון „דזשאינט" בעטייליגט אין דער לאנדעס הילפס-קאנפערענץ פאר די דייטשע פליטים, האט בעזוכט א רייהע דייטשע שטעט און געזאמעלט מאטעריאלען כדי אויסצוארבייטען די נויטיגע הילפס-פלענער, אויפ'ן סמך פון די געזאמעלטע איבפארמאציעס דארפען גענומען ווערען אין אכט פאלגענדע פאקטען: 69.000 יובגעליים שטרעבען זיך אויסצולערנען א פאך, כדי שאפען פאר זיך דורך האנד-ארבייט עקזיסטענץ-מעגליכקייטען אין דייטשלאנד אדער אין אויסלאנד. טויזענדער יודישע קינדער, פאר וועלכע האט לערנען זיך אין די מלוכה-שולען בעדייט א מארטירעלאניע, דארפען בעקומען ספעציעלע יודישע שולען, טויזענדער פרויען און מענער, וועלכע זענען ארויסגעווארפען געווארען פון זייערע בערופען מוזען זיך איבער-שיכטען, ווייל אנדערש האבען זיי נישט קיין עקזיסטענץ-מעגליכקייט. עס איז אויך דרינגענד דאס פראבלעם פון ווירטשאפטליכער הילף פאר סוחרים און האנדווערקער דורך ספעציעלע קאאפעראטיוו-קרעדיט-קאסעס די גרעסטע אנשטרענגונגען ווערען, אבער געמאכט דורך דעם „צענטראל קאמיטעט פון די דייטשע יודען פאר הילף און אויפבוי" און דער ריכטונג פון בערוף-איבערשיכטונג פון דער יוגענד אין דער הויפט-עקסעקוטיווע. פריהערדיגע בעאמטע, סוחרים, אנגעהעריגע פון פרייע בערופען ווערען אויסגעבילדעט אלס לאנדווירטען, מעטאל-ארבייטער, בוי-ארבייטער, מעכאניקער א.א.וו. דער צענטראל-קאמיטעט פאר הילף און אויפבוי ווידמעט אויף דעם צוועק א העלפט פון זיין בודזשעט אויף דעם ערשטען האלב-יאהר 1934. טראץ די פערשידענע שוועריגקייטען ווערט די דאזיגע איבערשיכטונגס-ארבייט דורכגעפיהרט מיט פערביסענער ענטשלאסענהייט.

יוסף הײמאן בעטאנט לסוף, אז אויך דער „דזשאינט" בעטייליגט זיך אין דעם יודישען הילפס-ווערק אין דייטשלאנד.

וויפיל וועט מען צאהלען פערזי-כערונג פאר א דינסט?
די רעגירונג זאל פעראָרדנען 6 זל. א חודש

וואַרשא, 1. (סעלעפאניש).

ווי בעוואוסט דארף מען לויט דעם נייעם געזעץ וועגען „אובעזפיעטשאלניא" צאהלען פאר א דינסט אויש 12 זל. א חודש. דאס האט ארויסגערופען א גרויסע אומצופרידענהייט. א סך ערקלערען, אז זיי וועלען אויפהערען צו האלטען דינסטען. טייל ווידער ווילען אפשלאגען דעם אפצאהל פון די פענסיעס. עס דראהט דעריבער א געפאהר, אז צעהנדליגער טויזענדער דינסטען אין פוילען וועלען פערלירען זייערע פאסטענס, מיר ווערען אבער געוואהר, אז די רעגירונג האט גענומען אין בעטראכט די לאגע, און דעריבער וועט פאר דינסטען ארויס אין דער באהענסטער צייט א ספעציעלע פעראָרד-נונג, לויט וועלכער מען וועט דארפען צאהלען פאר א דינסט נאר 6 זל. א חודש.

פערהער אין ארלאזאראוו-פראצעס ווערט נישט אפגעלעגט
דער אינטערעס איז ווידער א גרויסער

ירושלים, 1. (יט"א טעלעגראפיש)

דער אינטערעס צום פערהער אין א"לאזאראוו-פראצעס איז ווידער א גרויסער צוליב דעם וואס די פאליציי האט אנגעגעבען די נעמען פון די פערהערטע יודען.

אדוואקאט סמיליאנסקי האט פערלאנגט אפצולעגען דעם פערהער אויף 14 טעג. דאס געריכט האט נישט מסכים געווען מיט'ן אדוואקאטס פארשלאג.

פערקיהלונגען און רעוומאטיזם

פראסט, בלאטעס, און שלעכטע וועטערען בעדראהען אלעמענס געזונד. איבער-הויפט ארבייטס-מענשען, וועלכע זענען צוליב זייערע בעשעפטיגונגען געצוואונגען אפט און לאנג צו זיין אויף דער פרייער לופט. זענען אויסגעשטעלט אויף די געפאהרען צוליב דעם שטארקען ווינטער היינטיגע יאהר. די פערקיהלען זיך זעהר לייכט, און די פאלגען דער פון זענען, אז זיי הייבען אן ליידען אויף רעוומאטיזם, פאדאגרע, אישיאס, און כראנישע קראנקהייטען. דאס פערנאכלעסיגען פון אזעלכע שווערע קראנקהייטען דערפירט נישט איינמאל צו מאמטלאזיגקייט, צושמידענדיג דעם קראנקען אויף פיל חדשים צום בעט. אין אנהויב ווערען אזעלכע קראנקהייטען געוועהנליך באגאטעליזירט, ווייל מ'מיינט אז רייסענישען אין די גלידער, ווערטאגען אין קושיוש, א.ד.גל. זענען נאר פאלגען פון א לייכטער פער-קיהלונג, וואס וועט זיך לייכט לאזען בעזייטיגען מיט דער הילף פון עטליכע איינרייבונגען. קאמפרע סען אדער עהנליכע מיטלען, ליידער ברענגען די דאזיגע מיטלען נאר א צייטווייליגע פערלייכטערונג. אין בעגענטייל, אין אינטערעס פון קראנקען, איז צו געברויכען אזא מעדיצין וועלכע זאל באלד ביים ענטשטעהען בעקעמפען די קראנקהייטען. צו דעם צוועק געברויכט די בעקאנטע טאגאל-טאבלעטקעס, וועלכע זענען פון 15 יאהר אן בעקאנט אויף דער גאנצער וועלט אלס ווירקזאם מיטעל ביי רעוומא-טישע ווערטאגען, פאדאגרע, אַרטרעטיזם און עהנליכע קראנקהייטען. טאגאל פערהיט פון אנזאמלען זיך פון אורין-זויערקייטען און ברענגט א פערלייכטערונג אפילו אין כראנישע צושטאנדען. אויך ביי גריפע, פערקיהלונגען, ברוווען און קאפ-ווערטאגען ווירקען די טאגאל-טאבלעטקעס שנעל און זיכער. טאגאל-טאבלעטקעס זענען אינשעדליך פארן הארץ, מאגען און אנדערע ארגאנען, פרובט און איבער-ציינט זיך אליין וועגען דער ווירקונג פון טאגאל-טאבלעטקעס, אזוי פיל ליידענדע זענען, געברויכענדיג טאגאל געזונד געווארען, קאן דאך יעדער מיט צוטרוי זיי קויפען. צו בעקומען אין אלע אפטייקען.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער פרעכטיגער פראגראם!
— I. —
די געראודפ'טע
דורכ'ן גורל
טראגעדיע פון א מענצערקע.
אין די הויפט-ראלען:
Charles Biekford, Helena Twelvetvers
— II. —
„זאל לעבען
די פרייהייט"
אין די הויפטראלען:
Rajmund Cordy, Rolla France

10 טויזענד פליטים קיין א"י
פערענדיגט די בעראטונג פון פליטים-קאמיטעט

לאנדאן, 1. (יט"א טעלעגראפ"ש)

ס'האט זיך פערענדיגט די בעראטונג פון פליטים-קאמיטעט. מיט רעדעס זענען ארויסגעטרעטען דר. חיים ווייצמאן, וואַרבורג א. אנד. ווייצמאן האט אין זיין רעדע ערקלערט אז ארץ-ישראל קען אויפנעהמען צעהן טויזענד יודען פון דייטשלאנד. פאר די איבעריגע דארף מען געפינען אנדערע לענדער. ס'זענען אנגענומען געווארען א רייהע רעזאָלוציעס.

נעכטיגע ציהונג פון דער בוי-הלואה

וואַרשא, 1 (טעלעפאניש) נעכטען איז פארגעקומען די ציהונג פון דער בוי-הלוואה, ערשטע סעריע: 250,000 זל. אויף נומער 710317

50.000 זל. נ' 671649. 10,000 זל. נ' 544872

019462	701053	914291	740857	784464
	.176445	545880	584070	680003

1000 זל. נ' 481444 974786 948380

344432	559699	212457	258367	977304
176648	224792	645014	822695	911245
095363	996403	166021	497502	557572
486208	236412	864215	953481	049656
175510	132577	114417	311717	083707
819658	484691	424645	446643	694692
205997	157943	900370	764995	197018
824406	128358	046044	108129	827504
521632	699248	197730	635896	599321
879144	352496	042805	667523	523362
957908	708069	205250	297457	096073
568051	516442	864706	626505	608117
539843	818871	462092	399525	779873
043841	444690	448046	811152	176740
771110	174548	043841	774690	174548
229432	464652	384538	100768	055425
954145	364511	920729	075695	914711
565668	230098	562562	528389	615607
526032	451460	755952	527373	227874
.950605	906461	966850	311924	524609

דער ביאלאבזעגער
רבי שליט"א
וועלכער וואוינט איצט אין וואַרשא, וויילט איצט אין לאדז, אצל ה' בנימין גוטמאן, אלעע קאשטשושקי 41/32
998

טראגעדיע פון יודישער אימיגראציע
א שפאנענדע געשיכטע פון א חתונה צווישען א ברודער און א שוועסטער

(סוף).

מיט א שטיקעל צייט איידער אברהם איז אנגעקומען, איז זיין שוועסטער נעמי מיט איהר אנקעלס פאמיליע אוועקגעפאהרען פון ניו-יארק און האבען זיך בעזעצט אין קאלאראדא.

און אברהם, נאכדעם ווי ער האט פיל ארומגעזוכט זיין שוועסטער נחמה און זי אין ערגעץ נישט געפונען און פון איהר אין ערגעץ נישט געהערט, האט ער זיך שוין אויך מיאש געווען.

עס זענען אזוי אוועק א יאהר נאך א יאהר, און אברהם פרידמאן, וועלכער האט זיך אין אמעריקע געקירצט דעם נאמען אויף פריד, האט זיך פערטראסט וועגען נאכאמאל חתונה האבען, און ער האט אנגעהויבען זוכען א פאסיגע מיידעל.

דערווייל האט זיך מיט נעמי'ן אין קאלאראדא געטראפען אזא זאך: דער פעטער איז געשטארבען און האט איבערגעלאזט א ריין געשעפט און ביים איבערנעהמען האבען זיך די צוויי ברידער, די יורשים, אנגעהויבען קריגען, און ביי איהר מוהמע אין הויז איז פאר נעמי'ן געווארען א גיהנום. עס איז נישט פאריבער דער טאג, די צוויי ברידער זאלען זיך נישט קריגען, און שלאגען און די מוהמע צווישען זיי.

דא האט נעמי געזאגט איהר מוהמע, אז זי קען ווייטער אין אזא גיהנום נישט בלייבען און, אז זי פאהרט אוועק קיין ניו-יארק.

און נעמי איז אנגעקומען קיין ניו-יארק און האט בעקומען א פאסטען. באלד האט זי בעקענט, האט איהר באר געפעהלט אייין זאך — א גוטער בחור, מיט וועמען חתונה צו האבען און זי האט אויך אנגעהויבען זוכען עפעס א פאסיגען בחור און זי האט זיך בעקענט מיט אברהמ'ל פרידמאן וועל אייב פריד.

אין א שעהנעם טאג איז אייב פריד געקומען „אויסנעמען" נעמי'ן און האט זיך איהר ערקלערט אין ליבע און איהר פארגעלייגט, זי זאל ווערען זיין כלה.

נעמי האט, ווייזט אויס, שוין לאנג געוואַרט דערויף, ווייל זי האט איהם באלד אויפ'ן ארט געזאגט — יא. און מיט האלזען און קושען זיך, האבען זיי זיך געשוואוירען אייביגע ליבע. און זיי האבען בעשלאסען טאקע אין א פאר מאנאטען ארום חתונה צו האבען.

און אין 1926, דעם 10. יוני האבען זיי חתונה געהאט. די חופה האבען זיי געשטעלט ביי א רב.

פריד האט נעמי'ן געליבט מיט'ן סאמסטען בריען פון זיין נשמה און זי איהם אויך. קיין פרנסה האט זיי נישט געפעהלט, א שעהנע היים האבען זיי געהאט, האט איהם עפעס דאס הארץ געשראקען. און געשראקען האט איהם דאס הארץ ווייל אפט פלעגט ער זעהן אין חלום זיין פריהערדיגע ווייב א פערוויינטע, ווי זי געהט ארום ביי זיי אין הויז און טענה'ט אלץ צו איהם, פארוואס ער האט זי פערשעהמט פאר א שטאט מענשען.

אבער באלד האט פאסירט א זאך, וואס האט איהם געמאכט פערגעסען אן אלע צרות, און האט איהם געמאכט ממש פארן גליקליכסטען מענשען אויף דער וועלט: נעמי איז פערגאנגען אין טראָגען, און ער האט געהאפט אויף א זוהן, וואס זאל זיין וואונדערבארע, שעהנע און ליבע נעמי וואס איהם האבען.

ער האט געהאט אויף א זוהן און זיין האפנונג איז מקוים געווארען. נעמי האט געהאט א זוהן און אייב פריד איז געווען אויסער זיך פון שמחה פון גליק. מען האט זיך געגרייט צום ברית. ווי מען גרייט זיך צו א חתונה, אייב פריד האט פערבעטען א סך פריינד אויף זיין גרויסער שמחה.

און אין טאג פון ברית איז אייב ארומגעגאנגען צו זיין ווייב נעמי'ן און האט איהר געזאגט וויסען, אז ביים ערשטען זוהן גיט ער איהר אפ דעם כבוד זי זאל א נאמען געבען נאך איהר פאטער. נעמי'ן האט דאס זעהר הנאה געטון. זי האט אבער איבערדערצעהלט, אז זי ווייסט נישט, צי איהר פאטער לעבט, צי נישט, ווייל זינט דער מלחמה האט זי פון איהם נישט געהערט. און דא האט זי איהם געזאגט, אז איהר פאטערס נאמען איז יואל.

איבער'ן האט דאס הארץ תיכף געזאגט, אז א גרויסער אומגליק איז מיט זיי געשעהען, און ער האט גענומען אויספרעגען נעמי'ן מעהר איבערצעהלונגען וועגען איהר משפחה, ווי אזוי איהרע עלטערען פאמיליע-נאמען איז געווען און וואו, און וואס פאר א שטאט, זי איז געבוירען געווארען.

דאס, וואס ער האט זי בעדארפט אויספרעגען פאר דער חתונה, האט ער איהר געפרעגט איצט, אין טאג פון זייער זוהנס ברית.

אבער עס איז שוין געווען צו שפעט. אייב האט שוין איצט בעגומען, וואס פאר א טראגעדיע מיט זיי האט פאסירט. ער האט אבער נעמי'ן עס באלד נישט געוואלט אויסזאגען, ווייל זי איז געווען קימפעט און זי איז נאך געווען צו שוואך זי זאל דאס קענען איבערטראגען. פריד האט דערווייל געמאכט א שווייג און וועגען דעם צו קיינעם א וואָרט נישט ארויסגערעדט, און דעם קינד האט מען א נאמען געגעבען יואל, נאך נעמי'ס און אברהמ'ס פאטער, וועלכער איז אין דער צייט פון מלחמה געשטארבען אין יאמפאלי. נעמי'ן האט אבער אייב געזאגט, אז דאס קינד האט מען א נאמען געגעבען משה, נאך משה רבנו. כדי עס זאל איהר נישט וואונדערען אויספאלענד, וואס דא האט פאסירט.

און אייב איז דערווייל ארומגעגאנגען ווי אויפ'ן עולם התוהו און נישט געוואוסט, וואס ביים זיך צו טון. ער האט זיך געריסען די האר, געשלאגען מיט'ן קאפ אן וואנט...

נעמי האט זיך נישט געקענט פארשטעלען, וואס איהר מאן געהט ארום אזוי פערחושך'ט און וואס פלוצים איז ער צו איהר אזוי קאלט געווארען. און ווען עס זענען אריבער עטליכע וואכען נאכ'ן קימפעט, האט אייב דערצעהלט נעמי'ן וועגען דעם גרויסען אומגליק, וואס עס האט זיי געטראפען.

נעמי איז געפאלען אין חלשות און עס האט גענומען שטונדען ביז מען האט זי דע-מונטערט.. די האר פון קאפ האט זי זיך געריסען און איהרע קולות זענען געגאנגען ביז אין הימעל אריין, אבער געוועהן שריי חי יקים — אז ס'איז שוין נאך אלעמען.

מען האט איבערגערעדט מיט א רב און דער רב האט געפסק'ענט, אז לויט דעם יודישען דין דארפען זיי זיך גט'ן כדת משה וישראל און זיי טארען זיך מעהר נישט זעהן פנים אל פנים אזוי לאנג ווי זיי וועלען לעבען.

און דער רב האט זיי דערמעלבען טאג געגט'ם.

דער פרינציפ פון גלייכהייט

און די נייע-אנגענומענע קאנסטיטוציע

דאס פלוצלינגע אננעהמען פון דער נייער קאנסטיטוציע דורכ'ן סיים איז אפילו פאר פיל דעפוטאטען פון ב.ב.-קלוב וואהרשיינליך געווען א סורפריז. אין אפשר אפילו פאר אלע, ווייל ווער עס קוקט זיך אביסעל נעהענטער צו צו די געשעהענישען פון 26-טען יאנואר, דער מוז אנערקענען, אז די פאסירונגען טראגען פיל שטריכען פון אימפראוויזירטע.

קודם כל ווארפט זיך אין די אויגען, אז דער טעקסט פון דער אנגענומענער קאנסטיטוציע איז פול מיט אונפינקטליכקייטען, וועלכע די מחברים האבען געקאנט איבערלאזען אין די טעזיסען פון דער קאנסטיטוציע (אונטער אזא נאמען איז דאס ערשט געווען געקומען אויף די בעראטונגען פון סיים), אבער באין אופן וואלטען די אונפינקטליכקייטען נישט געווארען איבערגעלאזט, ווען עס וואלט זיך ווירקליך געהאנדעלט וועגען אננעהמען א קאנסטיטוציע-געזעץ. מען דארף גלויבען, אז ווען די פיהרער פון סאנאציע-קלוב וואלטען זיך געווען גערעכענט מיט דער מעגליכקייט, אז די ערשטע טעזיסען וועלען אין פערלויף פון פרייטאגדיגען טאג פערוואנדעלט ווערען אין א געזעץ וועגען דער קאנסטיטוציע פון לאנד, וואלטען זיי די אלע אונפינקטליכקייטען געווען [illegible] בעזייטיגט.

אבער דער סאנאציע-קלוב איז אליין, ווייזט אויס, געווען איבערראשט פון דעם אננעהמען. סורפריזה, וועלכער איז פאר די צוגעגרייט געווארען דורך דער אפאזיציע דערמיט, וואס זי האט פערלאזען די זיצונג; דער רעגירונגס-קלוב האט זיך מאמענטאל ארינטירט אין דער גינסטיגער סיטואציע, וואס האט זיך פאר איהם געשאפען א דאנק דער אפוועזענהייט פון דער אפאזיציע. די פיהרער פון מאר-לאגער האבען בעשלאסען אויסצונוצען די געלעגענהייט און האבען אנגענומען די קאנסטיטוציע אין דער נישט פערענדיגטער פארם איבערלאזענדיג דעם סענאט אויסצובעסערען די פעהלערען און אויסצוגלייכען דעם סטיל פון אנגענומענעם געזעץ. עס איז דאך געגאנגען וועגען אננעהמען די קאנסטיטוציע דורכ'ן סיים. דער ווייטערדיגער גאנג איז א קלארער און לייכטער: אין סענאט האט די סאנאציע די נויטיגע מעהרהייט פון צוויי-דריטעל שטימען און ווען דער קאנסטיטוציע-פראיעקט וועט צוריקקומען אין סיים אריין, האט די סאנאציע די נויטיגע אין דעם פאל עלף צוואנציגסטעל שטימען, כדי דעם פראיעקט ענדגילטיג צו פערוואנדלען אין א געזעץ.

די יודישע רעפרעזענטאציע אין סיים איז אין פרינציפ מסכים אויף געוויסע ענדערונגען אין דער קאנסטיטוציע און זיך פאר פערשטארקען די מאכט פון פרעזידענט, אבער זי האט זיך געזעהן געצוואונגען ארויסצודריקען איהרע בעדענקען לגבי דעם פראיעקט פון דער קאנסטיטוציע און האט די פערוואהרענישען אויסגעדריקט אין איהר דעקלאראציע. ווייל בייא דער גאנצער פערשטענדניש פאר די מאנגלען פון דער איצטיגער קאנסטיטוציע קאנען נישט די יודישע פערטרעטער געבען זייער הסכמה אויף א געזעץ, וואס פערקענט נישט, אהן קיין שום פארבעהאלטען, די גלייכהייט פון אלע בירגער פון דער מלוכה.

די מערץ-קאנסטיטוציע איז זיכער נישט געווען קיין אידעאלע און דער בעסטער בעווייז, אז זי האט בעהאלטען מנהג פעהלערען, איז דער פאקט, וואס גראד די גרופירונגען, וועלכע דעקלאמירען איצט אלס אפאזיציע מיט אזוי פיל פאטאס וועגען כלומרשטער שוץ פון בירגערליכער גלייכהייט, האבען, שטיצענדיג זיך דווקא אויף דער קאנסטיטוציע, בעוויזען אריינצוטיילען די איינוואוינער פון דער מלוכה אין בירגער פון ערשטער און צווייטער מדרגה. אבער די אלטע, די מערץ-קאנסטיטוציע האט כאטש אין פרינציפ, אין איהר סטיל, אנערקענט די יורידישע גלייכהייט פון אלע בירגער און האט אין דער הינזיכט נישט געוואוסט וועגען קיין שום אויסנאהמען. די פאקטישע עקסטערמינאציע פון די יודען אויף אלע געביטען פון מלוכה-לעבען האט דורך קיין איינציגען מענש, וואס וואלט געוואלט זיין אויפריכטיג, נישט געקאנט אנערקענט ווערען, אז זי איז אין הסכם מיט'ן גייסט און מיט דעם ווירקליכען אינהאלט פון דער קאנסטיטוציע.

די קאנסטיטוציע, וואס איז איצט אנגענומען געווארען דורכ'ן סיים, מאכט א בולטען שטריך אין דאזיגען פרינציפ וועגען גלייכבערעכטיגונג פון אלע בירגער. וואהלרעכט צום סענאט האט בלויז א קליין הייפעל מענשען, וואס בעזיצען בעזונדערע קוואליפיקאציעס. דאס הייסט, עס זאל געשאפען ווערען א פריווילעגירטע גרופע בירגער, א נייער שיכט, וואס וועט שטיין העכער אויף דער געזעלשאפטליכער לייטער, איידער די אנדערע בירגער. די אנגעהעריגקייט צו דער דאזיגער גרופע דארף זיין אפהענגיג פון געוויסע פערדינסטען, אבער די מעגליכקייט צו האבען אזעלכע פערדינסטען איז לחלוטין נישט אפהענגיג [illegible] פון גוטען ווילען מצד דעם בירגער. נישט פון זיינע פעהיגקייטען, נאר אין א גרויסער מאס פון צופאל. צי איז נישטא זעהר פיל מענשען ערליכע, פעהיגע, מוטיגע, וועלכע רוקען זיך דאך נישט ארויס פשוט דערפאר, ווייל זיי האבען דערצו נישט געהאט קיין געלעגענהייט?

אין איבעריגען סענאט האבען די יודען נישט קיין פערטרעטונג, אבער זיי האבען נישט געקאנט געבען זייער הסכמה, אז אזא מצב זאל ווערען פערזייביגט און אז די יודען זאלען שוין קיינמאל נישט האבען קיין מעגליכקייט צו זיין פערטרעטען אין סענאט.

די זאך איז נאך נישט פערענדיגט. דער קאנסטיטוציע-פראיעקט, וואס איז אנגענומען געווארען דורך סיים, וועט אינגיכען אריבערגיין אין סענאט און דא וועלען אין פראיעקט זיכער געמאכט ווערען ענדערונגען. אין סענאט וועלען די יודען נישט האבען קיין שום מעגליכקייט מיטצוארבייטען איבער דעם אזוי וויכטיגען געזעץ. די יודען קאנען נאר אויסדריקען דעם וואונש, אז די, וועלכע ענטשיידען ענדגילטיג וועגען אינהאלט פון דער קאנסטיטוציע, זאלען זיך נישט בעגנוגען מיט אונגערעכטע מיטלען און זאלען נישט צונישט מאכען דעם פרינציפ, וועלכער איז שוין נישט די העכסטע דערגרייכונג פון דער מענשליכער קולטור: דער פרינציפ, אז אלע בירגער פון דער מלוכה זענען גלייך.

דער גלייט-בריוו פאר היטלער'ן

צי קאן מען בויען אויף דער אונטערשריפט פון אזא פאליטיקער?

אין אן ארטיקעל וועגען פויליש-דייטשען נישט-אנגריפס-אפמאך שרייבט ד"ר י. טהאן אין „ב. דז.":

היטלער האט פערראטען אלע זיינע ווילדע אינסטינקטען אין א באנאל, באריש נודנע אבער אויפריכטיג בוך, וואס ער האט אנגעשריבען, כדי בעריהמט צו מאכען זיך און זיינע עוונות-היימליכע פרינציפען. פון דאזיגען בוך ווייסען מיר גענוי, וואס דער דאזיגער מענש דענקט וועגען טראקטאטען און וועגען פרעמדע פעלקער. בעזונדערס איז די מיינונג וועגען פוילען און וועגען פוילישען פאלק אזוי מיאוס, אזוי פול מיט פעראכטונג, אז ס'איז אונגעהויער שווער צו גלויבען, ער זאל קאנען אפהיטען די טראקטאטען מיט'ן דאזיגען נידעריגסטען פאלק. פאר דער מאראלקייט פון דאזיגען העלד איז פארהאן בלויז איין פרינציפ: דאס, וואס שטייט אין וועג, דאס איז פיינדליך און מוז ווערען צוטרעטען. צי קאן מען בויען אויף דער אונטערשריפט פון אזעלכע מין פאליטיקער? אין פאקטיש זעהען מיר בולט, ווי אפילו נאכ'ן שליסען דעם טראקטאט רעוועט דער פרייסישער המון. כלומרשט דינגענדיג: זיגרייך וועלען מיר פאלען שלאגען!

עס איז קלאר, אז אזא אנשויאונג פערקלענערט זעהר דעם ווערט פון אפמאך מיט דייטשלאנד, ווייל ס'איז נישטא קיין זיכערקייט און אפילו נישט קיין גרויסע וואהרשיינליכקייט, אז דער אפמאך וועט אפגעהיט ווערען, אז ער וועט נישט פלוצים אנולירט ווערען, ווען נאר דאס וועט זיין נויטיג און מעגליך.

און ווען אפילו עס וואלט אזוי נישט געווען, ווען אפילו עס וואלט נישט געווען אין אויסזיכט קיין שום מעגליכקייט, אז די דייטשען זאלען אין פערלויף פון צעהן יאהר איבעררייסען דעם אפמאך, איז דאך פארהאן א ספק, צי איז אזא טערמין פון צעהן יאהר נישט גענוג היטלער'ן, כדי ווי געהעריג זיך צוצוגרייטען צו דעם, וואס ער שטרעבט דהיינו, צו בעזיגען די וועלט. אזא טראקטאט וואלט אין דעם פאל בעדייט ארויסגעבען היטלער'ן א מין גלייט, א גלייט-בריוו פאר א פערברעכער, האבענדיג אזא טראקטאט אין די הענד, קאן זיך אזא מענש, וועלכער רעכענט זיך נישט מיט קיין שום מאראלישע יסודות, טון אלצדינג, וואס ער וועט נאר וועלען, אויב דער צווייטער צד וועט רוהיג זיצען אין דער זייט, פערלאזענדיג זיך אויף פאפיר.

עס פערשטייט זיך, א טראקטאט מיט היטלער'ן רופט ארויס מעהר ספקות ווי זיכערקייט. דאס איז נישט קיין נארמאלער מענש, נישט אין מאראלישער, נישט אין פאליטישער הינזיכט, דאס איז א העכסט פאטאלאגישער טיפ, וועלכער רעכענט זיך נישט מיט די כללים פון געווענטען פערשטאנד און מאראל. א טראקטאט מיט איהם גיט אינגאנצען נישט קיין שוץ.

און דאך דארף מען נישט זיין צו פעסימיסטיש. עס איז גוט, וואס ס'איז דערגרייכט געווארען כאטש א רוהיגע מינוט, אויף צו פערנעהמען זיך מיט רוהיגער מלוכה-ארבייט. עס וואלט זיך נישט פערלירט דעם גלויבען אין דער מאראלישער קראפט פון דער מענשהייט, וועלכע וועט זיך דאך סוף כל סוף געבען אן עצה מיט אזא [illegible] מענשליכען טיפ. עס האט זיך דאך אייגענטליך שוין ארויסגעוויזען, אז מען האט איהם אריינגעשטעלט אין שטיג, פון וועלכער עס איז נישט אזוי לייכט זיך ארויסצובעקומען. היטלער איז איצט שוין נישט אזוי געפעהרליך, ווי ער איז געווען אין די ערשטע צייטען פון זיין ממשלה. די מענשען האבען ביסלעכווייז אויפגעהערט פאר איהם מורא צו האבען. ביסלעכווייז הערט אויף דער שווערער פאראליזש, אין וועלכען ער האט געהאט אריינגעבראכט אין די ערשטע צייטען כמעט די גאנצע וועלט. איצט מוז ער בעהאלטען זיינע נעגעל און כמעט אויף אלע פיר בעטען מען זאל איהם אריינלאזען אין א בעסערער געזעלשאפט. לאמיר האפען, אז דער עלעמענט פון בייזען וועט זיך ארויסווייזען פאר קלענער, איידער דער עלעמענט פון גוטען און וועט סוף כל סוף בעזיגט ווערען.

דאס איינציגע ווינקעלע אין דייטשלאנד

וואו עס ווערט געפיהרט א העלדישער קאמף געגען דער היטלעריסטישער הערשאפט

ס'איז שווער פאראויסצוזעהען וויפיל איבערראשונגען און געפאהרען עס שטייען פאר בייא דער ארגאניזאציע פון פלעביסציט אין סאאר-געביט, און די פאלגען פון דעם פלעביסציט, סיי פאר דער בעפעלקערונג פון סאאר-געביט, סיי פאר די בעציהונגען צווישען פראנקרייך און דייטשלאנד, ד. ה. פאר דער גאנצער אייראפעאישער וועלט.

אבער כמעט נאך מיט א יאהר צוריק, אין דער צייט, ווען קאנצלער איז געווען שלייכער, האט קיינעם נישט געקאנט קומען אין קאפ אריין, אז דער סאאר-פלעביסציט קאן ברענגען צו ערנסטע פאליטישע קאמפליקאציעס. מען האט פאראויסגעזעהען, אז אויב דער פלעביסציט וועט געבען א מעהרהייט לטובת די דייטשען, וועט גרויסע, אבער ריין מאטעריעלע שוועריגקייטען ארויסרופען די פראגע וועגען אויסקויפען די סאאר-קוילען און אייזען-גריבענס און דער ווייטערדיגער צאל-רעזשים צווישען סאאר און פראנקרייך. און דאך זענען אלע געווען איבערצייגט, אז אזוי אדער אנדערש וועלען די שוועריגקייטען ערלעדיגט ווערען.

עס איז אבער געקומען צו דער מאכט היטלער און די פראגע וועגען סאאר-געביט האט אנגענומען א טראגישען כאראקטער און זעהר שארפע פארמען. עס איז נאך בייא אלעמען פריש אין זכרון דער פרוב פון דעם „פיהרער" צו פעראייניגען דעם סאאר-געביט מיט דעם דייטשען רייך אהן א פלעביסציט, דורך אן אפמאך מיט פראנקרייך, גלייך ווי דער סאאר-געביט איז א טייל פון דער פראנצויזישער רעפובליק, און נישט א שטיק טעריטאריע, וואס ווערט רעגירט צייטווייליג דורכ'ן ראט פון דער פעלקער-ליגע, מיט דער הילף פון א ספעציעלער רעגירונגס-קאמיסיע, א שטיק טעריטאריע, וואס איהר גורל דארף ענטשיידען ווערען דורכ'ן פרייען ארויסזאגען פון ווילען מצד דער בעפעלקערונג אליין. באלד ווי ער האט געליטען אונטערפאל אין זיינע אונטערהאנדלונגען מיט פראנקרייך, האט היטלער איינפאך בעשלאסען ארויסצולעגען זיין האנד אויף דעם סאאר-געביט דורך ארגאניזירען דארט זיין אייגענע אדמיניסטראציע און רעגירען אין דעם געביט מיט די זעלבע מעטאדען, ווי עס קומט איצט פאר אין דייטשלאנד.

אלע פארטייען אין סאאר-געביט זענען דערשטיקט געווארען, און אנשטאט זיי איז ארגאניזירט געווארען דער אזוי גערופענער „דייטשער פראנט" בראש פון וועלכען ס'שטייט דער פיהרער פון די סאאר'ער נאציאנאל-סאציאליסטען ספאניאל, נאך און נאכדעם האט זיך אנגעהויבען א כוואליע פון טעראר, באיקאט, בעשלאגען און מארדעווען די, וועלכע דענקען אנדערש, ווי די נאציס: מען האט דא געהאט דעם ציל צו טעראריזירען די בעפעלקערונג און אזוי ארום צוצוגרייטען א 100 פראצ.-שטימונג לטובת דייטשלאנד בייס פלעביסציט.

צום גליק איז דער סאאר-געביט נאך נישט אריינגערעכענט אין דער צאהל פון די דייטשע פראווינצען און היטלער האט אנגעטראפען, צו זיין גרויס פערוואונדערונג און כעס, אויף א גאר אונערווארטעטען ווידערשטאנד, אויף א ווידערשטאנד, צו וועלכען ער איז בייא זיך אין דייטשלאנד גארנישט געוואוינט.

עס האט זיך אנגעהויבען דערפון, וואס דער פארזיצער פון דער רעגירונגס-קאמיסיע דער קאנאדער נאקס, וועלכען עס איז נישט געלונגען צו איבערשרעקען און אויף וועלכען עס ווירקט נישט די נאציאנאל-סאציאליסטישע העצע, האט געוויזען אן ענטשלאסענע פעסטקייט און מיט אלע לעגאלע מיטלען, וועלכע האבען זיך געפונען אין זיינע הענט, האט ער גענומען בעקעמפען די גוואלדטאטען פון די היטלעראווצעס און זייער מעטאד צו טעראריזירען די בעפעלקערונג. ספאניאל און זיינע מיטהעלפער האבען געמוזט מעסיגען זייער פלאם-טיפערדיגקייט, און נאכדעם האט שוין די בעפעלקערונג אליין, פיהלענדיג אין נאקסען אן ענטשידענעם שיצער, גענומען זיך ארגאניזירען געגען די היטלעריסטישע גוואלדטאטען. בראש פון דעם אנטי-היטלעריסטישען „פראנט פון פרייהייט" שטייט דער רעדאקטאר פון דער סאארער סאציאליסטישער צייטונג „דויטשע פרייהייט", מאקס בראון; א מענש א דרייסטער, א טאלאנטפולער, אן ערשטקלאסיגער זשורנאליסט און פרעכטיגער רעדנער.

בראון האט זיך ארויסגעוויזען אין קאמף מיט די היטלעריסטען אלס ערשטקלאסיגער ארגאניזאטאר און דרייסטער קעמפער. נישט אומזיסט האט איינער פון די פראנצויזישע זשורנאליסטען זיך אויסגעדריקט, אז ווען אין דער דייטשער סאציאל-דעמאקראטישער פארטיי וואלטען געווען כאטש עטליכע הונדערט אזעלכע ווי בראון וואלט היטלער קיין מאל נישט געקומען צו דער מאכט אין דייטשלאנד. ס'איז גענוג צו לייענען די פעטיציע פון „פראנט פון פרייהייט" צו דעם ראט פון פעלקער, כדי זיך צו איבערצייגען, וואס פארא שטארקע נערווען און אייזערנעם געזונד עס דארף פערמאגען בראון, כדי ער זאל אין אזעלכע בעדינגונגען, ווען די נאציאנאל-סאציאליסטען יאגען איהם נאך, ווי נאך א ווילדער חיה, ווען זיין קאפ איז אפגעשאצט דורך די נאציס, אין אזעלכע בעדינגונגען צו פיהרען אזא קאמף!

אין רעזולטאט פון בראונס טעטיגקייט וואקסט דער „פראנט פון פרייהייט", נישט קוקענדיג אויף דעם טעראר, פון טאג צו טאג, ווייל צו דעם פראנט זענען צוגעטרעטען נישט נאר די סאציאליסטען און קאמוניסטען, די יודישע בורזשואזיע, נאר אויך די קאטאליקען, וועלכע זענען עמפערט צוליב די פערפאלגונגען פון דער קאטאלישער קירכע אין דייטשלאנד.

ביידע פראנטען, דער היטלעריסטישער און אנטי-היטלעריסטישער גרייטען זיך צום פלעביסציט. די ארגאניזאציע פון דעם פלעביסציט, און דאס שאפען פון אזעלכע בעדינגונגען ביי וועלכע די בעפעלקערונג, וואס איז געשטימט אנטי-היטלעריסטיש, זאל זיין געזיכערט געגען די רעפרעסיעס, וואס די נאציאנאל-סאציאליסטען וואלטען אנווענדען, ווען זיי זאלען קומען צו דער מאכט, דאס ליגט אלס חוב אויפ'ן ראט פון דער פעלקער-ליגע. אויב מ'וועט נעהמען אין אכט די אנגעגליהטע אטמאספערע, אין וועלכער עס וועט געפיהרט ווערען די אגיטאציע און עס וועט פארקומען דער פלעביסציט, די דראהונגען פון די היטלעריסטען און זייערע מעטאדען זיך פערטיג צו מאכען מיט די געגנער, וועט קלאר ווערען, אז די פעראנטווארטליכקייט פון דעם ראט פון פעלקער-בונד איז גרויס און די אויפגאבען זענען זעהר קאמפליצירט און דעליקאט.

ביי בראונען און זיינע אנהענגער איז ענטשטאנען א געדאנק, וועלכער געפעלט אויך די ענגלענדער: אפצולייגען דעם פלעביסציט אויף עטליכע יאהר. דעם דאזיגען געדאנק האט מען אבער געמוזט אפווארפען, ווייל דער פאראגראף פון ווערסאלער טראקטאט וואס איז נוגע דעם פלעביסציט איז קלאר און קאן נישט קאמענטירט ווערען אנדערש. דעם ראט פון פעלקער-בונד איז דעריבער אויף זיין לעצטער סעסיע אויסגעקומען זיך צו פערנעהמען מיט דער פראגע פון פלעביסציט און מיט דער לאגע, וואס האט זיך געשאפען אין רעזולטאט פון היטלעריסטישען טעראר אין סאאר-געביט. עס איז בעשלאסען, אז דער פלעביסציט מוז פארקומען. אבער די פראגע איז נאך אינגאנצען נישט אויסגעשעפט און אויף דער סעסיע אין חודש מאי וועט זי נאך בעהאנדעלט ווערען.

Dr.
Wołkowyski
4 ציגעל-גאס 4, טעל. 216-90
נעהמט אן אין הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע
אויפנאהמס-שעה'ן פון 8-1 מיטאג און 5-9 אווענ.

לאָדז נײַער פאָלקסבלאַט לאָדז
2 פעברואַר 1934 — 2 פעברואַר 1934

אַלץ איז מעגליך

װעגן פאַשיזם אין ענגלאַנד

פון לעא קעניג

מען קען שטאַרק צווייפלען צי עס זענען איצט פאַראַן אַ סך מענשען אין ענגלאַנד, וואָס וואָלטן מיט פולער זיכערקייט טענהן, אַז אין ענגלאַנד איז אוממעגליך אַ דיקטאַטור, אַז אין ענגלאַנד וועט עס דערצו נישט קומען, אַז ענגלאַנד וועט בלייבן נישט נאָר די ערשטע נאָר אויך די לעצטע פעסטונג פון פאַרלאַמענטאַריזם.

די סאָלידע ענגלישע געזעלשאַפטליכע מיינונג — קאָנסערוואַטיווע, ליבעראַלע און די רעכטע סאָציאַליסטן — האַלטן איצט אויך און איין ברייטן אַז ענגלאַנד קען זיך בעגעהן אָהן וועלכער עס איז — לינקער צי רעכטער — דיקטאַטור, אַז ענגלאַנד איז געוואָרען מעכטיג און גרויס אַ דאַנק איהר פאַרלאַמענטאַריזם און זיי זעהען נישט איין פאַרוואָס זיי זאָלן דאַרפען בייטען אַ סיסטעם, וואָס האָט זיי אַזוי פּראַכטפול געדינט.

שטערט אונז דער פאַרלאַמענט איבערצוקומען די איצטיגע שווערע קריזיס בעסער ווי אַלע דיקטאַטאָרישע לענדער אַפילו" האָט די טעג געפרעגט מר. ווינסטאָן טשערטשיל, אָט דער גלענצענדער ענגלישער פּאָליטיקער וועלכן מען האָט, אגב, דאָ נישט לאַנג חושד געווען אַז ער אַליין האָט חשק צו ווערען אַ דיקטאַטאָר פון ענגלאַנד. „איז די איצטיגע נאַציאָנאַלע רעגירונג אין ענגלאַנד נישט קיין בעווייז, אַז ענגלאַנד האָט אויף איהר אייגענעם פאַרלאַמענטאַרן שטייגער געענטפערט אויף די בויסטן, וועלכע האָבען אין אַנדערע לענדער אַרויסגערופען דיקטאַטורן?" — האָט געפרעגט די גרויסע ענגלישע סאָלידע „טיימס" מיט אַנדערע ווערטער הייסט עס אַז די איצטיגע נאַציאָנאַלע רעגירונג איז אַ ענגלישע פאָרם פון פאַשיזם, וועלכע טוט אויף פאַר ענגלאַנד נאָך מעהר ווי די דיקטאַטורן פאַר זייערע לענדער.

נאָך וואָס־זשע קאָפּירען פרעמדע מאָדע — לען? מען זאָל צונעהמען די פרייהייט פון דער פּרעסע, אינדיווידועלע פרייהייט?

ניין. דער ענגלענדער מיט זיין ליבע צו פרייהייט, מיט זיין גלויבען אַז „זיין היים איז זיין פעסטונג" וועט זיך קיינמאָל נישט אונטערוואַרפען אַ דיקטאַטור. אַ דיקטאַטור איז נישט פאַר'ן ענגלענדער, ס'איז נישט אין'ם ענגלישען כאַראַקטער.

אַזוי רעדען די מעהר פּראָגרעסיווע — די עלטערע סאָרט — ענגלישע שטאַאַטסלייט און פּאָליטיקער.

אַזוי רעדט אַ באַלדווין, אַ טשעמבערליין, אַ סיר הערבערט סעמיועל, אַ ווינסטאָן טשערטשיל, און אַ אַרטור הענדערסאָן און זייערע קאָלעגען אין זייערע פּאַרטייען און פּאָליטישע ריכטונגען. נאָך מעהר זיי זאָגען עס איצט פיל אָפטער און שטאַרקער ווי אַ יאָהר צי צוויי יאָהר צוריק.

אָבער דאָך פעהלט שוין, דאַכט זיך, די זיכערקייט (און יעדער איינער פיהלט עס) אין זייערע רייד; אָט די זיכערקייט, וועלכע האָט זיך געפיהלט אין די זעלבע אַרגומענטען מיט אַ יאָהר צוריק אַפילו.

און איך ווייס נישט, צי ווער ס'איז פון די דערמאָהנטע אַפּאָנענטען פון וועלכער עס איז דיקטאַטור, וועלען איצט שווערען אַז אין ענגלאַנד וועט עס טאַקע דערצו נישט קומען, ווי זיי זענען עס געווען גרייט צו טון מיט אַ קורצע צייט צוריק.

פערקעהרט, אַפילו די געשוואָרענסטע און איבערצייגטסטע ענגלישע פאַרלאַמענטאַרער און קענערס פון'ם ענגלישען כאַראַקטער וועלען איצט שטילערהייט און אָפען צוגעבען, אַז אַלעס איז היינטיגע צייטען מעגליך. זיכער קען מען נישט זיין.

דאָ איז נישט די פראַגע צי זייערע אַרגומענטען בעגעגן דיקטאַטור, זענען ריכטיגע צי נישט. און צי פאַרלאַמענטאַריזם איז טאַקע אויסגעשפּילט. וואָס מיר ווילען דאָ קאָנסטאַטירען איז, אַז די זיכערקייט און גלויבען אין פאַרלאַמענטאַריזם, איז שוין אַפילו ביים פאָלק, וואָס האָט דעם פאַרלאַמענטאַריזם געשאַפען און אַנטוויקעלט ביז צו אַ פיינער פּאָליטישער קונסט — אויך שוין נישטאָ.

און נישט ווייל ס'איז נאָך אַלץ אַ שטאַרקע מאָדע אויף דיקטאַטאָרס. נאָר ווייל עס קומט פאַר אונזערע אויגען אַ בייטונג פון דער איצטיגער סיסטעם, וועלכע וועט ענדליך מוזען פיהרען צו אַ נייעם פאַרלאַמענט. (אַ פאַרלאַמענט אפשר פון עקספּערטען, וויסענשאַפטלייט און אינזשינערען, ווי מאַנכע „אוטאָפּיסטען" זאָגען פאָראויס). און בנוגע דעם איצטיגען פאַרלאַמענטאַריזם פון פּאָליטישע פּאַרטייען, ווייסט איצט קיינער נישט. ווער ס'וועט איהם אין ענגלאַנד געבען דעם לעצטען טויט־קלאַפּ. פון לינקס צי פון רעכטס?

די לינקע סטראַשען איצט מיט אַ דיקטאַטור, צי האַלבער דיקטאַטור ווען זיי וועלען קריגען אַ מעהרהייט ביי די נעכסטע אַלגעמיינע וואַהלען, ווייל זיי גלויבען אַז די איצטיגע פאַרלאַמענטאַרע מאַשין (מיט אַ צוגאָב פון'ם לאָרדען הויז) וועט זיי נישט לאָזען דורכפיהרען אַ אמת סאָציאַליסטישע געזעצגעבונג.

(דאָס איצטיגע דייטשלאַנד האָט זיי אָנגעלערענט, אַז די מאַסען וועלען פון זיי אַנטלויפען אויב זיי וועלען זיך גלאַט אָנרופען סאָציאַליסטען און שפּילען אין רעגירונג).

און די רעכטע און עקסטרעם רעכטע ענגלישע פּאַרטייען וועלען מסתמא נישט וואַרטען ביז די ליבאָר פּאַרטיי וועט קריגען אַ זעלבסטשטענדיגע מעהרהייט אין פאַרלאַמענט און אָנהויבען הערשען אויף אמת אין ענגלאַנד.

זיי וועלען מסתמא וועלען „מאַכען די קונץ" פריהער, דורך אַ פאַשיסטישער דיקטאַטור.

אָבער מ'קען זיך פאָרשטעלען אַז ס'וועט קומען די צייט פון אויסקלויבען צווישען דעם פיהרער פון די ענגלישע פאַשיסטען און דעם פיהרער פון די ענגלישע סאָציאַליסטען (מען זאָל אַזוי נישט געפרובט ווערען) וועט די „טיימס" און די מעכטיגע סאָלידע געזעלשאַפטליכע מיינונג וואָס זי רעפּרעזענטירט גיכער אפשר שטיצען דעם רעכטען.

אָבער ווי געזאָגט געהט איצט אַצינד נישט אין די אַרגומענטען פאַר אָדער געגען פאַרלאַמענטאַריזם. דער פאַקט בלייבט, אַז אויך ענגלאַנד איז שוין נישט אַזוי זיכער מיט איהר אַלטער פּאָליטישער סיסטעם.

און אין דעם פרט איז לאָרד ראָטערמער'ס עפענטליכער אַפּעל פאַר פאַשיזם אין ענגלאַנד אין זיינע צייטונגען, אַ מערקווירדיגער סימפּטאָם.

און וואַרטען ביז די ענגלישע סאָציאַליסטען וועלען זיגען אין די וואַהלען און אָנהויבען פּראָקלאַמירען „ריינעם סאָציאַליזם" לוינט זיך ווי נישט. שוין פיל בעסער פאַר זיי מאָסלי'ס נאַציאָנאַלער סאָציאַליזם.

אַלענפאַלס, איז שוין קיינער, דאַכט זיך, אין ענגלאַנד נישט זיכער אַז אין ענגלאַנד וועט דערצו נישט קומען... און מיר יודען?

מיר דאַרפען נישט מורא האָבען אָבער אויך נישט אָנגעהן מיט דער טראַדיציאָנעלער פּאָליטיק פון „רוח והצלה יעמוד במקום אחר".

איבעראַל, וואו מיר זענען, דאַרפען מיר זיך איבערבויען און ראוי ווערען פאַר דער נייער געזעלשאַפט וואָס האַלט זיך אין בויען.

דער פאַשיזם און יודען

פון יעקב לעשטשינסקי

— 2. —

דער פאַשיזם איז די בעוועגונג פונ'ם רואינירטען מיטעלשטאַנד, פונ'ם ווילד־געוואָרענעם קליינבירגערטום, און פון דער לומפען־אינטעליגענץ, פון די רואינירטע קרעמערלעך און האַנדווערקערלעך, פון די פערזאָרעמטע דאָקטוירים, יוריסטען, אינזשענערען, אַפּטייקערס און אַנדערע. אָט די בעוועגונג פון שטאַרק איבערגעפוילטע און דורכגעפוילטע קלאַסען, אָבער נאָך נישט אונטערגעגאַנגענע און געוויס שטאַרקע אויף פערסמען און פערפעסטען די לופט אַרום זיך, האָט פיינט יודען פאַר דריי זאַכען: יודען זענען געפעהרליכע קאָנקורענטען. דאָס דאַרף מען נישט לייקענען. דער יוד קען בעסער האַנדלען, בעסער פערקויפען סחורה, בעסער דאָקטאָרן, בעסער אַדוואָקאַטעווען און אַזוי ווייטער און אַזוי ווייטער. אַ חוץ אין די אַנגלאָ־סאַקסישע לענדער, איז דער יוד איבעראַל, אין דער גאַנצער וועלט, אַזאַ פעהיגער קאָנקורענט, אַז מען קען פאַר איהם מורא האָבען, און האָט מען די מאַכט אין דער האַנט, בעקעמפט מען איהם מיט געוואַלד־מיטלען. אין אַ צאָל לענדער, ווי פוילען, לעטלאַנד, ליטע, רומעניע, וואו די קריסטליכע בעפעלקערונג איז שטאַרק אָפּגעשטאַנען און האַלט ערשט אין שאַפען שטאַטישע עלעמענטען, סוחרים, קרעמער, פאַבריקאַנטען, ליבעראַלע פּראָפעסיעס, שעמט מען זיך גאָרנישט און מ'זאָגט אָפען אַז ביי גלייכע בעדינגונגען קען מען נישט קאָנקורירען מיט'ן יודען. דעריבער טאָר די מלוכה נישט לאָזען קיין יודען אין די אוניווערזיטעטען, טאָר נישט לאָזען קיין יודישע דאָקטוירים אויף מלוכה־שטעלעס, נישט לאָזען קיין יודישע אַדוואָקאַטען ווערען ריכטער און פּראָקוראָרען, בכלל נישט לאָזען דעם יודישען אינטעליגענט אויף הויכע פּאָסטענס. די מלוכה דאַרף ביים רעגולירען דעם עקספּאָרט און אימפּאָרט, ביים פערטיילען די שטייערן, ביים פערטיילען די קרעדיטען כסדר געדענקען אַז דער יוד איז אַ געניטער, פעהיגער, ריה'ריגער קאַפּיטאַל־קרעמער, און דעריבער שטאַרקער, און די מלוכה דאַרף אויסגלייכען די ליניע. קאָמפּענסירען דעם אָפּגעשטאַנענעם קריסט, דעם צוריקגעבליבענעם אייגענעם מענשען, וואָס פון זיין קלאַס קומט אַרויס די רעגירונג. און נאָך איידער היטלער איז געקומען צו דער מאַכט, נאָך איידער מען האָט געוואוסט אַז מען קאָן יודען אַרויסוואַרפען פון מעדיצין, פון האַנדעל, פון אַדוואָקאַטור, פון די רעגירונגען אין די ניי־אויפגעקומענע מלוכות אין מזרח־אייראָפּע געהאַלטען אין איין אויסגלייכען די ליניע אין איין שיצען און שטיצען דעם אייגענעם, דעם נישט־יודען פון אייגענעם פאָלק. דאָ האָט זיך עס נאָך פערבונדען מיט נאַציאָנאַלע מאָמענטען: די טשעכען, די פּאָליאַקען, די רומענער, די ליטווינער, די לעטען אין זייערע עסטען זענען געוואָרען בעפרייט און געקומען צו דער מאַכט. די דאָזיגע פעלקער האָבען ערשט נאָך דער מלחמה אָנגעהויבען שאַפען אייגענע קרעמער, אייגענע דאָקטוירים, אייגענע אַדוואָקאַטען. און אַזוי ווייטער, און די דאָזיגע פוילישע פעלקער מיט די פוילישע קעפּ פון זייערע רעגירונגס־מענשען האָבען עס געמאַכט קלאָר פון היינט אָן: זיי האָבען גאָרנישט צוגעלאָזט קיין יודען פאַר בעאַמטע, פאַר ריכטער, פאַר פּראָקוראָרן, פאַר שטאַטישע דאָקטוירים; זיי האָבען געשאַפען אַ גאַנצע סיסטעם פון מיטלען, ווי אַזוי דער אייגענער זאָל קענען נישט נאָר קאָנקורירען, נאָר טאַקע פערקאָנקורירען דעם יודען.

אַפילו אין דער פרייער טשעכאָסלאָוואַקיע זענען נישטאָ קיין יודישע בעאַמטע, יודישע ריכטער, יודישע נאָטאַרען, יודישע פּראָקוראָרען; און ביי אַלע שטאַטליכע מאָנאָפּאָלען און רעגולירונגען פון עקאָנאָמישען לעבען ווערען יודען אינגאַנצען אויסגעשלאָסען, אָדער שטאַרק געקריוודעט. אויף וויפיל איז די אַלע אויפגעקומענע מלוכות די מאַכט געפינט זיך אין די הענט פון מיטעל־בירגערליכע און קליינבירגערליכע עלעמענטען, פיהרען זיי דורך שטיל, אָהן געוואַלדען, אָהן געשרייען דעם עקאָנאָמישען פּראָגראַם פון פאַשיזם. זיי שליסען אויס, שטופען אַרויס און וואַרפען אַרויס דעם יודען פון אַלע יענע ווירטשאַפטס־צווייגען, אין וועלכע ער האָט די לעצטע הונדערט יאָהר געשפּילט די וויכטיגסטע, די ערשטע ראָלע.

דער יוד איז דער גרעסטער און פעהיגסטער אַנטרייבער פון דער קאַפּיטאַליסטישער ענטוויקלונג. דער חורבן פון די מיטעלע קלאַסען, וואָס האָט נאָך דער מלחמה אָנגענומען אַזעלכע קאַטאַסטראָפאַלע פאָרמען און האָט דעם יודישען מיטעלשטאַנד אויך גענוג געטראָפען, האָט געמוזט אַרויסרופען אַ בעזונדערען האַס און צאָרן צו יענע גרויס־קאַפּיטאַליסטישע עלעמענטען, וועלכע האָבען אויסגעפילט די מיסיע פון אָנשמייסער און אַנטרייבער פונ'ם גרויס־קאַפּיטאַליזם, דער אַנטי־קאַפּיטאַליסטישער פּראָטעסט פון די רואינירטע מיטעל־קלאַסען האָט זיך פערוואַנדעלט אין אַ פּראָטעסט געגען יודען בכלל, ווייל די פעהיגסטע און אַקטיווסטע טרעגער פונ'ם הויך־קאַפּיטאַליזם.

האָבען מיר שוין צוויי מאָמענטען וועלכע רופען אַרויס און שפּייזען די קנאה־שנאה צום יודען. און ווי מאָדנע ס'זאָל נישט קלינגען איז דאָ דאָך אַן אמת, אַז אַפילו אין מערב־אייראָפּא וואו עס זענען קיין יודישע אַרבייטער־מאַסען כמעט נישטאָ, האָבען יודען דאָך געשפּילט אַ קאָלאָסאַלע ראָלע אינ'ם סאָציאַליזם. דאָס יודישע בירגערטום פון מערב־אייראָפּא האָט געגעבען די שאַפער פונ'ם מאָדערנעם סאָציאַליזם, מאַרקס, לאַסאַל, העס, וויקטאָר און פרידריך אַדלער, הילפערדינג, אָטאָ באָוער, בלום און צעהנדליגע און הונדערטע מיטעלע יודישע סאָציאַליסטישע אינטעליגענטען — אַלע שטאַמען זיי פון יודישען בירגערטום. אַלע זענען זיי קינדער פון דער יודישער בורזשואַזיע, און ס'פרעגט זיך: איז דאָס נאָר אַ צופאַל אָדער אַ ירושה־נאַך, געערבט פון ישעיה הנביא און פון עסיסען? כדי צו פערשטעהען די דאָזיגע ערשיינונג מוז מען זיך פערטראַכטען אויף פאָלגענדע ערשיינונגען, וועלכע קאָנען שוין נישט זיין נאָר צופאַלען אָדער ירושה־גליקען. די יודישע אָנגעשטעלטע אין דייטשלאַנד און אין עסטרייך האָבען געגעבען אַ סך מעהר סאָציאַליסטיש־אָרגאַניזירטע, ווי זייערע נישט־יודישע קלאַסען־ברידער. און דאָס איז דערמאָלט ווען די יודישע אָנגעשטעלטע קומען כמעט אַרויס פון בירגערליכע קלאַסען און בלייבען זייער גאַנץ לעבען אין זייער משפחה און אין זייער פאָלק אַרומגערינגעלט אויסשליסליך מיט בירגערליכע עלעמענטען און פערקעהרט, די נישט־יודישע אָנגעשטעלטע, קומען אַרויס פון פּראָלעטאַרישע קלאַסען און בלייבען אָפט אין אַ פּראָלעטאַרישער סביבה זייער גאַנץ לעבען, און נאָך — ס'איז בעקאַנט, אַז גרויסע מאַסען פון יודישען בירגערטום אין דייטשלאַנד, עסטרייך און אונגאַרן פלעגען שטימען פאַר סאָציאַליסטישע פּאַרטייען.

אַלע אויסגערעכענטע ערשיינונגען האָבען איין גרונט־אורזאַך, איין קוואַל פון וואַנען זיי שטאַמען: פון דער אונטערדריקטער נאַציאָנאַלער לאַגע פון יודען, לויט זייער סאָציאַלער לאַגע, לויט זייערע עקאָנאָמישע אינטערעסען. וואָלטען כמעט אַלע דייטשע יודען געקאָנט זיין אין בעדאַרפט זיין גאַנץ גוטע היטלעריסטען, גאָר פיינע פאַשיסטען. ביי יודען איז דאָך אַ סך אַ ברייטערע מאַסע מיטעלע מענשען רואינירט געוואָרען פונ'ם הויך־קאַפּיטאַליזם און פונ'ם קריזיס — און אין דער סאַך. נאָר פון די דאָזיגע יודען ליגט עס דאָך צו פערלאַנגען אַז בעצק זאָלען געבען מעהר קליינע מענשעלעך; אַז די סאָציאַליסטען, וועלכע שטרעבען גאָר אינגאַנצען אָפּצושאַפען די בורזשואַזע קלאַסען, זאָלען בעקעמפט ווערען א. אַז. וו., א. אַז. וו. זייער נאַציאָנאַלע לאַגע צווינגט זיי אָבער צו פערראַטען זייער סאָציאַלע נאַטור און איבערלויפען צו זייערע סאָציאַלע שונאים, צו די ראַדיקאַלע גאַנגען, וועלכע ווילען זיי כאָטש לאָזען לעבען און זיי געבען אַ אָרט אין דער געזעלשאַפט, אַן אַרבייטס־אָרט, אָבער אַן אָרט גלייך מיט אַלע מענשען. אָט די דאָזיגע טראַגעדיע פון יודישען בירגערטום טרייבט די יודישע אינטעליגענץ אין די סאָציאַליסטישע לאַגערן, טרייבט די יודישע אָנגעשטעלטע אין די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, צווינגט גרויסע מאַסען יודישע קרעמער און סוחרים צו שטימען פאַר סאָציאַל־דעמאָקראַטען.

אָט אַזוי בעקומט זיך, אַז דאָס רואינירטע נישט יודישע בירגערטום, ווען עס רעוואָלטירט, האָט עס פיינט און פערפאָלגט יודען פאַר דריי חטאים און עבירות, וועלכע זעהען אויס ווי געגענזעצליכע, אָבער אין דער אמת'ן האַרמאָנישע ביי די נאַציאָנאַלע בעדינגונגען, אין וועלכע יודען געפינען זיך; מען האָט זיי פיינט פאַר זייער קאָנקורענץ, פאַר זייער גרויסע ראָלע אין דער ענטוויקלונג פונ'ם הויך־קאַפּיטאַליזם און פאַר זייער בעדייטענדיגע אַנטייל אין דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג.

די גאַנצע עקאָנאָמישע פּראָגראַם פון דער היטלער־פּאַרטיי האָט קיין איין אָריגינעלן פונקט נישט: די איז אינגאַנצען גענומען פון פּראָגראַם פון די אַנטיסעמיטישע קריסטליך־סאָציאַלע פּאַרטייען, וועלכע זענען אויפגעקומען שוין צוריק מיט 30—60 יאָהר אין דייטשלאַנד און עסטרייך; זי איז אינגאַנצען אָפּגעשריבען ביי לוגער, די ריבג און שטעקער, ביי די דאָזיגע פערביסענסטע שונאים פון יודען און פונ'ם מאָדערנעם קאַפּיטאַליזם. און, אויב די דאָזיגע קריסטליך־סאָציאַלע פּאַרטייען, וואָס האָבען געפּרעדיגט היטלער'ס פּראָגראַם שוין צוריק מיט אַ האַלבען יאָהרהונדערט, וועלכע האָבען פאָרגעפיהלט און פאָראויסגעזאָגט דעם חורבן פון די מיטעלע קלאַסען, וועלכע האָבען אויך פאָראויסגעזעהען, אַז דער חורבן פון מיטעלשטאַנד וועט זיין אַ רעזולטאַט פון דעם הויך־קאַפּיטאַליזם און אַז די יודען וועלען שפּילען די סאַמע וויכטיגסטע ראָלע אין דער פיבער־ענטוויקלונג פונ'ם הויך־קאַפּיטאַליזם, אויב די דאָזיגע פּאַרטייען זענען דאָך אַלס נישט געקומען צו דער מאַכט, איז דאָס דער פערדינסט פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטייען.

אין קאַמף געגען די רעאַקציאָנערע קליינבירגערליכע פּאַרטייען האָבען די סאָציאַליסטען דאָך אויסגעשטרעקט זייער האַנט אויך צו די יודען, וואָרים ווער איז נאָך געווען אַזוי פּראָאינטערעסירט אין'ם דורכפאַל פון די ווילדעס און טאַטעס פון דער היטלער־בעוועגונג, ווי יודען? אַלע יודען, ווייל די קריסטליך סאָציאַלע פּאַרטייען האָבען דאָך געקעמפט נישט נאָר געגען די יודישע גרויס־קאַפּיטאַליסטען, נאָר געגען יודען בכלל.

דער מאַרקסיזם און דאָס יודענטום געהען אויף אַזאַ אופן נישט צופעליג געאָרעמט דעם איצטיגען מאַרטירער־וועג אין דייטשלאַנד — זיי האָבען ביידע דאָך געזיגט אין געמיינזאַמען קאַמף געגען די רעאַקציאָנערע אַנטיסעמיטישע קליינבירגערליכע און מיטעל־בירגערליכע בעוועגונגען, וואָס האָבען שוין צוריק מיט אַ האַלבען יאָהרהונדערט געלייגט דעם גרונד־שטיין פאַר דער איצטיגער היטלער־בעוועגונג. די מאַרקסיסטען האָבען בעקעמפט דעם סאָציאַל־רעאַקציאָנערען אינהאַלט; די יודען — דעם נאַציאָנאַל־רעאַקציאָנערען אינהאַלט.

אין אַלע לענדער בעמט אַן דער פאַשיזם אַלס אַ בעוועגונג פון רעבעלירענדער מיטעלשטאַנד. נישט נאָר אַ רעאַקציאָנערען כאַראַקטער, נאָר אויך אַ נאַציאָנאַל־רעאַקציאָנערען כאַראַקטער, און צו יודען — אַ ווילד־אַנטיסעמיטישען כאַראַקטער. דער איטאַליענישער פאַשיזם, איז קיין ראיה נישט.

א ראסע פון „איבערמענשען"

וויל היטלער מאכען פון די דייטשען

פון ד"ר א. גינזבורג

דאס נייע „דייטשלאנד", היטלער'ס דייטשלאנד איז בעקלאגט געווארען מיט א נייעם געזעץ. וואס בעצוועקט צו מאכען פון די דייטשען א ראסע פון „איבערמענשען". עס איז אריין אין קראפט היטלער'ס אזוי-גערופענער „סטעריליזירונגס געזעץ".

דאס דאזיגע געזעץ בעשטעהט אין דעם, אז אלע מענשען, סיי מענער און סיי פרויען, וועגען מען קען חושד זיין, אז פון זיי זאלען ארויס-קומען קראנקע אדער דעגענערירטע קינדער, זאלען דורך א בעשטימטער אפעראציע געמאכט ווערען אומפעהיג צו לאזען נאך זיך א דור. זיי זאלען הייסט עס, סטעריליזירט ווערען. צווישען די וועלכע וועלען אויף אזא אופן דארפען סטעריליזירט ווערען, געפינען זיך נישט בלויז משוגעים, אידיאטען און סיפיליטיקער, נאר אויך געבוירענע טויב-שטומע, געבוירענע בלינדע, עפילעפטיקער, אלקאהאליקער.

דאס סטעריליזירען איז גראב און ברוטאל סיי פון א מאראלען און סיי פון א וויסענשאפט-ליכען שטאנדפונקט.

מאראליש איז יעדער איינציגער מענש פונקט אזא יחסן און פונקט אזא תקיף ווי דער צווייטער. יעדער איינער איז פונקט אזוי בערעכטיגט אויף זיין לעבען און אויף זיין גליק ווי דער צווייטער. א מענש איז נישט קיין קארטאפעל, וועלכען מען קען זוכען צו פערבעסערען דורך אלע-ליי עקספע-רימענטען און דורך קינסטליכע פארוגגען. דער גאנצער ענין פון געוואלטזאמער סטעריליזירונג איז א דערנידערונג פון דער מענשליכער פערזענליכ-קייט. אזא מין געזעץ איז מעגליך בלויז אין אזא לאנד, וואו דער רעספעקט פאר דעם איינצעלנעם מענשען איז אינגאנצען פערלוירען געווארען. אזא געזעץ איז מעגליך בלויז אין די פאשיסטישע לענ-דער, וואו דער איינצעלנער איז גארנישט און דער שטאאט, די מלוכה, איז בלומרשט דער עיקר.

אבער אויך וויסענשאפטליך איז די סטעריל-זירונג פון די דערמאנטע קראנקע בישט בעגרינדעט. די וויסענשאפט ווייס נאך נישט גענוי ווי אזוי און אויף וועלכען אופן דאס געזעץ פון ירושה קומט פאר ביים מענשען. די וויסענשאפט, צום ביישפיל, איז נאך גאנץ ווייט פון צו וויסען אויף בעשטימט, אז די אזוי-גערופענע „דערווארבענע אייגענטימליכקייטען" פון די עלטערען ווערען איי-בערגעגעבען בירושה פון די עלטערען צו די קינ-דער. עס זענען וועגען דעם פארהאן גרויסע חלוקי דעות. מאנכע געלעהרטע בילאגען, און בשום אופן נישט פון די קלענסטע, זענען מיט דער מיי-נונג, אז די דאזיגע אייגענטימליכקייטען ווערען נישט איבערגעגעבען. און אויב דאס איז אזוי, איז דאך ממילא די גאנצע ארבייט פון סטעריליזירען נישט מעהר ווי אן איבעריגע און אינגאנצען א נוצ-לאזע ברוטאליטעט, ווייל די דאזיגע קראנקהייט זענען אלע דערווארבענע אייגענטימליכקייטען, וואס ווערען סיי ווי סיי נישט איבערגעגעבען בירושה.

יעדער סטעריליזירונגס-געזעץ איז מאראליש אומפערצייליך און וויסענשאפטליך אומבעגרינדעט, אפילו ווען ער וואלט געפלאנעוועט געווארען פון די פערנינפטיגסטע און ערליכסטע מענשען מיט די בעסטע און עהרליכסטע כוונות. עס איז פיל מעהר געפעהר-ליך, ווען אזא מין געזעץ ווערט געפלאנעוועט פון אזא דעמאגאג ווי היטלער, וועלכער ווען איהם העכסט וואהרשיינליך אויסצונוצען פאר זיינע פא-ליטישע צוועקען. מען קען זיך זעהר לייכט פאר-שטעלען, אז די ערשטע וואס וועלען ליידען פון דעם דאזיגען געזעץ וועלען זיין היטלער'ס פאלי-טישע געגנער: די קאמוניסטען, די סאציאליסטען די פאציפיסטען און, אויך די יידען.

מען דארף נישט פערגעסען, אז די אומגליק-ליכע, וועמענס גורל עס וועט דארפען בעשלאסען ווערען צום גוטען אדער צום שלעכטען, וועלען נישט איבערגעגעבען ווערען אין די הענד פון ספעציאליסטען און פאך-מענשען, וואס וועלען מא-כען א גרינטליכע און ערליכע אונטערזוכונג. זיי וועלען איבערגעגעבען ווערען אין די הענד פון ציוויל טויזענד האלב-אומוויסענדע טשינאווניקעס, וועלכע זענען גארנישט פעהיג צו מאכען א גרינט-ליכע אונטערזוכונג אפילו ווען די וואלטען וועלען. זיי וועלען דייער פסק-דין ארויסגעבען נישט לויט דייער אונטערזוכונג, נאר לויט דעם פער-לאנג פון די היטלעריסטען. עס איז גענוג צו בע-טראכטען מאנכע פון די פראגען, וואס וועלען געשטעלט ווערען צו די קאנדידאטען אויף סטע-ריליזירונג, אום גלייך איינצוזעהען, אז דער גאנצער געזעץ האט בלויז דעם ציל צו ווערען א פאסטקע פאר היטלער'ס פאליטישע געגנער.

אט וועל איך דא ברענגען מאנכע פון די פראגען:

„וואס פאר א מין רעגירונג האבען מיר איצ-טער?

ווער איז געווען ביסמארק און לוטהער?

ווער האט ענטדעקט אמעריקא?

פארוואס זענען די הייזער אין די שטעט העכער ווי אין די דערפער?

וואס איז געקאכט וואסער

ווי רופט מען די הויפט-שטעט פון דייטש-לאנד און פראנקרייך?"

עס איז קלאהר, אז די אלע אויפגעצייכ-נעטע פראגען האבען קיין שום שייכות נישט מיט משוגעת אדער אידיאטסטווא. א מענש מעג קיינע פון די דאזיגע פראגען נישט ענטפערען און געהעריג איז און דאך זיין א געזונטער מענש און פיזיש און גייסטיג. די דאזיגע פראגען קענען העכס-טענס דינען אלס פראבע פון איינעמ'ס בילדונג אדער אומוויסענהייט. לויט היטלער'ס געזעץ וועט אבער אויסקומען, אז אויב איינער וועט נישט וויי-סען, ווער עס האט ענטדעקט אמעריקא, אדער וואס פאר א משוגענע רעגירונג דייטשלאנד האט, מעג מען איהם בעטראכטען פאר א משוגענעם אדער אידיאט און איהם סטעריליזירען. פערשטעהט זיך, אז ווען דער אומוויסענדער וועט זיין א „נאצי", וועט מען איהם נישט טשעפען. וועט ער אבער תס-ושלום זיין א טריפענער, א קאמוניסט, סאציא-ליסט אדער ייד, — וועט מען איהם שיקען צום קצב...

* * *

דאס קורגסטע העריבער איז, וואס „די וועלט", די אזוי-גערופענע ציוויליזירטע מענשהייט, בלייבט גאנץ גלייכגילטיג צו דעם דאזיגען ווילדען ספעק-טאקעל. מאנכע האבען אפילו אויסגעדריקט זייער צופרידענהייט מיט דעם דאזיגען ווילדען געזעץ. זיי בעטראכטען עס פאר א צייכען פון „פראגרעס".

עס איז ווערט צו בעמערקען, אז די איינציגע וואס זענען הערוויל ארויס מיט א פראטעסט גע-גען דעם זענען געווען די רעליגיעזע פארשטעהער. פריהער דער פאבסט און איצט פראטעסטירען אויך די פראטעסטאנטען.

די רעליגיעזע מענשען האבען ווייניגסטענס דעם קוראזש צו קעמפען פאר זייערע איבערצייגונגען...

כמו שכתוב ב'קאנסטיטוציע!...

איבערגעגעבען פון אַן אייגענעם

פון י. אבערושאנעס

געווען איז עס דעם פערגאנגענעם שבת. נאך גאר בעגינען. דאס בני הבית איז נאך געשלאפען, איך אליין בין אויך נאך געלעגען אין בעט א האלב-פערשלאפענער און געטראכט וועגען גרויסען מעשים.

פלוצלינג פאלט צו מיר אריין מיין שכן ר' מאטיל.

— מזל-טוב, ר' פישעל!

— דערהערט דעם מזל-טוב, דערצו אום שבת, און נאך אזוי פריה, האב איך דאך פערשטאנען אז שוין! נישט אנדערש, נאר ס'גרויסע געווינס איז מיר ארויס.

דאס הארץ האט מיר גענומען זעצען טיק... טיק... און איך האב דעם אטעם נישט געקענט כאפען. פאר די אויגען זענען מיר געפלויגען גאנצע פעקלעך און ראלקעס. טויזענדער'ס און 500-ער'ס. פעקלעך געפאקט מיט באנדראלען און ראלקעס — גאר מיליאן איז מיר געפלויגען פאר די אויגען...

און ווענדען, איך בעט אייך, וואלט עס אנדער'ש געקענט אויספאלען? אז די 4-טע קלאס פון דער לאטעריע איז צום סוף. א לאט האב איך, א נצרך בין איך. שבת פארטאג מיט א מזל-טוב, נו קען עס הען זיין אנדערש? איז דאך נישט אנדערש, אז ס'איז מיר טאקע ארויס.

נו, האב איך צוזאמענגענומען די כוחות און א פרעג-געטון:

— ר'... מאטיל... וויפיל?

— וואס, וויפיל? — האט בלינער אויסגע-שטעלט א פאר אויגען.

— וויפיל איז מיר ארויס?

— וואס ארויס? ווען א-יס?

— טא וואס איז דער מזל-טוב?

— איהר ווייסט גארנישט — מ'האט דאך א נייע קאנסטיטוציע.

— וואס האבען מיר? — האב איך נישט פער-שטאנען, וואס ער מיינט.

— נו, קאנסטיטוציע! דער סיים האט בעשטע-טיגט די נייע קאנסטיטוציע.

— קאנסטיטוציע, מיינט איהר — האב איך איהם פערבעסערט.

— א גרויסער חילוק: זאל זיין, ווי איהר זאגט — קאנסטיטוציע.

— נו. וואס איז אויף אייך די גדולה, ר' מא-טל? איהר ווייסט דען וואס דאס איז אזוינס קאנ-סטיטוציע?

— פון וואנען זאל איך וויסען.

— טא וואס פרעהט איהר זיך אזוי?

— ווייל איך האלט פון „אחרי רבים להטות":

ביזעה, אז אלע פרעהען זיך, פרעה איך מיך אויך. כ'זעה, אז ס'הענגען פעהנער, אז מ'שפילט און מ'טאנצט פערשטעה איך, אז ס'איז א שמחה, און אז ס'איז א שמחה, טא פארוואס זאל איך מיך נישט משמח זיין, פארוואס?

מיינע ווייטע חלומות צו מיינע שונאים'ס קעפ — אזוי האב איך מיר געטראכט. אבי כ'האב געמיינט אז ס'איז מיר ארויס די אמת'ע פארציע... אומזיסט געהאט הארץ-קלאפונג און בויך-גרימעניש האב איך טאקע ר' מאטלען גוט אויסגעזידלט, גענומען די דעק איבער'ן קאפ און גענומען טראכ-טען וועגען דער נייער קאנסטיטוציע.

נו, האב איך עס געהאט אפיסעל קאנסטיטוציע. קאנסטיטוציע און קאנסטיטוציע — הימעל און ערד און קאנסטיטוציע! ווי איך געה און ווי איך שטעה הערט מען נאר קאנסטיטוציע און קאנסטיטוציע:

דער ערשטער גאסט איז געווען מיין אלטער פשיאטשעל. דער סעקוועסטראטאר.

— „דושיען דאברי פאניע הארצווייטיג".

— איז ער אויף מיר ארויפגעפאלען און מיך גענומען האלזען און קושען.

— אפשר דארפט איהר א גמלות-חסד, פאניע הארצוויטיג?

— וואס מאכט מען, ר' פישעל?

— אפשר קווענט איהר זיך הייבט אין געלד, פאניע הארצוויטיג?

— אבער וואס איז עס מיט אייך היינט, פאניע אבראמאווסקי? עפעס זענט איהר דאך היינט גאר צו א מכה צו צוליגען — וואס איז עס מיט אייך. ציי איז אייך די שוויגער געשטארבען, צי איהר האט זיך געג'גט מיט אייער ווייב?

— קאנסטיטוציא, פאניע הארצוויטיג — האט דער סעקוועסטראטאר געענטפערט.

— גוט מארגען אייך, ר' פישעל! בעגעגענט מיך מיין ווירט מיט א שמייכעל אויפ'ן פנים.

— וואס מאכט אייער פרוי, ר' פישעל??

— דארפט איהר נישט אמאל א „פאפראווקע" אין דער וואוינונג? אפשר פאפראווקען דעם אויוען? אפשר דארפט איהר א נייע פאדלאגע? אפשר פונקציאנירט נישט ביי אייך די וואסער-לייטונג?

אפשר פריש אויסמאהלען? פון קיין דירה-געלד רעד איך נישט היינט.

— וואס איז דאס מיט אייך היינט, פאניע הויטשינדער?

— מיר האבען דאך א נייע קאנסטיטוציע — האט מיין ווירט, הער הויטשינדער געענטפערט.

— כ'קום אריין אין „אושאנד" צאהלען א רא-טע, זאגט צו מיר דער קאסיר:

— געהט אייך געזונדערהייט, מיר נעמען נישט קיין געלד.

— פארוואס?

— קאנסטיטוציע!

כ'קום אריין אין דער קהלה, זיצט אויפ'ן פרעזעס פאטעל מרדכי חיים רומקאווסקי.

— וואס איז דאס, פאניע רומקאווסקי? פון ווען אן זיצט איהר אויף דעם פאטעל?

— כ'פערשטעהט היינט דעם פרעזעס מינצבערג, האט רומקאווסקי געענטפערט.

— וואס איז מיט אמאל געשעהען?

— קאנסטיטוציע, האט ר' מרדכי חיים גע-ענטפערט.

כ'קום אריין אין דער צוקערניע, און וואס זעה איך? כ'גלויב נישט מיינע אייגענע אויגען: ביי די טישלעך זיצען און שמאטשקען זיך: ליוזער לעווין מיט מוליע עדעלמאן. מילמאן מיט אשר שפירא. אדוואקאט ווייצמאן מיטן ד"ר קרויש, לימאן מיט איטשע מאיר ביאלער. מ'טרינקט פול טשארנים און מ'עסט זיך פון די פיסקלעך...

— וואס טוט זיך דא? צי איז טאקע שוין מקיים געווארען „וגר זאב אם כבש?" — וואס איז דאס געווארען מיט איינמאל אזא ליבע, וואס?

— קאנסטיטוציא — האט מען מיר געגעבען צו פערשטעהען.

כ'זעה מיין ווייבעל געהט עטליכע מאל פאר מיינע הויזען און געהט קיין איינמאל נישט צו צו דער קעשענע.

פרעג איך זי: פיגעלע, דו דארפסט היינט גאר קיין געלד נישט?

— ווער דארף היינט געלד, ווער? — הייבט נעם איך קיין געלד נישט!

— וואס איז היינט אנדערש ווי נעכטען, ווי פערגאנגענע, ווי א גאנץ יאהר?

— קאנסטיטוציא — האט זי געענטפערט.

מיין טאטער נעמט לעקציעס העברעאיש. קום איך אריין אין שטוב, זעה איך, אז דער לעהרער „לערענט" מיין טאטער העברעאיש מיט א מאדנעם סיסטעם: זי זיצט אויף זיין קניה און מ'האלט זיך אין איין שמאטשקען.

פרעג איך דעם לעהרער: פאניע שלימאזעל, וואס איז דאס? אזוי לערענט איהר העברעאיש?

— אזוי לערענט מען לויט דער נייער קאנ-סטיטוציע — האט ער מיר געענטפערט.

איך קום אהיים נאך 11 אווענד ווייל איך דעם סטרוזש געבען 20 גראשען, זאגט ער צו מאר:

„ פראסע פאנא ניע ווענמע"

— „א דליא טשעגא?"

— „בא נאווא קונציטוציא!..."

כ'קום אהיים, שלאפט מיין ווייב אין דער קיך און די שיקסע אין שלאף-צימער.

פרעג איך די שיקסע: סטאשא צא טא זא נאווא מאדא?"

ענטפערט זי מיר: „נאווא קאנסטיטוציא"!..

נו, האט מיר טאקע דאס עסק אנגעהויבען צו געפעלען. טאקע א וואוילע זאך די קאנסטיטוציע. דער סעקוועסטראטאר קושט זיך מיט מיר, דער ווירט וויל מאכען פאפראוועקעס און פון דירה געלד רעדט ער נישט. בעכטיגע פיינערע שונאים זיצען און שמאטשקען זיך. דער סטרוזש וויל נישט פאר „בראמקאווע". מיין ווייבעל איגנארירט מיינע הויזען-קעשענעס. דער העברעאישער לעהרער לער-רענט אויף א זעהר „פראקטישען אופן" מיט מיין טאכטער העברעאיש. מיין ווייבעל שלאפט אין דער קיך און די שיקסע אין שלאף-צימער. האב איך מיך דערמאנט אין מיין שכן ר' מאטיל, און האב מיך אויך גענומען משמח זיין, האב גענומען פאטשען מיט די הענד און צוגעזינגען: „שישו ושמחו בשמחת קאנסטיטוציע"...

* * *

איך וואלט מיך נאך אפשר לענגער משמח געווען, ווען נישט א האבר, וואס האט מיך געריסען פאר דער בארד:

— פישעל, פישעל, וואס פאטשסטו עפעס מיט די הענד? וואס זינגסטו עפעס היינט שישו ושמחו, צי איז ביי דיר היינט שמחת-תורה?

דאס האט מיך מיין יודענע איבערגעוועקט פון חלום.

א פערשטערטע שמחה

א קאפיטעל פון ראמאן .אויף פעלדער־ פון יוד. סאלאניזאציע אין ראטנפערבאנד

פון **פריץ הורשביין**

די טעג זענען בעשטאנען זוניג־לויטערע און עס האט געצויגען ווייטער, ווייטער פון אייגענעם דארף. געווען שוין דער פינפטער טאג זינט בע״ע יוסף, לאנע און סימקע האבען זיך ארויסגעלאזען אין וועג, האלדאון־קאפ געצויגען צו אומבעקאנטע דערפער, וואס זענען ביי דער ערשטער בעגעגעניש געוואָרען אייגען און היימיש.

— קרים איז אן אפענע מדינה; שיטער פארזייטע דייטשע און טאטערשע דערפער — מיר׳ן דא האבען א יודישע רעפובליק, בערע...

יוסף האט עס געהערט מעהר צו זיך ווי צו בערען, ווייל יוסף האט געוואוסט אז בערען גרילצען אין די אויערען זיינע רייד; כאטש יוסף האט בעשפיזט ווי די מיידלעך הערען זיך אביסעל יא אין צו זיינע רייד.

— עך, ווען איך וואלט געקאנט אויפהויבען מיין שטים, רופען אזוי הויך, אז מיין שטים זאל זיך טראגען איבער שטאט און שטעטל און אויפוועקען אונזערע דערשלאגענע דעקלאסירטע ווינטמענשען און אהער זיי פערק׳רעווען... ביזט ברוגז אויף מיר, בערע;; אבער איך בין זיכער, דער טאג וועט קומען, ווען דו, בערע, וועסט זאגען: „יוסף איז געווען גערעכט, ווען ער האט געזאגט אז עס פלאקערט נישט קיין פייער אין די הערצער פון אונזערע לופט־מענשען“...

— ווער עס האט זיך אליין נישט בעטייליגט אין דער רעוואלוציע דער פערמאגט נישט קיין פייער צום שמידען און בויען, — האט בערע מיט דער ביטער א פאך געטון איבער די ריקענס פון די פערד — דאס ווייסט, יוסף, מיר נאך אמאל מודה זיין יודען ווילען קומען צום גרייטען, ווילען זיי... דער, וואס וועט אליין נישט העלפען בויען — דער וועט בלייבען פון דרויסען; אומעטום פון דרויסען. אפילו ביי זיך אין שטוב וועט ער זיך פיהלען ווי דרויסען, אהן א היים... ווי עס פיהלט זיך האווע ברעזער אין זיין אייגענער שטוב.

לאנע איז געזעסען זייט ביי זייט מיט בערען; בערע האט מיט דעם אבריהר פון זיין צ״עם אן איהרען בעוואלט שפירען, וואס פאר א רואיג זיינע ווערטער מאכען אויף לאנען. לאנע שווייגט די לעצטע פאר טעג. וואס איהר שווייגען בעטייט, — ווייסט נישט בערע און נישט יוסף. עס איז א רעטעניש, וואס סימקע האלט מיט לאנען;; די מיידלעך, ווי זיי האבען זיך צוזאמגערעדט, איבערצוקוקען ווייטער פון אייגענעם וואגען און שווייגען.

פאר די פיר טעג האט מען פערזוכט ברויט און זאלץ אין א פרעמדען דערפער; געשלאפען אין אלערליי ענגשאפטען; געווען אין דערפער, פון וואנען עס האט זיך נישט געוואלט ארויספאהרען און געווען אזעלכע דערפער, פון וואנען א שלעכטער גייסט האט געטריבען. געווען דערפער, וואו דער רעוואלוציאנערער און פיאנער־גייסט האט בעוועגט אנ׳עדרו יודען, אלט און יונג;; כאטש שפעט אין הערבסט, האט מען נאך געבויט און אויסגעלייגט פלענער פאר א ליכטיגען פריהלינג. און געווען אזעלכע דערפער, וואו נייע הייזער זענען שוין געשטאנען טרויעריג געבויגען; וואו יונגע מענשען זענען אומגעגאנגען דערשלאגענע, געפאנגענע אין פרייער סטעפ; געבויגענע אונטער׳ן קאוש, אהן א וועלכען עס איז ליכטיגען ארויסבליק צו דער צוקונפט.

אויפ׳ן פינפטען טאג האבען זיך אלע פיר צוזויפגערעדט;; אלע פיר האבען אויסגעדריקט דעם אייגענעם פערלאנג.

— הלואי דערשלאגט מען זיך צו א דאר׳ף מיט אן אמהי׳ן עולם; הלואי בעגעגענט מען א יוגענד, ביי וועמען מען זאל קאנען ארויסוואַרפען די מרה־שחורה און א הוליע טון.

אויפ׳ן פינפטען טאג, שוין שפעט נאך האלבען טאג, איז מען אנגעקומען אין א דאר׳ף פון עטליכע און צוואנציג הייזער, און יונגע אקאציע־ביימלעך אהן־בלעטערדיגע ביי יעדען הויז.

— א, סיקומט זיך מיר, בערע, דאס איז אונזער דארף, דיינע ביימעלעך!...

לאנע׳ן איז אזוי ווארעם געוואָרען צוליב די ביימעלעך;; סיהאט זי אזיה געטון צו בערע׳ן; זי האט איהם אנגענומען פאר׳ן האלז, אויסגעצויגען אין שטרוי און א קיש געטון.

— מיר ארט נישט, זאל מען עס זעהן, כאר־כא! דא, בערע, וועלען מיר זיך אפשטעלען נעכטיגען;; ווייטער פון דאנען פאהר איך נישט. דא וועלען מיר א הוליע טון אידער מיר וועלען זיך לאזען צוריק אהיים... ביימעלעך פאר די הייזער איז א גוטער סימן, מען איז אריין אין א הריימישער יוגענד אריין, און א ווארעם לעבען צווישען טאטע־מאמע. יודען דערוואקסענע און אייבערגעוואקסענע; יודען בערדיגע, געשוירענע און געגאלטע.

בערע האט זיך גלייכען געפונען און א יונג מיט ביינער, א סטאליער פונדערהיים, א בלאנדער ווי ער, מיט בלויע אויגען ווי ער, — כאטש מיט א הילצערנער קוליע אנשטאט דעם רעכטען פוס, וואס ער האט אין בירגער־קריג, אין שלאכט מיט מאכנאמשטשיקעס, אנגעוואוירען; אבער מיט א הייס הארץ און מיט ברייטע ארעמס, וואס זענען שטענדיג געווען גרייט א סאוויעטישען מענשען אין די ארעמס אריינכאפען. מאיר דווארקין האט ער געהייסען צו אין געווען דער עלטסטער פון דארף.

יוסף האט דא געפונען א געהויבענעם חלוץ מיט העברעאיש אויף די ליפען, וואס האט זיך מיט דער צייט געוואלט אומטערגעבען און נישט געקאנט. מנחם רייכלין האט ער געהייסען, א שווארצער מיט איינגעצויגענע ברויגע באקען און מיט איינגעפאלענע, ברענענדיגע אויגען.

דא האט לאנע איהר׳ס א גלייכען הערקענט, טאטע מאמע׳ס א טעכטעריל, וואס איז דא געוואָרען א קינד ביי מאמע־ערד, א האר־עפאשניצע; אויך א דראבנע, נאר א בלאנדע, מיט שמאלע פלייצעס, אבער שוין מיט מאזאליסטע הענד און מיט פיס, וואס זענען צושוואמען געוואָרען אין דער ברייט און קריכען נישט מעהר אין די אמאליגע שיך אריין, — כיענע סירקין האט זי געהייסען, א טאכטער פון געוועזענע איזען־קרעמער.

סימקע האט דערקענט איהר גלייכען אין א שוויגענדיגען יונג, א שוואַרץ־חנ׳עוודיגער האר־עפאשניק, וואס האט קיין צייט נישט געהאט דאס פנים צו בעזארגען, — א בעוואקסענער ווי א בער. בעניע צייטלין האט ער געהייסען, א קינד פון בירגער־קריג; א קינד פון פייער און בלוט און ווי סימקע, אנ׳עדות פון יענע טעג, וואס האבען זיך נישט געקאנט אנזעטיגען מיט מענשליכע פגרים...

עס האט דא געפעהלט וואַוזע ברעזער; ער וואלט דא אויך געפונען ברידער צו זיין טרויער; ברידער צו זיין „אומגליק“.

דא האבען בערע׳ס פערד געפונען א גוטע שטאל, מאמעס זענען אנטקעגען געקומען מיט גלעזער מילך און מיט געשמאקען, גוט אויסגעבאקענעם ברויט. דא זענען אפילו געזען אומגעגאנגען, געשפאצירט איבער׳ן דארף און פעדלוירען פעדערען פאר די הייזער, — אויף חידושים אזעלכע ווייסע פעדערען, און דער ברייטער גאס פונים יונגען דארף.

ווייל יעדער האט געפונען זיין גלייכען, דערריבער האט מען זיך תחילת צעזייט און צושפרייט. בערע האט אהינגעשפאצירט אין פעלד מיט מאיר דווארקין, בערע האט אפילו נישט געפיהלט דאס, וואס דער בעגלייטער הינקט און האקט מיט דער הילצערנער קוליע, האקט אזוי אין דער ערד גרד־בער אנשטאט טריט. געווען פון וואס צו רעדען. קאמוניזם און סאציאליזם, קאלעקטיוון און טראקטארס; רעוואלוציאנערען און קאנטר־רעוואלוציאנערן; וואוארען אין שטאט און מאנוכאנגען אין פעלד...

— די סאוויעטען־מאכט וועט זיי ביקומען; אונזער חוב איז צו האלטען אנ׳אויג אויף די, וואס האבען זיך אריינגעריסען אין אונזערע רייען און שטערען...

— אויס קארענעצען זיי מיט די ווארצלען, אי־יהער זיי וואקסען זיך איין אין דער בעפרייטער ערד.

— אויף אונז ליגט דער חוב צו שטעהן אויף דער וואך.

— איך בין אין מיין דארף אויך נישט פון די פערשלאפענע.

יוסף איז אריין אין א סקירדע שטרוי מיט׳ן הייס־בלוטיגען מנחם׳ען. שטיל האט מען גערעדט, ווי מורא־האבענדיג די סקירדע שטרוי זאל צוהערן נישט פערגעמען פון זייערע רייד.

— אהן פיאנערען־גייסט קען מען קיין יהודיש לאנד דא נישט אויפבויען.

— מען בעגעגענט אויף די וועגען איבערוואנדערער, וואס האבען אויפגעגעבען זייער קאמף און ציהען מיט די בעבעכעס אין שטאט אריין.

— מיט וועמען האבען זיי דען געקאנט פיהרען א קאמף? די סאוויעטען מאכט וועט אונז אלע מען צוטרייבען אויף שטויב...

לאנע איז מיט כיענע׳ן ארויף אויפ׳ן בוידעם, אין שמעקעדיגען קלעווער אריין... אין שמעקעדיגען קלעווער האט דאס בלוט אנגעהויבען איבערצודרעמלען און הלומות באקאנטע האבען אונז איבערבעטן מיט׳ן קלעווער־ריח געקרייזעלט אין דער טונקעל קיים פון שטאל־בוידעם.

— דיינע פיס, חברישע כיענע, זענען שווער געוואָרען פונקט ווי מיינע... גאט צו האבען א שווערען טראט; ס׳איז א געזונטער טראט; פונקט ווי א מאנסבילשער טראט...

— איך וויל האבען קינדער, אלע יאהר א קינד; איין יאהר — א יונגעל, און איין יאהר — א מיידעל... ווי מאמע־ערד גלוסט זיך מיר פלאנצען, כאר־כא... איך געה חתונה האבען היינטיגען ווינטער; מיין חתן איז אוועקגעפאהרען צוריק אין שטעטל; וועט קומען צוריק מיט צווי בעטען, א שאר, וואס ער איז דא נישט...

(סוף פון קאפיטעל הנטאג)

די פטירה פון רבי ר׳ בונם

פון מנשה אונגער

די פשיסכער חסידים האבען זיך אלץ שטארקער געמעהרט אין פוילען. דער הויפט אנפיהרער פון דער „יונגער גוואַרדיע“ איז געווען דער „חידושי־הרי״ם“. אבער פלוצלונג איז דער פשיסכער רבי ר׳ בונם קראנק געוואָרען, און אלע דאקטוירים, וועלכע האבען זיך געפונען אין פשיסכע און אין דער ארומיגער געגענד, האבען דעם רבינ׳ס לאגע ערקלעהרט אלס האפנונגסלאז.

און הגם דער רבי ר׳ בונם איז שוין געווען א בן־שישים און א היבשע פאר יאהר איז ער שוין געווען א בלינדער און א חלש, דאך איז די שווערע קראנקהייט פון רבי׳ן געקומען פאר די חסידים אומגעריכט.

איז דאך דער רבי געשטאנען אין סאמע מיטע קאמף פאר פערשפרייטען דעם נייעם חסידישען דרך אין פוילען, האט ער דאך ערשט געהאט פערענדיגט דעם ויכוח מיט די מתנגדים, וועלכע האבען אנגעגעבען א מסירה צו דער רעגירונג, מען זאל אלע חסידישע קלויזען אין פוילען פערשליסען, און די חסידים זענען געווען געצוואונגען צו האבען א ויכוח מיט די מתנגדים פאר דעם בעקאנטען גלח סטאשיץ. מצד די מתנגדים איז ארויסגעטראטען דער לייטער פון דער ראבינער־שולע אין ווארשע אנטאני איזענבוים, און מצד די חסידים — דער רבי ר׳ בונם. —

צוויי טעג האט געדויערט אין ווארשע דער ויכוח. די מתנגדים האבען זיך בענוצט מיט די שארפסטע מיטלען געגען די חסידים, און דער רבי ר׳ בונם, וועלכער האט זיך ביי אלע שווערע פראגען בעראטען מיט דעם תלמיד זיינעם, מיט דעם „חידושי־הרי״ם“, האט אלע שארפע פיילען פון די מתנגדים אפגעווארפען און איז ארויס א זיגער.

און האט דאך ערשט דער רבי ר׳ בונם געהאט פערענדיגט, דיין מעמאראנדום וועגען דעם עקאנאמישען מצב פון די יודען אין פוילען. די פוילישע אויטאנאמישע רעגירונג האט דעמאלט ערהאט א ספעציעלע קאמיסיע און אין צוזאמענער קרייז איז אויסגעקליבען געוואָרען דער רבי ר׳ בונם, וועלכער האט טאקע אין פויליש איבערגעגעבען דער רעגירונג אנ׳אויספיהרליכען מעמאראנדום וועגען דער שווערער עקאנאמישער לאגע פון די יודען, אין דע״בי אנגעוויזען, וואספערע מיטלען מען דארף אנעהמען, כדי דעם מצב פון די יודען צו פערבעסערען.

איז טאקע די פלוצלונג שווערע קראנקהייט פונם רבי׳ן, וואס איז באך געווען אזוי טעטיג, אזוי אקטיוו, געקומען פאר זיינע חסידים אומגעריכט.

עס איז געווען א פאר טעג אין אלול. אלע שארפע חסידים זענען זיך געהאט צונויפגעקומען קיין פשיסכע, כדי צו זיין נאהענט צום רבינ׳ס בעט...

צווישען די חסידים זיינע האט מען געקאנט זעהן די גרויסע תלמידים זיינע: ר׳ יצחק ווארקער, ר׳ מענדעלע קאצקער, ר׳ יחזקאל ווארקע״, ר׳ מרדכי־יוסף פון איזשביצע און דעם „חידושי הרי״ם“.

דער רבי איז געלעגען זעהר אפגעשוואכט אין זיין בעט. די אלע רפואות, וואס מען האט איהם געוואלט געבען, האט ער אפגעשטופט מיט דער האנד.

— איך בין דאך — האט ער געשעפטשט — אליין אמאל געווען אנ׳אפטייקער און ווייס מיט וואס מען היילט א חולה... נישט מיט אזעלכע באבסקע רפואות...

בכלל האט דער רבי איצט געהיידעט אפגעהאקטע זאכען. יעדעס ווארט איז געווען פייער, שארף ווי א חלף, און די חסידים זענען געשטאנען ארום און יעדעס ווארט אויסגעהערט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט, אז עס זאל גארנישט פערלוירען געהן.

דער רבי ר׳ בונם איז געלעגען מיט׳ן פנים אויסגעקעהרט צו די חסידים און האט פלוצלונג אנגעהויבען צו רעדען.

— איך האב א סך יאהרען געבעטען דעם רבונו של עולם, ער זאל מיר צונעהמען דאס ליכט פון מיינע אויגען, כדי ער זאל מיר עפענען די אינעווייניגסטע אויגען, איך זאל זיך קאנען פערטיפען און זיך בעהעפטען מיט דער אייביגקייט...

דער רבי ר׳ בונם האט אויסגעשטרעקט די האנד נאך א ביסעל וואסער. דער „חידושי הרי״ם“, וועלכער איז גראד געשטאנען דערנעבען, האט דערלאנגט א גלעזעל וואסער, און וועלכען דער רבי ר׳ בונם האט אריינגעשטעקט די פינגער זיך צו וואשען. דערנאך האט ער זיך אנגערופען:

— דאכט זיך, אז דאס האסטו מיר דערלאנגט, איטשע־מאיר!... נו, וועל איך דיר עפעס פרעגען, וואס עס איז מיר איצט קשה: פארוואס איז דער „על חטא“ געמאכט געוואָרען לויט׳ן „אלף־בית“?

— ווייל ווען נישט דער אלף־בית — האט דער „חידושי הרי״ם“ געענטפערט — וואלט מען נישט געוואוסט, ווען אויפצוהערען קלאפען... א מענש האט דאך אזוי פיל חטאים...

— אמת, אמת — האט דער רבי ר׳ בונם געענטפערט און אויף זיין אויסגעצערטן פנים האט זיך בעוויזען א הנאה׳דיגער שמייכעל.

צווישען די חסידים איז אויך אן א זייט געשטאנען ר׳ מענדעל טאמאשאווער (דער שפעטערדיגער קאצקער רבי). ער איז געווען די גאנצע צייט פערטיפט אין מחשבות, איהם האט די גאנצע צייט געמאטערט א געדאנק, ווי אזוי ער זאל איצט איבערלאזען דעם רבי׳ן און פאהרען אויף דער חתונה פון זיין זוהן, וואס דארף טאקע מארגען פארקומען.

פלוצלונג האט זיך ארויסגעריסען א קרעכץ פון ר׳ מענדעלען.

— ווער קרעכצט דאס? — האט דער רבי ר׳ בונם געפרעגט — עצבות? פע! האט מען איך דען נישט געלערענט, אז דאס איז א שלעכטע מדה?

און דער רבי ר׳ בונם האט באלד געוואלט פערטרייבען דעם טרויער, וואס האט זיך אריינגעכאפט צווישען זיינע חסידים און ער האט געזאגט.

— אז מען וועט מיך וועלען אריינפיהרען אין גיהנום אריין, ווייסטו, מענדעלע, וואס איך וועל טון?

ר׳ מענדעלע האט געשוויגען.

— איך וועל ענטפערען — האט ווייטער דער רבי ר׳ בונם געזאגט — אז מען זאל מיר ברענגען דעם רבי׳ן פון לובלין און דעם „יהודי הקדוש“, ווייל די גמרא זאגט (מכות דף י׳): תלמיד שגלה — מגלין רבו עמו (אז מען פערטרייבט א תלמיד — פערטרייבט מען זיין רבי׳ן מיט איהם, נו, מענדעלע, וואלסט געוואלט זיצען אין אזא גיהנום?..

— וואס ביזטו טרויעריג, מענדעל? — האט דער רבי ר׳ בונם ווייטער געפרעגט.

ר׳ מענדעלע האט זיך נישט געקאנט צוריקהאלטען און ער האט געזאגט:

— איך דארף מארגען חתונה מאכען מיין זוהן אין אפאטשנא און איך וויל נישט פערלאזען דעם רבי׳ן.

— אזוי גאר? — האט זיך דער רבי ר׳ בונם פערוואונדערט — פאהר־זשע גלייך אויף דער חתונה און פערשטער נישט קיין שמחה ביי יודען! זיי נישט ביי זיך געפאלען, ווי שטעהט אין פסוק: „גדילים תעשה לך“ (תצא) — איז דער פשט: זאלסט אין זיך אריינמאכען גרויסקייט נישט צו זיין ביי זיך געפאלען....

— נו, פאהר לחיים ולשלום און האב א לוסטיגע חתונה...

דער רבי ר׳ בונם האט אויסגעשטרעקט אין דער לופטען זיין ציטערדיגע האנד און ר׳ מענדעלע האט זיך שוין געמוזט געזעגענען.

אלע חסידים האבען זיך געמוזט אפגעזעגענען. און ר׳ מענדעלע האט גלייך פערלאזט דעם רבינ׳ס חדר.

אבער באלד ווי ר׳ מענדעלע איז ארויס פון שטוב צוזאמען מיט׳ן חידושי־הרי״ם, וועלכער איז איהם געגאנגען בעגלייטען, האט זיך דער מצב פונם רבי ר׳ בונם שטארק פערערגערט.

עס איז געוואָרען א רעש אין דער גאנצער שטאט, מען האט געשיקט רופען נאכ׳ן רבינ׳ס זוהן ר׳ אברהם־משה׳לע, וועלכער איז שוין א פאר טעג געזעסען פערמאכט אין זיין חדר־מיוחד און האט פון דארט נישט געוואלט ארויסגעהן. ר׳ אברהם־משה׳לע האט אבער נישט געוואלט ארויסגעהן פון זיין חדר. „איך וויל נאך האבען א טאטען גלייך ווי אלע — האט ער געזאגט — איך וויל נאך זיין א קינד, איך וויל נישט געהן. איך ווייס, וואס דער טאטע וויל פון מיר. ער וויל מיר די מדרגות זיינע איבערענטפערען, אבער איך וויל איהם נאך דערהאלטען, דעם טאטען!“

דערווייל איז געוואָרען אלץ ערגער און ערגער, עס איז שוין צוגעפאלען די נאכט, די חסידים האבען זיך ארומגעדרעהט און זענען שטובען און האבען געזאגט תהילים.

אזוי איז מען אויפגעווען א גאנצע נאכט ביים רבינ׳ס בעט, און פארטאג, ווען די שטראהלען פון דער אויפגעהענדער זון האבען אנגעהויבען אריינצודרינגען דורך די שפאר׳ס פון די פערמאכטע פענסטער־לאדענס, האט זיך פלוצלונג דערהערט א שטיל שעפטשען מיט די ליפען פונ׳ם רבי׳ן ר׳ בונם, און די גאר שארפע תלמידים, וועלכע האבען זיך צוגעפויגען גאר נאהענט צום רבינ׳ס בעט, האבען געהערט ווי דער רבי זאגט: „ליכט, ליכט! מען האט מיר צוגענומען דאס ליכט פון די אויגען — האב איך יעם אור הגנוז בקומען“...

דערנאך האט מען דערהערט ווי דער רבי הויבט אן זאגען „שמע ישראל“. ביים ווארט „אחד“ איז זיין הייליגע נשמה אויסגעגאנגען...

דאס איז געווען י״ב אלול תקפ״ז.

א פאר טויזענד חסידים זענען געווען ביי דער קבורה, וואס איז פארגעקומען אינים זעלבען טאג פארנאכט, און נאך דער „שבעה“ האבען די שארפע חסידים אנגעהויבען צו טראכטען, וועמען צו מאכען פאר א רבי׳ן.

עס האבען זיך געשאפען צוויי לאגערען. א טייל חסידים מיט די שפעטערדיגע רבי׳ים, ר׳ יצחק׳ל ראדזינער, ר׳ פייוועלע גריצער (דער זיידע פונם אלעקסאנדער רבי׳ן), ר׳ זישא פלאצקער, ר׳ יצחק ווארקער, האבען דערקלערט דעם זוהן ר׳ אברהם־משה׳לע פאר א רבי׳ן, און א טייל חסידים ווידער, די מעהר שארפע, מיט די שפעטערדיגע רבי׳ים, ווי ר׳ הענעך פון אלעקסאנדער און ר׳ מרדכי יוסף איזשביצער, האבען ערקלערט ר׳ מענדעל טאמאשאווער פאר א רבי׳ן.

צווישען די גע״ער חסידים געהט אויך ארום א לעגענדע, אז א טייל חסידים, בעזונדערס פון ווארשע און פון דער אומגעגענד, האבען געוואלט דעם חידושי־הרי״ם מאכען פאר א רבי׳ן, נאר ער האט זיך דערפון אפגעזאגט.

כּוליע רשע'קע און זיינע בנים

פון
יוסף זעלקאוויטש

קהל נעמט איהם אויף די פּלייצעס

— אַט האָט איהר יהודעלעך אַ צרה אויף זיי! ציינט אַ מענש אויס ווי אַ ליכט, צאַנקט אַ לעבען און סישטאַרבט פאַר הונגער און זיי האָבען גיט אַך צו טון!

אַט אַזוי האָט עס געדרשנט יאַנינאַ, די שמ־דריכע און ווידער אַמאָל האָט מען איהר געהאָלפען, אָנאיינגעהילטע אין פּאַטשויל מיט באַרפיסע פיס, אין דער שול גאַס אַריין, וואו עס האָט גע־נאָוויגט דער רב:

— וועט איהר די עלענדע נשמה נישט פער־טאַרגען, וועט איהר דעם כוליען נישט אונטער איירער פליגעל אַרונטערנעהמען — וועל איך זיך מיט איהם פערנעהמען, וועל איך איהם טריפות חזיר צו עסען געבען, וועל איך איהם פאַר אַ גוי מאַכען, אפשמדין!

איז דאַך אַלבריגינצו דערציילען, אַז פון אַזעל־כע דבורים האָבען זיך די פאַר גרויסע האָר אויפ'ן רבי'ס קאָפּ אויפגעשטעלט פאַר שרעק, ווייניג דען נאָך האָט די שטאָט ביז איצט געליטען, אַז מען זאָל איהר קענען נאָך אָבוואָרפען אַזאַ טייערען חטא? ווייניג האָט ער מיט'ן מלאך המות געקעמפט און קוים וואָס ער איז פון זיינע נעגעט מיט'ן לעבען אַרויס, דאַרף ער הען ווייטער צו דערלאָזען אַ מלחמה מיט איהם? — ניין, סיאיז נישט פאַר זיינע כוחות? און באַך אין דעם אייגענעם טאָג צווישען מנחה מעריב, האָט ער געהייסען דעם שמש אַ קלאַפּ אויפ'ן בלעמער געבען און דאָס אָנגעהויבען מיט זיין ציטערדיג־התעוררתדיגען בגון:

— רבותי, סיאיז די מעשה אַזוי און אַזוי, אַ פערוואָגעלטע יודישע נשמה איז פאַר הונגער גייט זי אויס און גוים. יאַ, רבותי, בפירוש גוים און נישט יודען דענגען זיך איבער איהר מרחם. אין דע־זער שטאָט איז דאָך אַזוי שווער געוועזען און דער כל־יכול האָט זיך איבער איהר מרחם געווען, גע־האָלפען איהר אין דער נויט, טאָ פאַרוואָס זאָל זיך די עדה נישט מהרם זיין? — הצדק במידותי. און דאָס איז דאָך געזאָגט געוואָרען צו יעדען יודען בעזונדער — בעהעפט זיך אין כביכולס מדות, מה ה'א רחים, אַזוי ווי ער, דער איבערשטער איז אַ דערבאַרימדיגער, אַזוי זאָלסטו אויך מענש אַ בעל רחמים זיין און ווער עס האָט נישט אין זיך די מדה פון רחמנות, נויטען מיר דאַך, רבותי, אַז עס זענען זיינע עלטערען, חס ושלום אויפ'ן באַרג סיני נישט געשטאַנען — האָט רחמנות, יודען, בעטעט דער איבערשטער אויך אויף אייך רחמנות האָבען! — סיאיז ראש־חודש־אלול. צעררייסט זשע, יודען דעם פינסטערען גזר דין! מיט אייער רחמנות באַטערעט אַ יודישען חומר פון הונגער און אַ יודישע נשמה פון אונטערגאַנג!

אמתקאי, עס וואָלט דער רב יונגען דעם ענין געקעמפט רעדען נאָך און נאָך, שעהן לאַנג, נאָר האָט מען זיך צו די בעשוועהרטע און בעטריבטע יודען געדאַרפט אַזוי פיל צו רעדען, האָט מען די זאַך ערשט געדאַרפט מסביר צו זיין און צעלייגען אויף טעלערלעך, וואָס עס איז אַזוינס אַ צרה? צפרים נאָך, ווען שוין נאָך די ערשטע פאַר ווערטער זענען זייערע הערצער און טרערדיג אַרומגע־שווימען! —

האָט מען גלייך שוין דעם פרק צער־יעקב

גישט געלערענט, מעריב אויף דע'ר געשוויגד אָפּ־געדאַווענט און אַזש איבערהוים וועמען בעמע'ט דער קרופּניק איבערגעשטאַנען ווערען, האָט וועמ־מען איבערהויים געמאָגט די גריך געסטאַיעט און זיך ווערען — יודען האָבען ליכטלעך צו די לאַנגע בית־המדרש טישען צוגעקריפּט און האָבען זיך אוועקגעזעצט „הבה נתחכמה" — אדרבה לאָמיר טאַקי עפּיס טון פאַר אַ אומגליקליכען, יודישען נפש!..

און ווייל נאָך דער כאַליערע, ווען משפחה פון משפחה, אייגענע פון אייגענע און געזונד פון גע־זינד איז אָפּגעריסען, צעריסען און האַלבירט גע־וואָרען און עס האָט יעדער זיין אַליין־זיין און עלענקייט ווי אַ לאַך אין האַרץ דערפיהלט, האָט דער עולם בכלל זיך קיינמאָל ביי שט אוהים געיאָגט, וואו ביי יודען כמעט איז געווען אַ ווינקעל, וועלכער איז געשטאַנען איצט פוסט און מיט זיין פוסטקייט דערמאָהנט, אַז ערשט פאַר צוויי צו פאַר דריי וואָכען איז דער ווינקעל געווען פערנומען פון אַן אייגענעם און נאָהענטען מענשען. — עס איז גאָט געווען צו זיין צוזאַמען, מענש נעבען מענש, יוד נעבען יוד — אין בית־המדרש, צוזאַמען מיט דער עדה, צוזאַמען מיט גאָט האָט מען זיכערער און רוהיגער זיך גע־פיהלט און די וואונדען און די הערצער האָבען זיך גיכער פערהיילט.

וואָלט דער הער גינגאָלד געווען צווישען די לעבעדיגע און וואָלט ער אויף דער אַסיפה, אויף וועל־כער קהל איז געגאַנגען פערזאָרגען כוליען, געווען. וואָלט ער זיכער, דער ערשטער געזאָגט זיין נגידיש און וואָגיג וואָרט, וואָלט ער זיכער געוואוסט בפרטיות צו דערציילען: ווער כוליע, וואָס כוליע, ווייל ער איז דאָך אַזוי צו זאָגען געשטאַנען ביים וויגעלע פון דער געשעהעניש־כוליען ער האָט זיך דאָך מיט איהם פערנומען, בעת ער איז געווען אין יתומים־הויז, וואו ער, דער הער גינגאָלד איז געווען פּרעזעס, ער האָט זיך דאָך מיט איהם פער־נומען אויך שפּעטער, ווען כוליע האָט געהאַט דעם קראַנקען פוס און, נישט אויסגערעדט זאָל עס זיין, כוליע האָט איהם אַפילו געלד געקאָסט — אַ בפירושן, אַ בולטען און אַ זילבערנעם האַלבען רובעל האָט ער געהאַט פאַר זיינעטוועגען אויף פלעגע גע־געבען — אוודאי, דער הער גינגאָלד. וואָלט גע־קענט אַ סך דערציילען! — ליידער, זאָל ער זיין אָפּגעשיידט, דער ערשטער קרבן פון דער כאַליערע איז ער נעבען געפאַלען און די עדה האָט געמוזט טאַפּען אין דער פינסטער:

— אַט דער כוליע, אוודאי, עס האָבען כמעט אַלע געוואוסט פון דער עקזיסטענץ פון אַזאַ מין נפש אין שטאָט, מאַנכע האָבען אַפילו געוואוסט נאָך אויך דאָס, אַז דער אַ, כוליע ווי מען רופט איהם איז געווען שטאַרק פערלויזט, מ'האָט געקענט פלאַר־צען פון געלעכטער, ווי די „בלויע מילך", אַרומגע־פליהען זאָל ער עיגעץ דאָרט, האָט דערציילט, ווי אַזוי דער כוליע, איהר זייט מיר צו חשוב, האָט זיך געקראַצט... נו, אַ, וואָס איז דען אַ וואונדער? — אַן טאַטע, אַן מאַמע, דערצויגען פון ווינד און דעם קליינעם בעה'לעס יודענע — א מישעה, זאָל מוחל זיין, אַ טויטער באַגערט די בגוואַ'עס...

האָט דער רב זיך ערשט, כלומרשט, ווי אָפּ־געבייקערט:

— נו, שאַ זאָל זיין אין שטיל זאָל זיין, נאָר אַן לשון־הרע! פון לשון־הרע, רחמנא לצלן, הער־בעמען זיך אַלע אומגליקען און — זאָל שוין זיין, פרייד און נחת! — אומגליקען, הייבט אַ גוטע באַכט,

האָט די שטאָט בענוג שוין גיהאַט, און דערבער, רבותי, נחזור לעניננו — כוליע, אַט דער בחור וואָס קען איהם, ווי אַלט איז ער? וואָס איז ער?

האָט דער עולם אַזוי אין דער פינסטער גע־טאַפּט און איינער אַ יוד, מיט אַ קרישעלע בערדל און מיט פערלאָשענע אויגען האָט זיך געערובט מרחם זיין:

— אַט דער כוליע, אַ יאָהר דרייצען — פערצען דאַרף ער זיין און אפשר די גאַנצע פופצעהן, באַלד... טאַקע, צווישען דרייצעהן און פערצעהן, כסדר, נו...

— ניין. דאָס איז נישט אַזוי שטאַרק וויכטיג צום עצם ענין, אַ טאַטע? — אַ מאַמע? משפחה? — ער האָט נישט קיינעם? נו, און דאַווענען קען ער כאָטש, דער... דער ווי זאָגט איהר, רופט מען איהם? — דער כוליע! — האָט ער כאָטש תפילין? צי ווייסט ער כאָטש ווען ער האָט יאַהרצייט, כדי אַמאָל קדיש צו זאָגען?

עס האָט דעם רבי'ס קול דעם עולם אויף די נשמות געגומען, יעדע שאלה האָט ווי אַ קלאַפּ איבערן קאָפּ מיט אַ טעמפער כלי געווירקט, דער עולם איז פערשטומט געבליבען און געשעהמט זיך, ווי די חדר־יונגלעך, בעת מען כאַפּט זיי ביים אָפּטון אַ מאַרישקייט, אויך דער רב האָט זיך געשעהמט, פאַר זיך אַליין איז ער פערשעהמט געבליבען — זיין דער פאַסטוך פון אַ סטאַדע און נישט וויסען, אַז עס האָט אַ יונג, אומבעהאָלפען שעפסעל פון דער סטאַדע זיך אָפּגעריסען און עס בלאָנקעט אַרום ערגעץ פערוואָרלאָזט און פערגעסען און עס מעקעט נעבעך פאַר הונגער, אָכצט נעבעך פאַר בענקשאַפט און אַלעמענס אויערען זענען פערשטאָפּט, קיינער הערט נישט און אַלעמענס אויגען זענען מיט בלינד־קייט געשלאָגען — קיינער זעהט נישט און כדי ווי פאַר זיך אַליין, זיך צו פערענטפערען האָט ער גוייטער געשלאָגען מיט ווערטערדיגע בייטשען, יועל־כע האָבען שטיקער האַרץ מיטגעריסען:

— נו, קען מען וויסען, רבותי, מיט וואָס אַ שטאָט פערזינדיגט זיך, ואָם אַ די טרעהרען פון אַזאַ קיילעכדיגען, פון אַזאַ פערוואָרלאָזטען יתום, גע־שריי׳ען פון אַזאַ שטומער נשמה, וואָס קען מסתמא אַפילו קיין עברי נישט זאָגען — אַזעלכע טרעהרען מאַכען לעכער אין הימעל, ביז הינטער'ן כסא־כבוד דערגייען זיי און כביכול ווערט אין כעס! — אַ מעשה, וועל איך אייך דערציילען, אַ מעשה פון אַזאַ שטייגער שטומער נשמה...

און ווייל די הערצער פונ'ם עולם זענען געווען מיט שטיינער בעליגט און ווייל די עדה איז גע־בריהט געוואָרען פון דער לעצטער איבערלעבעניש און ווייל זייערע נשמות זענען געטובלט אין דעם שרעק־גליוועך געווען און זענען נאָך נישט אויפ־געטייעט געוואָרען, האָט זיך דווקא, דער שרעקיגער דיגסטער פון אַלע, דער שוואַכסטער און דער ציטער דיגסטער פון דער גאַנצער עדה, טוביה דער דרדקי מלמד, אַ קערפּערל — אַ פרושטש, אַ בערדעלע — אַ כזיחל און אַ שמיינעלע — אַ קינדעריש נערגעלע, זיך אָקייגעגעשטעלט:

— וואָס טויג אונז, רבי, מוסר? צו וואָס נאָך מעהר שטיינער לייגען אונז אויף די פערחלשטע און אָפּגעשוואַכטע הערצער! און די מעשיות, וואָר סערע נוצען וועלען זיי ברענגען? — ער הלשט דאָרט דערוויל פאַר הונגער און מיר קענען דאָך די צייט מיט מעשה'ה נישט פערברענגען, מיר מוזען

דאָך עפּעס טון! איהר ווייסט דאָך, מרא דאתר'א, כל המקיים נפש אחת... איינך, רבי, דאַרף איך דאָך זיכער נישט דערציילען!

— אַ לאַנג לעבען זאָל ער, טוביה, דער דרדקי מלמד! ער האָט דאָך פשוט דעם עולם געראַטעוועט, מציל געווען פון די פייערדיגע „כלאַסטעס"! — דער רבי אַ מוסר־תלמיד פון ר' ישראל סאַלאַנטער. אַז ער הויבט אָן צו זאָגען, הערט ער אַזוי שנעל נישט אויף און יעדעס וואָרט הערלאַנגט, ווי אַ שפּיציק שפּיזעל, ביז אונטער דער זיבעטער ריפּ... און דער רב טאַקע, האָט זיך געלאָזט אַראָפּציהען, צוריק אין דער וועלט אַריין:

— גערעכט כ'לעבען, ר' טוביה, גערעכט, אַ נו, עולם, וואו סיאיז אַן עצה פערהאַבען, איז די שכינה פערהאַבען, לאָמיר הערען עפּעס אַן עצה!

און אָבי דער רב, זאָל לעבען, האָט נאָר אויפ־געהערט מיט זיין מוסר און ער ווכט סך־הכל אַן־עצה נאָר, איז דאָך שוין אויסצוקומען! — יודען זענען ברוך השם, דאַ, און וואו סזענען יודען פער־האָן, ווערט זיך שוין אַן עצה אויך געפינען, צעהן פאַר איינע!

— איז, כסדר, ער זיצט, דער בחור אין בעט־רעלעס שטיבעל, נו, און וואו זענען אַהינגעקומען די ריכטיגע יורשים, בעהעלעס קינדער?

— שאַ, שוטה, ווער פרעגט דען? — דיה לצרה בשעתה, אַז זיי זענען נישטאַ, וואָס האָסטו וועגען זיי צו רעדען? — האָסט דאָך צייט, אַז זיי וועלען דיר קאַפּויר קומען!

— נו, יאָ, אוודאי, גערעכט, און ווי האַלט ער מיט זיין שוסטעריי?

— אַ לאַטע דאַרף ער געוויס שוין קענען לייגען, שוין אַזוי לאַנג געווען ביי בעה'לען אין דער לעהר!

— אַם, אַם, אַט, שאַט, רבותי, איך וויל שוין! — יודען, מיר ווילען דאָך דערהאַלטען אַ יודישע נשמה! — לאַטעס, זאָגט איהר, קען ער לייגען? — זאָל ער לייגען לאַטעס! זאָל ער זיצען אין בעה'לעס דירה און זאָל ער זיין זיין ממלא־מקום! און איך בין אויף אייך גוזר, יודען, בפקידת הרב, אַז מהיום והלאה זאָל אייערע לאַטעס קיין אַנ־דערער נישט לייגען, ווי אַט דער בחור, ווי זאָגט איהר, הייסט ער? איהר הערט יודען? — לאַטעס וועט לייגען נאָר דער כוליע און בעצאָהלט זאָלט איהר איהם יודען, אַזויפיל, וויפיל סיוועט קאָסטען, חס ושלום נישט בעוולהן! — שמש, וועסט איבּ־דערהיים נאָכקוקען מייבע שיך און דער רביצינס שיך און וועסט זיי מאַרגען, אם ירצה השם, אוועק מען וועט ברויכען, אַהינטראַגען צו אָט דעם בחור און דערוויל, ביז וואָס, ביז יוען לאָמיר ציזאַמענ־נעמען דאָ אויף אַ ברויט פאַר זיינעטוועגען. איך גיב דער ערשטער... שמש, האָסט מיר נישט אַ צוואַנציגער צו באָרגען?...

— און דו, ר' טוביה, דו וועסט אויך מוז'ען דאָס דיינינקע טון; דו האָסט מיר אינמיטען איבער־געריסען און דו דאַרפסט דערפאַר נענש ווערען און דיין עונש וועט זיין, דו וועסט זיך מטריח זיין צו דעם יתום און איהם פערהערען און וואָס ער וועט נישט קענען, וועסטו איהם אויסלערנען. פון וועט טאַקע זיין אַן עונש, אָבער איך בין דיר מבטיח, און נעהם די גאַנצע עדה פאַר עדות, אַז אָט פאַר דער עונש וועסטו האָבען אַזויפיל שכר, אַז איך וואָלט געוואונש מיר: יהי חלקי עמך!..

אויף ...

קראַנקהייטען אהן א „פּאַרוואָס"

וועגען מענשען, וואָס פיהלען זיך „נישט מיט אלעמען"

פון ד"ר ס. קלאַרמאַן

סיאיז פאַראַן געוויסע קלאַס מענשען, וואָס מען קאָן זיי אייגענטליך נישט בעטראַכטען פאַר קראַנק אין ריכטיגען זין פון וואָרט. און דאָך, נישט קוקענ־דיג דערויף, וואָס קיין אמת'ע אויסגעראַפענע קראַנק־הייטען פערמאָגען זיי נישט, לויפען עיי דאָך אַרום פון איין דאָקטאָר צום אַנדערען פאַר לאַנגע צייטען. לאָזען זיך אונטערזוכען אויף אַלערליי וועגען, ווערען בעהאַנדעלט אויף פערשידענע קראַנק־הייטען, פון וועלכע זיי ליידען דיקא נישט און, ווי זאָגט די וועלט: „מיזאָגט נישט אוי, אַז עס טוט נישט וועה".

אַט די קלאָגען קאָן מען אָנרופען אין אַלגע־מיין „שוואַכע געזונט". דער סאַרט מענשען קאָן נישט איבערטראָגען קיין פיזישע אָדער גייסטיגע אָנשטרענגונגען; זיי ווערען גיך מיד.

געוויסע מאָגען־אַפּאַראַט — שטערונגען און אויך בויך — שמערצען קאָנען נישט נאָר פאַרקו־מען, נאָר זאָלען בעשטעהן פון די הויפּט־קלאַגעס. מאָגען־פערשטאָפּונג איז דערביי אויך אַ גאַנץ אָפטע דערשיינונג, כאָטש אַ פולקאָמע אונטערזוכונג בעווייזט, אַז עס געפינט זיך דאָרט נישט קיין שום וואונד. אָדער אַנדערע פּרויס. עטליכע וועגען אַ סך פון דעם סאָרט ליידענדע פיהלען איינגאַנצען אָדער טיילוויז דעם געשלעכט־געפיהל. דאָס קאָן אויך אָפּט זיין די הויפּט־קלאַגע. דער הויפּט כאַ־ראַקטעריסטישער שטריך איז אַ מין געפיהל ווי עפּעס אומבעשטימטעס פעהלט. מ'פיהלט נישט מיט אַלעמען.

בעזונדערע אויסערליכע סימנים קאָנען אָפּט ציהען דעם בעאָבאַכטער'ס אויפמערקזאַמקייט. אַט קאָן מען בעמערקען אויפ'ן געזיכט געוויסע אומגע־וועהנליכקייטען, ווי אַ שטייגער, אַ מין אַנגעשוואָ־לענקייט אונטער די אויגען און אַ מין פערדיקטקייט פון דער הויט. אָפּט מאַכען זיי דעם איינדרוק פון איבערגעווייכטיגקייט, כאָטש אויסזעהען זעהען

זיי גיכער אויס ווי דאָס פלייש זייערס הענגט אויף זיי.

אָפּט זעהען זיי אויס מידע, אָבער ווען מ'צער־רעדט זיך מיט זיי אָביסעל ווערען זיי עפּעס ווי בעלעבט און ווייזען אַרויס אַ געוויסע מאָס פון ענערגיע און ענטוזיאַזם, דאָך געדויערט אַזאַ צו־שטאַנד נישט לאַנג. זיי ווערען גיך מיד און די מיד־קייט פיהלט זיך באַלד אין זייער באַנעמען זיך.

עס בעמערקען זיך אויך געוויסע צירקולאַציאָנס שטערונגען: דער פּולס איז געוועהנליך לאַנגזאַם, דער בלוט־דרוק איז אומגעוועהנליך בידעריג.

עס מערקט זיך אַ געוויסער סאָרט בלוט־אָרימקייט, כאָטש, ווען מ'אונטערזוכט דאָס בלוט קאָן מען קיין שום אומנאָרמאַלקייט נישט געפי־נען אָפּט געפינט מען אַ־י־ווייס אין דער אורין, און נישט זעלטען מיינט מען על פי טעות, אַז אַזויגע מענשען ליידען פון ניערען־קראַנקהייט.

געוויס וועלען זיך די לעזער וואונדערען, וואָס אַזאַ צושטאַנד, אין וועלכען עס קומען פאָר אַזוי פיל פערשידענאַרטיגע אומגעוועהנליכע דערשיינונ־גען, זאָל מעגליך זיין, אַז עס זאָל פאָרקומען אָהן אַ פּאַרוואָס.

צווישען אַט די נאָך נישט בעשטימטע „פּאַר־וואָסען" איז ביז פערהעלטנישמעסיג נישט לאַנג צוריק, נישט קלאָר געווען דער פּאַרוואָס פון די אויבען־אויסגערעכענטע דערשיינונגען.

די לעהרע פון די אינעוויניג־אויסגיסענדיגע דריזען איז יעהר אַ וויכטיגע און יעצט אַ פער צווייגטע און פערפלאָנטערטע. זעהר ווייניג פון איהר איז נאָך דערווייל קלאָר. עפּעס ווייסט מען נאָר פון אייניגע פון די בעוונדער, אָבער ווי אַזוי איינע ווירקט אויף די אַנדערע אָדער ווי ווייט איינע איז אָפּהענגיג פון די אַנדערע — דאָס איז דערוויל נאָך גאַנץ טונקעל און איז מעהר אַ ספּעקולאַטיווע זאַך ווי פעסטגעשטעלט.

פון די וואָס זענען מעהר בעוואוסט זענען די שילד־דריז אָדער קראָפּ, וואָס געפינט זיך פון ביידע זייטען פון האַלז צו דער פראָנט צו; די בוין־דריז, וואָס גיסט פון זיך אַרויס אין בלוט אַריין די זאַפט, וואָס מאַכט פערדייען דעם צוקער, וואָס מיר נעמען אין זיך אַריין. אויב דער דריז איז אָרים אין דעם זאַפט, וואָס הייסט אינסולין, ליידט מען פון דיאַבעטעס (צוקער־קראַנקהייט), אין נאָך אַנדערע, אויף וועלכע עס איז דאָ נישט דער פּלאַץ אָפּצושטעלען זיך. די זאַפט פון די דריי־זען, ווען זיי ווירקען נאָרמאַל, האָבען וויכטיגע איינדרוקען אויף אונזער לעבענס־בעשטאַנד, אָהן וועלכע מיר וואָלטען נישט געקאָנט עקזיסטירען. און ווען עס קומט אין זיי פאַר אַנאָרמאַלער צושטאַנד, ווערען מיר דערפון ממש אויס מענש, און די אומנאָרמאַלקייט בעשטעהט דערין, וואָס אָדער זיי, די דריזען, גיסען אַריין אין בלוט אַריין צופיל זאַפט אָדער צו ווייניג. און אייבעט פון די צוויי פאַלען קומט פאַר אַ פערקעהרטער צו־שטאַנד. ווען אַ שמייגער, דער בוין־דריז גיסט אַריין צו ווייניג זאַפט בעקומען זיך דער צושטאַנד

פון צוקער־קראַנקהייט, און ווען צופיל זאַפט, איני סולין, שטראָמט אַריין אין בלוט, קומט פאַר ... פערקערטע קראַנקהייט.

דאָס זעלבע קומט אויך פאָר אין די אומ־רעגעלמעסיגקייטען פון דער שילד־דריז. דאָס בלוט לויפט שנעלער, דאָס האַרץ אַרבייט שטאַרקער, אַזוי שטאַרק ביז עס ווערט קראַנק פון צופיל אַר־בייט. דער מאָגען פאָדערט מעהר שפּייז און ... ווערט גיך פערברענט, פון וואָס מען בעקומט ... צו לויזען מאָגען. מ'עסט אַלץ מעהר און דאָך פערלירט מען וואָג. פון צופיל אינערליכער אַר־בייט שוויצט מען פיל. פּונקט אַזוי שנעל און ... געשטערטע אַרבייט דער מאָך און די נערוועז אין קורצען, מען ברענט אַזוי שטאַרק און גיך ביז מ'ווערט טאַקע גאַנץ גיך איינגאַנצען פער־ברענט. ווען די זאַך קומט פאָר מיט דער גאַנצע קראַפט, דעמאָלט איז קיין קונץ נישט דעם צו־שטאַנד לייכט צו דערקענען.

ווען די זאַך איז אין אַ לייכטער פאָרם ... די פעסטשטעלונג נישט אַזוי גרינג צו בעשטימען און מ'מוז אַנווענדען פערשידענע פּראָבען ... אויסצוגעפינען. דאָס האַרץ אַרבייט דאַן לאַנגזאַ... און אויך אַזוי דער פּולס. מ'ליידט פון פערשטאָ־פּונג, די הויט ווערט טרוקען; מ'ווערט אַנגעפלאָ... אַקוראַט ווי עס וואָלט זיך געפינען וואַסער אונט... דער הויט. דער געשלעכטס־געוועל שטאַרבט אָ... די האָר ווערען דין און שיטער און קריכען אויס... דער נערווען־סיסטעם אַרבייט שלאָפעריג און ריהרט זיך קוים.

גליקליכערוויז איז דעם פּאַרוואָס הייבט זיך ... לייכט אויסצוגעפינען.

צום גליק קאָן מען דעם צושטאַנד גיך ... ערפאָלגרייך פערבעסערען.

—:0:—

פיניעלע מזיק

גוט לשון

א קלאל יאטען, ס'מאכט זיך! צאט גורנישט גיהערט? מ'מאכט דאך שוין היינער וויבאריעס צום שטאט־נאר (געמיינט: שטאט־ראט).

צעט עפעס זעהען, סארע רוכיוויסקע סעט זיך מאכען, סארע ביין אונגעלייף סעט זאן אפן שמולן געסל, מעט זעהען אזעלכענע פשויצען, וואס מ'־עהט זיי נישט גאנצע יאהרן. צעט זעהען, ווי די ווילקער שמינטיליגענציע עט האקען מיט די לע קערס, און רעדען עלן זיי אזא זאגראניטשנע יאלדיש לגשן: רעכט אף ארבעט, פינוסטע און גיזיבט, שקא לעס, פאליקע מאסן, און זיי, די גיבראשענע יאלדן, מיינען מאקיש, אז די עלן אונדז, יאטן, נעמען אפ זאכער.

הערט מיך אעס, עך ווילקער טשאקערס, וואס איך, פיניעלע, עט עטק זאגן:

צמיינט מאקיש, אז אין שמולן געסל גידענקט מע ניש, וואס עך אט געטשאקעט מיט 6 יאהר קריק, אז די וויבאריס צום פרייריקן שטאט־נאר. צאט דערמולץ גיזאגט, אז צעט אונז געבן לעקטריק און בין האנט ברענט מע מיט לאכטלעך. צאט גיזוגט, אז אין שמולן געסל עט גיין א טראנוויי — נו, וואו אט עך דעם טראנוויי — און ווילקע! צאט גיזוגט, אז צעט מאכן שקאלעס פאר אינדזערע באליטער יאטן, נו וואו אט עך די שקאלעס — אף דער פרימיגאדע, אף שוויבדמיעסקע — די שמאליך מאכער עסן טשולנט אין די וואכענס און איך שמולן געסל אט מע סגידוכים. צמיינט, אז מ'־גידענקט ניש, וואס צאט מיט 6 יאהר קריק גי־זארשנט — איך, פיניעלע, גידענק דאס, און אלע יאטן פון שמולן געסל גידענקן דאס. צום יעצטיגן שטאט־נאר עט עך אונז מער ניש טשאקן. מיר בראכן ניש די ווילקער! מיר קענען אלייט גיין צום שטאט־נאר. און טאמער עט א ווילקער יאלד זיך אדוואנשען צי קימען אין שמולן געסל, עט מע עיעם מאכן שוואריץ שאביס.

גידענקט, וואס ס'זאגט עך ווילקער יאלדעך פיניעלע מזיק פון שמולן געסל!

דער פעראייניגטער האנדווערקער־פראנט

מ'דערציילט:

די טעג איז פארגעקומען א פערטרויעליכער געשפרעך צווישען אדוו. וויצמאן מיט ד"ר קרויש וועגן פעראייניגען ביידע האנדווערקער־קלובען. צווישען ביידע פארשטעהער איז געקומען צו א פערשטענדיגונג.

נאך דער פערשטענדיגונג זאגט אדוו. וויצמאן צו ד"ר קרויש:

— גלויבט מיר פאניע דאקטאושע אז איך ווינש איך דאסזעלבע, וואס איהר ווינשט מיר.

— איך פערשטעה איך נישט, פאניע מעניע־נאשע, האט קרויש געענטפערט: באר וואס האט איר זיך פערשטענדיגט, און איהר ווינשט מיר שוין שלעכטס?!..

אונזער ענציקלאפעדיע קיבעצארניקא

פארב־ברעכער — א מעדעל וואס פארבט זיך.

א גאטין — א יודענע, א פערהעהעניש, אבי יענעמ'ס.

כינא — וואס יאפאן וויל איבעמען, כדי צו ווערען שטארקער.

קיגעל־טאפ — ענליך צו א שונד־פיעסע: א גראבע זאך מיט א פעטען אינהאלט...

פילאב־טראפען — מענשען, וואס פערכאפען אלעס וואס זיי קענען און געבען צוריק א טראפען.

א ראפארט פון א דארפס־פאליציאנט

... נישט ווייט פון דער סטאדאלע האט א געוויסער קאפושטשאנסקי שווער פערוואונדעט זיין פרוי מיט וועלכער ער האט געהאט 7 קינדער מיט דער הילף פון א זעך מיט א האמער איבערן קאפ.

א תחינה פון א לאדזער יודענע

.. היט מיך גאט פאר הונגער, בויט, קעלט, פאר מלחמות, פאר גאז־אנגריפען, פון דער קאסע־כאריך און פון אנדערע אומגליקען.

פון „לינת הצדק“

דאקטאר פון דער נאכט־פאגאטאוויע (צו דער פרוי וואס דער מאן האט פלוצים בעקומען א שגעלד־אנפאל): האט אייער מאן שוין אמאל געהאט א א שווערען שגעלד־אנפאל?

פרוי: ניין, פאניע דאקטאושע, היינט צום ערשטען מאל, ווען ער האט אויסגעפיהלט די פאר־מולארען פון דער „אובעזפיעטשאלנע ספאלעטשנע“.

אויפ'ן דעפטאק

זי: זאגען זי מיר פאניע מאבקו, זי ווילען מיט מיר חתונה האבען, דערפאר וויל איך האב געלד?

ער: אויסגעשלאסען! דערפאר וויל איך האב נישט קיין געלד.

צווישען בטלנים

— נאך גוט, וואס ביי אונז אין פוילען זענען נישטא אזעלכע מיליארדען־אפעריסטען ווי סטאווי סקי אין פראנקרייך.

— אפעריסטען זענען דא, ס'פעהלען גאר די מיליארדען.

נעקראלאג.

דעם 31־טען דעצעמבער איז נאך לאנגע שווערע ליידען געשטארבען

נ"ע קאסא כאריך

געבוירען דעם 19. מאי 1920

די פערשטארבענע איז די גאנצע יאהרען פון איהר לעבען געשטאנען אין אנ'ענגען קאנטאקט מיט „חסד של אמת“ און האט א גרויסען אנטיילגענומען אין דער שטערבליכקייט פון דער לאדזער בעפעל קערונג. די לייה פון דער יונג־פערשטארבענע איז פארגעקומען פון טרויער־הויז, וואולטשאנסקא 225.

זאל איהר די ערד אויף וועלכער זי האט זיך אזוי גוט געפיהלט — לייכט זיין, אזוי לייכט ווי זי האט געגעבען קראנקהייטס־אונטערשטיצונגען

וועגען דער גרויסער אבידה טיילען מיט איין גרויס צער

די פערזיכערטע.

מ'בעט נישט צו קאנדילירען.

דער קונדס

הומאר ● סאטירע ●

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט“ נומער 29 — פרייטאג, דעם 2 פעברואר 1934

ער ווייסט שוין

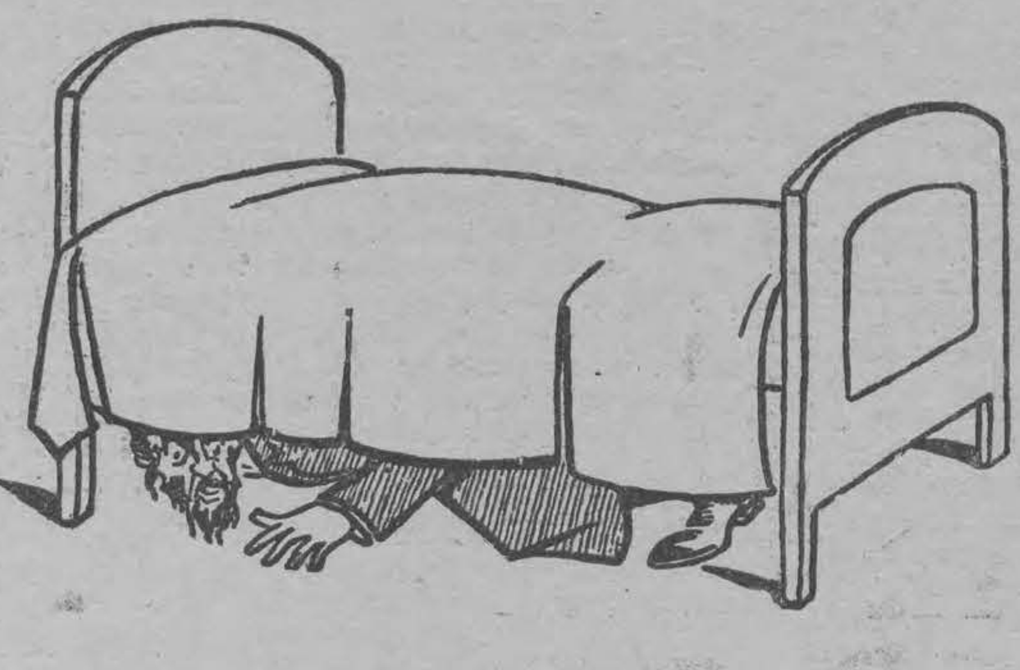

ווי אזוי זיך צו „בעשיצען“ בעת א גאז־אנגריף...

גאָר דער נייער קאָנסטיטוציע

מיזאָגט, אַז נאָכ'ן אָננעמען די נייע קאָנסטי־טוציע, האָט די אָפּאָזיציע געזונגען: „באַשע צאַרא זאַני".

דענטיסטען אין דייטשלאַנד

— אַמערגסטען איז איצט אין דייטשלאַנד דענטיסטען.

— ?

— ווייל קיינער טאָר דאָרט דאָס מויל נישט עפענען.

אין סוחרים-פעראיין

— איהר ווייסט, פּאַניע פּראָטעסטאַלסקי, דער מינסטער־ספּאַרט ענטוויקעלט זיך ביי אונז אין לאַנד אויסגעצייכענט. יעדען טאָג „גליטשט זיך אויס" אַנאַנדערער סוחר.

די דייטשע „גערעכטיגקייט"

אויפגעכאַפּט אין אַ בערלינער געריכט

ריכטער (צו אַן אָנגעקלאָגטען ייד): דענט איהר זיך מודה, אַז אין יאַנואַר 1934 דענט איהר אַליין מיט געוועהר אין געהאַלפען אויף אַ באַנדע גרופּע שטורמיסטען און זיי געוואָלט שלאָגען?

אָנגעקלאָגטער: זיי זענען מיך באַפאַלען און האָבען מיך געשלאָגען.

ריכטער: איהר באַשטעטיגט אַלזאָ דעם פאַקט פון איבערפאַלען און שלאָגען. האָט זיך דער אָנגעקלאָגטער געוועהרט?

אָנגעקלאָגטער: יאָ, איך האָב געשריען הילף!

ריכטער: איהר האָט זיך געוועהרט. דאָס הייסט, אַז איהר האָט געשלאָגען שטורמיסטען, און געשריגען. אַז מ'שלאָגט אייך, וואָס האָט איהר געשריגען?

אָנגעקלאָגטער: הילף, באַנדיטען!

ריכטער: איהר האָט אַלזאָ שטורמיסטען גערופען באַנדיטען, געגנוג, דער פּראָקוראָר האָט דאָס וואָרט.

פּראָקוראָר: צוליב דעם, וואָס דער אָנגעקלאָג־טער איז זיך מודה, לויט איך פאַר א מילדע שטראָף פון 2 יאָהר תפיסה.

דער אַדוואָקאַט נעמט דאָס וואָרט.

— צוליב דעם, וואָס דער אָנגעקלאָגטער, מיין קליענט, איז נישט קיין רייכער אַריער, לויט איך פאַר, צו העכערען די שטראָף אויף 3 יאָהר.

ריכטער: כ'שראַג אַרויס דעם אורטייל!

דאָס געריכט איז מסכים מיט ביידע פאָרשלאָגען, און פערמשפּט דעם אָנגעקלאָגטען אויף 5 יאָהר תפיסה.

לייענט מיין ראמאן!

פון ב. קאַוונער

קומט צו מיר אַ ייד און קומט גלייך אַרויס מיט לשון:

— ווי גאַט איז איך ליב, ווי אייער שוואַגער און אייער ווייב זענען איך ליב, לעוט איבער מיין ראָמאַן;; איהר וועט זיך זעלבסט און מיר טאָן די גרעסטע טובה.

איך בעט אייך, ס'וועט לאַנג נישט נעמען; אויב אַ סך, וועט עס נעמען פיר שעה אויפ'ן זייגער.

דער ראָמאַן רופט זיך „רבקה די אַלמנה מיט די זיבען יתומים".

זעהר אַ פרעהליכער ראָמאַן; אזא ראָמאַן איז נאָך אין יודיש נישטאָ, און ס'וועט נישט זיין.

פרעגט, זייט מוחל, ביי קאָלעגע יששכר, וואָס שרייבט לידער. ער האָט אַ מיר אַליין געזאָגט; ער אַליין, מיט זיין אייגענעם מויל, האָט עס מיר געזאָגט, ווען איך בין געווען ביי איהם אין הויז מיט אַ וואָך צוריק.

— איך דאַרף נישט לייענען דאָס גאַנצע ווערק — האָט ער געזאָגט — ס'איז נישט נויטיג; איך טו איין קוק, זעה איך שוין וואָס דאָס איז.

דערנאָך האָט זיך אויפגעשטעלט לעבען מיר, גענומען אַ גלאָז טיי און געזאָגט:

— זייט איך לעב, זייט איך שטעה אויף מיינע פיס, זייט איך לייען ראָמאַנען, האָב איך נאָך אַזאַ ראָמאַן נישט געליינט און איך וועל נישט לייענען! מען דאַרף זיין אַ מבין אויף אַזאַ גרויסער אַרבייט; ביי אַנאַנדער שרייבער וואָלט אַנשרייבען אַזאַ ראָמאַן גענומען 20 יאָהר און אפשר גאַנצע 25. ווען דער ראָמאַן זאָל זיין געשריבען אין רוסיש, וואָלט איך זיכער געמיינט, אַז דאָס איז גראַף טאָלסטאָי'ס אַרבייט".

מיינער האָט ער געזאָגט, אַז דער ראָמאַן שטעהט העכער ווי די ראָמאַנען פון דיקענס און מאָפּאַסאַן, אַ סך העכער. איך קעהר זיך גאָרנישט אָן מיט די דערמאָנטע שרייבער; ס'איז גאָר אַנ־אַנדער סטיל, אַנ'אַנדער טועשט.

— יענע האָבען גאָר אַנדערש געשריבען — האָט ער אויסגערופען מיט באַגייסטערונג.

און בשעה ער האָט געבלעטערט די מיי און געלויבט מיין ראָמאַן, האָט זיין ווייבעל מיך דערווייל בעלויכטען מיט איהרע שמייכלען און מיט די פייערליך פון איהרע אויגען.

אין די בליקען פון איהרע אויגען האָט געלויערט עפּעס אַזוינס און אַזעלכעס.

יששכר האָט עס אפילו נישט געגליכען, אָבער זי האָט איהם איגנאָרירט.

זי איז איז יששכר'ן קיין מאָל נישט געווען געטריי; זי האָט מיר אַמאָל געזאָגט, אַז זי האָט פיינט יששכר'ס כאַראַקטער, זיין כעס, זיין שרייבען און זיינע קאַפּריזען.

און אַזוי האָט זי איהם אויך נישט שטאַרק ליב.

אָבער נישט דאָס בין איך דאָ אויסען, דער עיקר וואָס איך וויל, איז אייך איבערגעבען יששכר'ס באַגייסטערונג פאַר מיין ראָמאַן: „רבקה די אַלמנה מיט די זיבען יתומים".

וויל איך אַט־אָ־דעם ראָמאַן פערקויפען צו אַ צייטונג. איך דאַרף האָבען געלד, דאַרף איך האָבען; עס איז שוין ווינטער און איך האָב נישט קיין צימער וואו דעם קאָפּ אַוועקצולייגען, נישט קיין קליידער, נישט קיין שיך, נישט גאָרנישט.

איך האָב בלויז טאַלאַנט און דאָס האָט ראָ קיין שום ווערט נישט.

ווען איך בין רייך, וואָלט איך דעם ראָמאַן נישט פערקויפט, איך וואָלט איהם געהאַלטען ביז... באַר וואָס מאַכט עס אויס ווי לאַנג איך וואָלט איהם געהאַלטען?

ווען איך האָב געלד, קען איך אַלץ קריגען, אַ צימער, קליידער, שיך, אפילו אַ געליבטע. פערוויסאַרט!

וויל איך פערקויפען דעם ראָמאַן פאַר אייער צייטונג. וויל איך, אַז איהר זאָלט איהם פריהער איבגאַנצען איבערלייענען, פון אָנהויב ביז'ן סוף, אויב ער וועט אייך אַזוי געפעלען ווי ער געפעלט יששכר'ן, וועט איהר איהם רעקאָמענדירען צו אייער רעדאַקטאָר. איהר וועט מיר דערמיט אַ גרויסע טובה טאָן; איך בעט אייך, לייענט איבער דעם גאַנצען ראָמאַן; מעהר ווי פיר שעה וועט עס אייך נישט נעמען. איהר וועט האָבען אַ גייסטיגע הנאה; מחמת דער ראָמאַן איז גענומען פון לעבען. די הויפּט העלדין, רבקה די אַלמנה, איז טאַקע מיינע אַ שוועגערין; זי לעבט נאָך און איהרע זיבען יתומים לעבען נאָך אויך. זי איז זעהר אַ שעהנע, די אַלמנה, און זעהר אַ צוגעלאָזענע; מען קען זאָגען: מעהר ווי אַ צוגעלאָזענע. אויב איהר וועט מיר טאָן די טובה און רעדען מיט אייער רעדאַקטאָר, וועל איך אייך דערפאַר געבען מיין העלדינ'ס אַדרעס. זאָגט אייער רעדאַקטאָר, אַז די שפּראַך מיינע איז זעהר אַ שעהנע, אַ געגליגצלטע, אַ הויכע, כמעט אַ קלאַסישע. זאָגט איהם, אַז דער גרויסער דיכטער יששכר איז באַגייסטערט; זאָגט עס איהם, קאָלעגע, פערגעסט נישט, איך בעט אייך; טוט מיר אַ טובה; אָבער לעזט פריהער איבער דעם ראָמאַן, איך וויל, אַז איהר זאָלט זיך איבערצייגען, עס וועט מעהר נישט נעמען ווי פיר שעה אויפ'ן זייגער, אַפשר פיר און אַ האַלב.

* * *

איך האָב דעם ראָמאַנען־שרייבער אַרויסגע־טריבען פון הויז און איהם נאָכגעוואָרפען דעם ראָמאַן.

— איך וועל אייך בעשרייבען אין די גאַזע־טען! — האָט ער מיר געסטראַשעט — מיך וואַרפט מען נישט.

שבת הגדול און קורצער פרייטאָג

שבת־הגדול: איהר ווייסט, פּאַניע קורצער פרייטאָג, אַז דער דאָלאַר איז נאָך ערגער ווי דער מן.

קורצער פרייטאָג: פאַרוואָס?

שבת הגדול: דער מן איז בלויז געפאַלען אינדערוואָכען, און דער דאָלאַר פאַלט אום שבת אויך.

מעהר בעל-מוח פונם רמב"ם

אַ ייד. אַ בעוואוסטער למדן, נאָר אַ גרויסער ליבהאָבער פון דעם ביטערען טראָפען, האָט פער־בלאָנדזשעט אין אַ שענק נישט געהאַט ביי זיך קיין פּרוטה אין טאַש. נישט האָבענדיג קיין אַנ־דערען אויסוועג, האָט ער כמ'ועצט דעם רמב"ם וועלכען ער האָט געהאַט מיט זיך און געוויסען זיך געבען אַ כוסה.

אַרויסגעהענדיג פון שענק, שטאַרק בגלופין, טרעפט איהם אַ בעקאַנטער ייד און וואונדערט זיך:

— ס'טייטש איהר אַ ייד, אַ למדן זאָל זיך אַזוי אָנשכורן, משום פאַלט פון די פיס?

— שאַט נישט — ענטפערט דער שיכור'ער למדן — איך בין נאָך מעהר בעל מח ווי דער רמב"ם: ביידע זענען מיר אַריין אין שענק, און איך האָב נאָך ווי עס איז בעוויזען אַרויסצושלעפּען זיך פון דאָרט. דער רמב"ם אָבער איז געבליבען אינעווייניק...

איבערגעגעבען פון ל. ה—ן.

גליק אָדער אומגליק

אין געריכט איז איבער פער'משפּט געוואָרען אויף אַ יאָהר תפיסה פאַר האָבען דריי ווייבער.

איצט שטעלט זיך אַ פראַגע: צי דאָס איז גליק צי אַנאומגליק.

אין דער צוקערניע

— אַך ווי געעבדערט איהר האָט זיך, פּאַניע פלאָדעראָן.

— וואָס? איך הייס נישט פלאָדעראָן:

— אַזוי! האָט איהר זיך דעם נאָמען אויך געענדערט?

* * *

— איהר האָט געהערט? פלוידעראַק איז דאָך געשטאָרבען!

— ס'איז גאָרנישט קיין וואונדער! ער האָט דאָס געירשנט פון זיינע עלטערן.

— טאַקע, ווי אַזוי?

— אַלע זיינע ייִדעס זענען געשטאָרבען.

ס'גרויסע געווינס

אפּסלאַגנען פון דער 4־טער קלאַס

ערשטער ייד: איך האָב געהערט, אַז איהר האָט ביי דער לעצטער ציהונג פון דער פערטער קלאַס געוואונען 50 טויזענד זלאָטעס.

צווייטער: יאָ, אמת, נאָר אַביסעל אַנדערש.

ערשטער: דהיינו?

צווייטער: ראשית, איז עס נישט געווען ביי דער 4־טער קלאַס נאָר גאָר מיט 2 יאָהר צוריק, נישט 50 טויזענד נאָר 5 טויזענד, נישט איך האָב געוואונען, נאָר מיין ווייב'ס אַ גליד־געשוועסטערקינד.

מורא

אַ מיידעל זאָל קומען
אין צייט —
זאָל צו דער מינוט
ערשיינען!
גאָט ווייסט וואָס דאָס
באַדייט —
וואָס פאַר אַ קונצען
דאָס זענען!

איז דווקא זי יונג, זי
שעהן, און
גאָר עפּעס נישט וועגען
קולטור —
וואָס־זשע קאָן זי דאָ
מיינען
מיט אַז אונז פּראָ־
צעדור?

האָט צוגעזאָגט קומען
אום אַכט,
און געשטאַנען אום 8
שוין דרויסען!
כ'האָב מורא! כ'שראָג
אַ פערדאַכט,
אַז די בחורטע'ז עפּעס־
וואָס אויסען.

אַז ס'איז בעשערט

אַ שדכן רעדט איין אַ יונגער אַלמנה זי זאָל צום צווייטען מאָל חתונה האָבען, אָבער די אַלמנה וויל דערפון נישט הערען. דער שדכן פרובט דעם לעצטען אַרגומענט אויף וועלכען ער לייגט אַ סך געוויכט:

— אָבער אַזאַ יונגע ווי איהר, קאָן דאָך האָבען קינדער, און צוליב קינדער אַליין טאַקע, דאַרפט איהר שוין חתונה האָבען.

— עט! מאַכט די אַלמנה — אויב ס'איז מיר נאָך באַשערט צו האָבען קינדער, וועל איך זיי האָבען נישט חתונה געהאַט.

אַט וואָס ס'פעהלט איהם

ערשטע יודענע: די ווייסען חנה געבעבדערל: מיין מאַן האָט גאָר קיין גאַל נישט, וויפיל מאַך זאָל איהם נישט זידלען, שעלטען, נעמט ער אַלץ פאַרליב און ענטפערט מיר קיין וואָרט נישט.

צווייטע: זי ווייסען וואָס כ'וועל אייך זאָגען? אַז אַ גאַל האָט ער יאָ — ער האָט נאָר נישט קיין שכל.

אַ נייער פעראיין

די געגרינדעטע שוסטער'ס, האָבען געגרינדעט אַ נייעם פערבאַנד: „אַקסילום אַקאַדעמיקאָס באָנ־סטערוס".

בירגער יודען!

ל. א. פ. פ. (ליגע פאר לופט-און אנטי-גאז-פערטיידיגונג) טרעט-צו איצט צו א פערשטארק-טער פראפאגאנדע-אקציע פאר איהרע צילען אויפן גאנצן שטח פון דער פוילישער רעפובליק.

שטרעבענדיג צוצוקומען צו די ברייטסטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג אין לאנד, אלזא אויך צו דער יודישער געזעלשאפט—האבען די לייטענדע ארגאנען פון ל. א. פ. פ. געשאפען דעם צענטראלען ארגאניזיר-קאמיטעט צו פראפאגירען צווישען די ברייטסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג די צילען און אויפגאבען פון ל. א. פ. פ. און צו בעוועגען דעם יודישען כלל זיך לעבהאפטער צו פעראינטערעסירען מיט דער דאזיגער טעטיקייט.

עס איז א בעקאנטע זאך, אז דער ל. א. פ. פ. האט דורך זיין ביז-איצטיגער טעטיקייט גרויסע פערדינסטען אין דער געשיכטע פון'ם בעפרייטען פוילען דורך שטיצען די ענטוויקלונג פון דער לופט-פליהעריי, פונאנדערבויאונג פון די לופט-פליה-פארטען, בויען שולען פאר דער לופט-פליהעריי א. ד. ג. און א רייהע נצחונות פון די פוילישע לופט-פליהער אויף אעראפלאנען פון דער פוילישער קאנסטרוקציע, ביי דער מיטווירקונג פון ל. א. פ. פ. האבען בערימט געמאכט די פוילישע לופט-פליהעריי אויפ'ן אינטערנאציאנאלען פארום.

יעדע אקציע פון ל. א. פ. פ., זיין יעדער רוף, געפינט א ווארימען אבקלאנג אויך צווישען דער יודישער בעפעלקערונג, וואס ווייסט ווי אבצושאצען די גרויסע צילען און אויפגאבען פון ל. א. פ. פ. אויך אויפ'ן געביט פון פערטיידיגען די ציווילע בעפעלקערונג, אין פאל פון לופט-און גאז-אנגריפען.

עס איז די אויפגאבע פון ל. א. פ. פ. אויסצושולען אלע בירגער ווי אזוי זיך שיצען אין פאל פון א געפאהר, ווי אזוי אויסצומיידען אומגליקס-פאלען און היזקות בעת א לופט- און גאז-אנגריף.

פערשטעהענדיג די וויכטיקייט פון דער זיכערהייט פון דער מלוכה און פון אלע איהרע בירגער, ווענדעט זיך דער לאדזער קרייז-קאמיטעט צו פראפאגירען צווישען די ברייטסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג די צילען און אויפגאבען פון ל. א. פ. פ. מיט א הייסען אפעל צום גאנצען יודישען כלל צו שטיצען אקטיוו אלע אונטערנעהמונגען פון ל. א. פ. פ. דורך פערשרייבען זיך מאסענווייז אלס מיטגלידער פון ל. א. פ. פ., דורך פיהרען אנ'אויפקלערונגס-פראפאגאנדע אין די יודישע פעראיינען און ארגאניזאציעס, דורך בילדען לאקאלע ל. א. פ. פ.-קרייזען אין די דאזיגע פעראיינען און ארגאניזאציעס און דורך נדבות לטובת דער אקציע פון דער לופט-און אנטי-גאז-פערטיידיגונג.

מיר זענען זיכער, אז אונזער אפעל וועט געפינען א לעבעדיגען אבקלאנג און וועט ווארים אויפגענומען ווערען דורך די ברייטסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

געדענקט, אז

נור די ארגאניזירטע און צוגעגרייטע צו דער לופט-און-אנטי-גאז-פערטיידיגונג וועט נישט דראהען קיין שום געפאהר

„צענטראלער ארגאניזיר-קאמיטעט צו פראפאגירען צווישען דער יודישער בעפעלקערונג די צילען און אויפגאבען פון ל.א.פ.פ."

פרעזידיום:

רפאל שטרטשאווסקי – פרעזעס

מאוריצי מייזעל – וויצע-פרעזעס פון ווארשעווער שטאדט-ראט

ד"ר הענריק ראזמאריז – סיים-דעפוטאט, וויצע-פרעזעס פון „יודישען קאלא"

אלי' מאזור – פרעזעס פון דער ווארשעווער קהלה

} – וויצע-פרעזעסן

רעד. מארק טורקאוו – סעקרעטאר

קרייז-קאמיטעט פאר דער פראפאגאנדע פון ל.א.פ.פ. צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין לאדז, דאמבראווסקי-פלאץ

פרעזידיום:

פרעזעס: סטאניסלאוו יאראטשינסקי פרעזעס פון דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען בילדונג און טעכנישע וויסענשאפט צווישען יודען

וויצע-פרעזעסן: י. ל. מינצבערג · סיים-דעפוטאט · פרעזעס פון דער יודישער גמינע

נאום עטינגאן

סעקרעטאר: אדוו. אלפרעד בעלער פרעזעס פון פעראיין פון יודישע אנטיילנעהמער אין די קאמפן פאר פוילענס אומאבהענגיקייט

מיטגלידער:

עדוואַרד באביאצקי – פרעזעס פון לאנדס-פערבאנד פון דער טעקסטיל-אינדוסטרי

דר. מארקוס ברוידע – פרעזעס פון דער יודישער שול-געזעלשאפט

ש. בודזינער – פרעזעס פון ראט פון לאדזער דיסקאנטא-באנק

פיאטר כארי – פרעזעס פון קליינהענדלער-פעראיין

הרב יוסף פיינער

רעד. לאזאר פוקס

מיעטשיסלאוו הערץ – וויצע-פרעזעס פון דער האנדעלס- און אינדוסטרי-קאמער אין לאדז

יוליוש לעוושטיין – פרעזעס פון סוחרים-פעראיין אין לאדז

אדוו. זיגמונט מטנקעס

אינזש. גרשון פראשקער – פרעזעס פון צענטראלען סוחרים-פעראיין

ג. וואלמאן – פרעזעס פון קליינהענדלער-פעראיין

D Szczecińskiego w Łodzi, Narutowicza 11, telefon 155-46

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע בײלאגע פון „נייעם פאלקסבלאט“

קעצעל

פון י. י. סינגער

קעצעל, קעצעל
קריך נישט אום
אויף די בענק
און טיש אַרום.

גלאָץ נישט, בלייך נישט
אַזוי אויס
דיינע אויגען
שאַרף און גרויס.

האָסט אַ ווינקעלע
פאַר זיך,
זיצט מען שטילערהייד
און קיך.

און מען שלאָפט
און רוהט זיך אויס
ווי אַ קינד
אויף מאַמעס שויס.

אַ פאַר שעה
זיך אָפּגערוהט,
פּלוצלונג זיך
דערפרישט און גוט.

גיי איך דיר
דיין מילך און שאַל
און אַ שטיקעל
קעז אַמאָל.

און אַ שטיקעל
האַלעווע,
און — געשוויגען
שטיל און שאַ.

נישט איך בעט
ביי דיר אַ דאַנק
נישט איך גיב דיר
אַ געשאַנק.

קומט דיר
זיכער, נו,
די דיין אַרבייט
אַבער טו.

און דאָס מייזעלע
אין קיך
וואָס קריכט אום
און טאַטעס שיך.

וועלסטו כאַפּען
היינט ביינאַכט
און געמיאַקעט
און בעלאַכט.

דער טורם פון בבל

(לויט'ן מדרש)

די קלייזער וואָס דער ערשטער מענש און זיין פרוי האָבען זיך אָנגעטאָן, ווען זיי זענען נאָך געווען אין גן־עדן, זענען איבערגעגאַנגען בירושה פון דור צו דור, פון פאָטער צו זוהן, ביז זיי זענען אָנגעקומען צו נמרוד'ן. און ווען ער איז צוואַנציג יאָהר אַלט געוואָרען, האָט ער זיי אָנגעטאָן, און זיך מיט די זעהר גרויס געהאַלטען.

האָבען עס בעמערקט די חיות, די בהמות און די עופות, איז האָבען זיך פאַר איהם מיט גרויס הכנעה געקניהט און געבוקט.

אויך די מענשען פון זיין דור האָבען איהם שטאַרק מקנא געווען און בעוואונדערט: עס איז נישט אַנדערש — האָבען די בעשלאָסען ביי זיך — נאָר נמרוד איז דער גרעסטער העלד פון דער צייט, און דערפאַר טאַקע, פאַרדינט ער דעם געהעריגען כבוד און די אָנערקענונג פון אַלע חיות און וועלט־בעשעפענישען.. לאָמיר איהם אַלזא, פאַר אַ קעניג איבער אונז מאַכען, וועלען מיר זיכער וואַקסען און אונזער לאַנד אומגעשטערט, אָהן מורא און אָהן דער מינדעסטער שרעק.

ווי נאָר דער העלדישער נמרוד האָט זיין טראָן פערנומען, האָט ער זיך גלייך מיט פאַלגענדען אויפרוף צו זיין פאָלק געווענדעט:

— דיט וויסען, מיינע אונטערטאַנער! אַז גאָר אין גיכען וועלען זיך די הימלען איינבויגען, און אויף אונזערע קעפּ אַראָפּפאַלען. לאָמיר אַלזא אַ יום אַלע פיר עקען פון דעם לאַנד, פיר הויכע טורעמס אויפבויען און אַזוי אַרום די שאַליגנדע הימלען אונטערשפּאַרען, און זיך אויסהיטען פון אַ געפאַהר.

די נאַרישע מענשען פון יענער צייט האָבען געהערט דעם געגעבענעם פאַרשלאַג אָנגענומען, און זיי זענען גלייך צוגעטראָטען דעם פּלאַן פון זייער קלוגען קעניג צו פערווירקליכען.

איינציגע פון זיי האָבען נאָך צוגעגעבען:

— זעהט נאָר, די גאַנצע הימלען זענען פערכאַפּט געוואָרען פון דער איבערשטער מאַכט און נאָר בלויז די שוואַרצע ערד אַליין איז פאַר אונז מענשען געגעבען געוואָרען. נאָר דורך דעם אַ־פּ־בוי פון די פעסטע הויכע טורעמס, וועלען מיר דער־גרייכען צו זעהר הויכקייט פון די הימלען, און אַראָפּזעצען פון דאָרט די געטליכע הערשאַפט, און בלייבען אַליין די וועלט־בעהערשער. אויך ווען די הימלען וועלען קיין רעגען נישט געבען, וועלען מיר מיט העק די לעכערען, און מאַכען ס'זאָל פון די וואַסער רינען.

— און אַזוי זענען די לייכטזיניגע מענשען פון נמרוד'ס דור צוגעטראָטען צו א געמיינזאַמער בוי־אַרבייט, כדי אַ הויכען טורעם אויפצושטעלען און צו דערקלערען אַ קריג דער געטליכער אויבער־מאַכט. די האָבען גלייך גענומען ציגעל אויסאַרבייטען, און אין קאַלך־אויוועגס די געבראַטען. און געאַרבייט האָבען די אונערמידליך טאָג און נאַכט, ביז פון דעם הויכען טורעם וואָס זיי האָבען אויפגעשטעלט האָבען די מעכטיגסטע בוימער, ווי די קלענסטע פעלד־גרעזעלעך אויסגעזעהען.

ענדליך איז אָבער זייער געפּלאַנטע אונטער־נעהמונג שלעכט פערשטאַנען געוואָרען, ביי דער הימלישער הערשאַפט, און איז טאַקע באַלד צו־שטערט געוואָרען. און די שטראָף פון אַ שפּראַכען־אויסמישונג איז אויף די געקומען. אַזוי, אַז איינער דעם צווייטען האָט נישט פערשטאַנען. ווען איינער האָט, צום ביישפּיל, אַ לעפעל געפאָדערט, האָט דער צווייטער איהם גאָר אַ האַק דערלאַנגט, און אַנ־שטאָט אַ גלאָז וואַסער האָט ער דערלאַנגט אַ שטיין, געגעבען, מיט וועלכען ער האָט איהם דעם מח גע־פּלעטט... און עס איז צווישען די בויער אַליין אַ קריגעריי פאַרגעקומען, וועלכע האָט פילשטענדיג די בוי־אונטערנעהמונג אָפּגעהאַלטען און צושטערט.

די מענשען זענען דאַמאָלט פערוואַנדעלט געוואָרען אין מאַלפּעס, און זענען געוואָרען צו שפּאָט און צו געלעכטער. און אַ פייער האָט נאָך אויסגעבראָכען און פערניכטעט אַ דריטעל פונ'ם טורעם, די ערד האָט אויך אַ דריטעל איינגעשלונגען, און די איבעריגע רעשטען זינקען נאָך עד היום אין דער טיפער ערד אַריין.

דער קליינער גרויסער מאַן

איך בין קליין, ווייל איך בין נאָך אַ קליין קינד, און גרויס זיין וועל איך, שוין איך וועל אַלט זיין, ווי מיין טאַטע.

עס וועט קומען מיין לעהרער און זאָגען:

עס איז שפּעט, ברענג דיינע ביכער און דיין העפט.

וועל איך איהם ענטפערען: „ווייסט, אַז איך בין אַזוי גרויס, ווי דער פאָטער און איך דאַרף שוין מעהר קיין לעקציעס נישט האָבען“.

עס וועט זיך וואונדערען מיין לעהרער און זאָגען:

„ער קען שוין לאָזען צו רוה זיינע ביכער, אויב ער וויל. יאָ, ער איז שוין אַ גרויסער“.

* * *

איך וועל זיך אָנטאָן און געהן שפּאַצירען אויפ'ן יאַהר־מאַרק. מיין פעטער וועט צוקומען צו מיר און זאָגען:

דו וועסט זיך, מיין קינד, פערלירען;;; לאָז, וועל איך דיר אָנקוקען.

וועל איך ענטפערען: פעטער, זעהסט נישט, אַז איך בין שוין אַזוי גרויס, ווי דער פאָטער. איך דאַרף אַליין געהן אויפ'ן יאַהר־מאַרק.

וועט דער פעטער זאָגען: „יאָ, ער איז גע־רעכט, ער איז שוין אַ גרויסער“.

* * *

דער טאַטע וועט קומען אַהיימצופאָהרען און וועט מיטברענגען פון שטאָט קליינע שיכעלעך און אַ קליין רעקעלע, ווייל ער מיינט, אַז איך בין נאָך אַ קליין קינד.

וועל איך איהם זאָגען: גיב עס אַ משה'לען ווייל איך בין שוין אַזוי גרויס, ווי דו.

וועט זיך פערקלערען דער טאַטע און זאָגען:

„ער קען, אויב ער וויל, זיך אַליין קליידען קויפען. יאָ, ער איז שוין אַ גרויסער“.

פראַגעס און ענטפערס

— אַ שומר אַ היטער,
אַ געברענטער, אַ געשמידטער.
נישט אַליין בעהיט ער,
נישט דעם צווייטען גיט ער.
— אַ שלאָס.

* * *

— אַ גאַנצע אייזערנע פערד,
מיט אַ פלאַקסענעם עק;
וואו מען שטופט איהם,
דאָרט גייט ער.
— אַ נאָדעל מיט אַ פאָדעם.

* * *

— ער פליהט אָהן פליגעל,
ער מויערט אָהן ציגעל,
ער לייגט זיך ווי אַ העָר,
און שטייט אויף ווי אַ באַר.
— שניי.

קען מען אויסראטען

שלעכטע געוואוינהייטען ביי קינדער?

פון אלטער עפשטיין

די גייען ריכטונגען אין דער מעדיצין זענען געווענדעט אויף איין וויכטיגען פונקט, און דאָס איז, די פערמיידונגס־אַרבייט, דאָס הייסט, מען אַלץ אין דער וועלט, אַז איהר, איך און אַנדערע זאָלען נישט ווערען קראַנק, אַז מיר זאָלען זיין געזונט און שטאַרק, ווייל עס איז גוט בעקאַנט, דאָס ווען איי־נער ווערט קראַנק, דאַן קומט אָן מיט צרות און מאַטערניש איהם צו מאַכען געזונט. דאָס זעלבע קומט אויך פאַר אויפ'ן געביט פון פערברעכען, עס איז וויכטיגער פאַר אַלץ, אַז אונזערע קינדער זאָלען זיין עהרליכע מענשען, אַז מיר זאָלען נישט האָבען קיין נייגונגען צו בעגעהען פערברעכענס. מיר זאָלען נישט געשטראָפט ווערען אויף טריט און שריט.

עס איז פיל געשריבען געוואָרען אויפ'ן געביט פון בעקעמפען פערברעכען, עס זענען פערהאַן פערשידענע פאָרשלאָגען, מעטאָדען ווי צו מאַכען, אַז מענשען זאָלען נישט ווערען קיין פערהאַרטעווע־טע פערברעכער. איינער צר דענקט, אַז די שטרענגע שטראָפען, דאָס אָפּזונדערען דעם פערברעכער פון די עהרליכע מענשען, איהם אָפּשניידען פון זיינע נאָהענטע און טייערע, איז דער בעסטער מיטעל. דאָס איז די אַלטע מעטאָדע פון נעמען נקמה אָן דעם מענשען, וואָס האָט אָפּגעטאָן עפּעס, וואָס איז געגען אונזערע אָנגענומענע געזעצען. עס זענען פערהאַן אַ סך, וואָס דענקען, אַז דווקא מענשליכע בעציהונג, פריינטשאַפט און באַהענטקייט מיט'ן פאַ־ברעכער, קען פיהרען צו גוטע רעזולטאַטען.

דער אַמעריקאַנער פסיכיאַטער ד״ר י. ט. בראַדווין האָט ערקלערט, אַז לויט זיין ערפאַהרונג און טיפער איבערצייגונג איז פּונקט מעגליך אויס־צוראָטען אין אַ קינד די שלעכטע נייגונגען. עס פערשטעהט זיך, אַז מען דאַרף דערביי די מיט־אַרבייטערשאַפט פון די עלטערען. אָהן די עלטערען קען מען פיל נישט אויפטאָן, ווייל זיי זענען די ער־שטע, וואָס דאַרפען בעמערקען די זאַכען, וואָס מיר רופען אַן נישט נאָרמאַל, נישט גוט.

אַ נאָרמאַל קינד הייסט דער, וואָס פּאַסט זיך לייכט אַריין אין דעם, וואָס מיר רופען „רוטין“, אין דעם, וואָס יעדער איינער דאַרף טאָן און יאָגט. איהר וועט זעהען ווי נאַטירליך עס קומט ביים קינד, וואָס דערגרייכט פיר־פינף יאָהר, ער זאָל וועלען עסען מיט די אייגענע הענט און אַז מען זאָל איהם, אָדער איהר, נישט קאָמענדען. דאָס קינד וועט בעליידיגט ווערען, ווען די מוטער וועט וועלען נעמען די לעפעל און עס טראָגען צו זיין מויל. וואָס איז דער געפיהל וואָס מאַכט דאָס קינד עס זאָל וועלען אַליין עסען? דער ענטפער איז, אַז דאָס איז דער נאַטירליכער נאָרמאַלער ווען פון דאָס גייסטיגע אין דעם קליינעם בשיעל, עס קריגט אַ פערלאַנג צו ווערען גרויס, דערוואַקסען און ווען דאָס קינד דערגרייכט דעם עלטער פון זעקס און זיבען יאָהר, פאַנגט עס אָן אַליין זיך אָנטאָן. עס געהט איין לעבען דעם קליינעם יונגעל אָדער מיי־דעל, אַז די זאָלען אַליין אָנטוהען די זאַכען, די קליידער, וואָס דאָס מיינט, אַז עס איז געגאַנגען אַ טראָט ווייטער אויפ'ן וועג פון פערלאָזען דאָס קינדישע אומבעהאָלפענקייט, און עס איז נאַטירליך פאַר'ן נאָרמאַלען קינד אַרייננעצוגעהן צו ווערע־אין דער שול אַטמאָספערע וואו אַלע אַנדערע קינדער גע־פינען זיך, וואו די שפּילערייען און דאָס לערנען איז קאָנצענטרירט. עס איז נאַטירליך, אַז דאָס קינד זאָל וועלען געהן אין שול, ער זאָל ווערען אַמביציעז.

אין דעם פאַקט, וואָס דאָס קינד וויל נישט געהן אין שול, וואָס עס בעהאַלט זיך פון דעם, דאַרף מען זעהן די ערשטע סמנים פון יענער אומ־נאָרמאַלקייט וואָס ברענגט דעם מענשען שפּעטער אין לעבען צו אַ סך צרות און אומגליקען, און ווען דאָס פּאַסירט איז נויטיג, אַז מען זאָל זיך ווענדען צו אַ דאָקטאָר אָדער צו אַ פּסיכאָלאָג, וואָס זאָל אויסגעפינען די סיבה וואָס מאַכט דעם קינד אַנ־דערש פון אַלע אַנדערע קינדער.

עס איז נאַטירליך, אַז יעדעס קינד זאָל טאָן דאָס אַלעס וואָס זאָל געפעלען די עלטערען, דאָס וועט איהר דערהויפּט בעמערקען ביי קינדער פון דעם עלטער פון צוועלף־צוועלף יאָהר, ווייל עס ווייסט, אַז טאַטע מאַמע קאָנען איהם געבען אַ סך גוטע זאַכען. וואָס ער קאָן נישט קריגען ווען ער וועט זיין שלעכט. זאָגט דער ספּעקולירען, דער צוטראַכטען די מיטלען ווי צו געפעלען די עלטערען דורך מעשים, איז דער בעסטער בעווייז, אַז דאָס קינד וואַקסט, אַז עס ענטוויקעלט זיך און פּאַסט זיך צו צום לעבען. דאָס געהען אין שול, דאָס לערנען גוט, איז דער רעזולטאַט פון דעם, וואָס דאָס קינד וויל אויסנעמען אין דער היים, וואָס ער וויל יעניגען די לאַסקעס פון די עלטערען, אַזוי האַנדלען אַלע גע־זונטע, נאָרמאַלע קינדער, דאָס איז דער וועג דורך וועלכען מיר אַלע זענען דורכגעגאַנגען פון קינד־הייט צו רייפקייט און אַזוי איז דאָס אויך מיט אונ־זערע קינדער.

דאָס נישט נאָרמאַלע קינד וועט האַנדלען גאַנץ אַנדערש, עס וועט נישט וועלען עסען אַליין, עס וועט פאָרערען, אַז די מאַמע זאָל איהם קאָרמיען עס וועט זיך נישט אָנטון אַליין, עס וועט זיך פוי־לען אויפצושטעהן אין צייט, עס וועט זיך נישט האַלטען ריין און עס וועט נישט וועלען געהן אין שול. פאַרוואָס וועט עס האַנדלען אַזוי — דאָס ווענדט זיך אָן יעדען נישט נאָרמאַלען קינד בע־זונדער, איינער פון זיי איז למשל, שעהמעוודיג, נישט דרייסט, דערשלאָגען, עס פעהלט אין דעם קינד יענעם פאַדעם, וואָס פערבינדט איז מענשען מיט'ן אַנדערען, עס איז נישט געזעלשאַפטליך; און דאָס איז נישט נאָרמאַל, דאָס איז אַ צייכען, אַז דאָס קינד איז נישט געזונד גייסטיג, אַז עס דאַרף האָבען די בעהאַנדלונג פון אַ דאָקטאָר, עס מוז געמאַכט ווערען אַ פּרואַווע אויסצוגעפינען דאָס, וואָס מאַכט, אַז עס זאָל זיך האַלטען אַנדערש פון אַנדערע קינדער.

קיין קינד פאַנגט נישט אָן מיט'ן גנב'ענען, עס פאַנגט אָן מיט קלייניגקייטען, ווען אַ קינד, אַנשטאָט געהן אין שול, בעהאַלט זיך ערגעץ און נאַרט אָפּ די עלטערען, ווען עס גנב'עט אַ פּאָר שטונדען, איז דאָס אַ צייכען, אַז עפּעס איז פאַר־האַן אין איהם, וואָס שטויסט איהם צו טון די זאַכען, און מ'קען דענקען, אַז מיט דער צייט וועט ער, ווען ער וועט ווערען עלטער, שטאַרקער, גנב'ענען זאַכען, וואָס האָבען אַ ווערט און ער זעהט זיך נישט רעכענען מיט דעם, צו וועמען די זאַ־כען געהערען, עס איז דערפאַר נויטיג, אַז די מו־טער און דער פאָטער, וועלכע זענען די ערשטע צו דערזעהן די דאָזיגע זאַכען, דאָס הייסט, דאָס נישט געהן אין שול, די גייסטיגע פוילקייט און די אַנדערע נישט גוטע שטיק, אַז זיי זאָלען עס נישט לאָזען גאָהן גלאַט אַזוי, פּריענט עבעריג דערמיט, אַז דאָס איז דאָך נאָר אַ קינד, וואָס פערשטעהט עס? עס וועט עלטער ווערען זיך עס ווערען קליגער, וועט עס נישט טון מעהר.

עס קאָן זיין, אַז די עלטערען זאָגען גערעכט: עס וועט עלטער ווערען, וועט עס קליגער ווערען; אָבער עס קאָן אויך זיין, אַז עס וועט עלטער ווערען וועט עס ערגער ווערען. עס קאָן זיין, אַז דאָס וואָס איז איצט קליין און נישט וויכטיג און עס וועט אָנטון צרות, וועט פערשוואַרצען דעם טאַטען מיט דער מאַמען די פּנים'ער, זיי וועלען זיך אַפשר רייסען די האָר פון קאָפּ און פערשיל־טען די מינוט, וואָס זייער קינד איז געקומען אויף דער וועלט.

ב״יער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ב״יער פאלקסבלאט

פרייטאג 2 יז שבט תרצ״ד

פעברואר
זון-אויפגאנג 7.18
זון-אונטערגאנג 4.23

ליכט-צינדען: 4,8

נעכטיגע פייערליכקייטן לכבוד דעם מלוכה-פרעז. מאשטשיצקי אין לאדז

(2) די פייערליכקייטן לכבוד דעם נאמענס-טאג פון מלוכה-פרעזידענט מאשטשיצקי, זענען נעכטען אדורך אין אונזער שטאט זעהר אימפא-זאנט.

נאך צהערנאכטען אווענט האבען ארקעסטערס איבער די לאדזער גאסען געשפילט א צאפשטיק. די גאסען און טראמווייען זענען געווען דעקארירט מיט אמאראנט-ווייסע פעהנער און אין די שוי-פענסטער און אויף באלקאנען זענען געווען ארויס-געשטעלט בילדער פון פרעז. מאשטשיצקי, אילומי-נירט מיט פארביגע לעמפלעך.

די נעכטיגע פייערליכקייטן האבען זיך אנ-געהויבען 9 פריה מיט א גאטעס-דינסט אין דער קאטעדרע, וואו עס זענען געווען אנוועזענד בענ. מאלאכאווסקי, וואיעוואדע האוקע-נאוואק, וויצע-וואיעוואדע פאטאצקי, דער שטאט-סטאראסטא פא-דאבינסקי, זיין פארטרעטער ראשיצקי, דער סטא-ראסטע פון לאדזער קרייז מאקאווסקי, זיין פער-טרעטער דעניס, דער קאמענדאנט פון דער וואיע-וואדישער פאליציי ד״ר טארווינסקי, לאדזער פאלי-ציי-קאמענדאנט עלזעסער-ניעדזשעלסקי, דער פרע-זעס פון קרייז-געריכט מאמשעיעווסקי, פראקוראר קאזלאווסקי, דער פרעזעס פון דער פינאנץ-קאמער קוכארסקי און פיל אנדערע. מיט דער פייערליכער תפילה האט אנגעפיהרט זיין עקסעלענץ ביסקופ ד״ר טאמטשאק.

נאכמיטאג זענען אין די לאדזער קאסארע-פארגעקומען שמועסען מיט די זעלנער. די בעזונ-דערע פולקען האבען צו דער געלעגענהייט פון פרעזידענטס נאמענס-טאג געשאנקען לעבענס-מיט-לען פאר ארבייטסלאזע.

פון 6 ביז 7 אווענד איז אין דער קרעדיט-געזעלשאפט פארגעקומען א פייערליכע אקאדעמיע מיטן אנטייל פון וואיעוואדע, רעגירונגס-קאמיסאר וואליעוואדזקי, פארשטעהער פון געזעלשאפטען און צעכען. אלע אנוועזענדע האבען געגעבען זייערע אונטערשריפטען אויף א בעגריסונגס-אדרעס פארן מלוכה-פרעזידענט.

די אקאדעמיע האט געעפענט דעפ. וואל-טשינסקי. אין פרעזידיום איז מצד דער יודישער קהלה געווען פערטרעטען פרעזעס דעפ. מינצבערג.

די אקאדעמיע האט זיך פארענדיגט מיט א קינסטלערישען טייל.

אסוחר מיט זיינע 2 זוהן פיהרען אויס א גנבה אין אייגענעם געשעפט

כדי צובעקומען די אסעקוראציע-פרעמיע

סענסאציאנעלער פראצעס אין לאדזער קרייז-געריכט

(2) א סענסאציאנעלער און זעהר אינטערע-סאנטער פראצעס איז נעכטען פארגעקומען אין לאדזער קרייז-געריכט. אויף דער בעשולדיגונגס-באנק זענען געזעסען דער 61-יעהריגער משה ראוועט און זיינע צוויי זיהן מענדעל און אברהם דוד.

פון בעשולדיגונגס-אקט איז צו זעהען, אז דעם 12 אפריל 1933 האט משה ראוועט געמאלדען דער פאליציי, אז פון זיין מאנופאקטור - געשעפט אויף פיעטרקאווער 18 איז דורך דורכברעכען די וואנד ארויסגענומען געווארען סחורות אין דער ווערט פון 17,751 זל.

די אונטערגענומענע אויספארשונג האט נישט געקענט בעווייזען, ווער עס זענען די איינברעכער. צוליב דעם איז די אויספארשונג בטל געווארען. דאן האט ראוועט בעקומען פון דער אסעקוראציע-געזעלשאפט „וועסטא" אן ענטשעדיגונג פון 6584 זל. מיט 30 גר.

אין אויגוסט ה. י. איז אין אויספארשונגס-אמט איינגעטלאפען א פערטרויליכע מעלדונג, אז דער איינברוך אין ראוועטס געשעפט איז געווען אן אייגען שטיקעל ארבייט פון די ראוועטס, בכדי צוקריגען די אסעקוראציע-פרעמיע. דערויף איז ווידער אונטערגענומען געווארען אן אונטערזוכונג, וועלכע האט פעסטגעשטעלט אט וואס:

א קורצע צייט פארן דערמאנטען איינברוך האט איינער שלמה ראזענבערג געטראפען דעם טרעגער שענוואלד, וועלכען ער האט ערקלערט, אז ער זוכט ארבייט. שענוואלד האט דאן גע'עצהט ראזענבערג'ן צוגעהן צו ראוועטן ביי וועלכען עס איז דא אנ'ארבייטס-שטעלע. ווען ראזענבערג איז געקומען צו ראוועט'ן, האט דער לעצטער איהם געהייסען קומען אויף דער נאכט אין א צוקערניע אויף זאכאדניא-גאס. אין דער צוקערניע האט ראוועט זיך ארויסגערעדט פאר ראזענבערג'ן דאס הארץ און דערצעהלט איהם, אז ער האט מורא פאר א ליציטאציע פון אלע סחורות זיינע, צוליב וואס ער וויל „ארויסראטעווען" די סחורה אזוי אונבעמערקט פאר אלעמען, אז מ'זאל מיינען, ס'איז געשעהן אנ'איינברוך. ער האט דעריבער פארגע-לעגט ראזענבערג'ן, אז ער זאל מאכען אנ'עפענונג פון דער געשעפטס-וואנט, וואס גרעניצט זיך מיט א שכנותדיגען לעדיגען לאקאל.

ראזענבערג האט, צוליב פרנסה, מסכים געווען אויף דער דאזיגער ארבייט און דעם 11 אפריל איז די סחורה ארויסגעטראגען געווארען דורכ'ן טרעגער שענוואלד און איז איבערגעגעבען געווארען דער עקספעדיציע „שלאנסק", אוי זאכאדניא 68.

בעת א רעוויזיע אין ראוועטס וואוינונג אויף פאמארסקא 53 איז געפינען געווארען א גרעסערע סומע געלד אין דאלארען, וועלכע האבען, ווי ס'האט זיך ארויסגעוויזען, געשטאמט פון דער ארויסגעצאלטער פרעמיע פון דער געזעלשאפט „וועסטא". ס'איז אויך פעסטגעשטעלט געווארען, אז ראוועט'ן האבען צוגעהאלפען צו דער כלומר-שטער גנבה זיינע צוויי זוהן. דער טאטע מיט די בנים זענען דעריבער ארעסטירט און דערנאך בעפריים געווארען געגען קויציע.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען א רייה עדות. אלס פערטיידיגער טרעטען ארויס די אדוואקאטען מארעלע און גרינבערג. די ציוויל-מאנונג מצד דער פערזיכערונגס-געזעלשאפט טראגט אריין אדוו. שטיקגאלד, וועלכער פארערט 6584 זל.

דער אינטערעסאנטער פראצעס וועט היינט פארטגעזעצט ווערען. שבת וועט ארויסגעטראגען ווערען דער אורטייל.

(Safesy) סעיפן

W BANKU HANDLOWYM w ŁODZI

Spółka Akcyjna

Al. Kościuszki № 15

זענען נאך פערהאן צו פערדינגען

פון — .4 זל. חודשליך.

קאנפערענץ אין ארב.-אינספעקטאראט

צו בעקעמפען די נישט ערליכע קאנקורענץ אין דער טריקאטאזש - אינדוסטריע

(אג) אויפן היגען טריקאטאזש מארק בע-מערקט זיך לעצטענס א פערשארפטע קאנקורענץ פון געוויסע פירמען אין דער מיטעלער אינדוסטריע, וואס פערערגערט נאך מעהר די לאגע אין דער דאזיגער אינדוסטריע בראנזשע. די דאזיגע פירמען קאנקורירענדיג מיט די פירמען, וואס ארבייטען אויף לויהן, פערקלענערען די פרייזען אזוי ווייט, אז עס איז אונמעגליך מיט זיי צו קאנקורירען. עס איז פערשטענדליך, אז אזא פאליטיק וועט קיין גוטעס נישט ברענגען און עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואס אין דער דאזיגער בראנזשע הערט מען וואס אמאל אלץ מעהר וועגען באנקראטען, גנדווארען און אפגעדלאשעשען. עס איז גע-נוג אנצווייזען, אז די דאזיגע פירמען נעהמען אמאל פאר א קילא גארן 85 גראשען, בעת דער ארבייטס-לויין אליין פון א קילא גארן קאסט 31 גראשען.

א רייהע פירמען פון דער מיטעלער טריקא-טאזש אינדוסטריע, וועלענדיג ארויסדרעהען זיך פון דעם קאלעקטיווען אפמאך, וואס איז לעצטענס אין דער דאזיגער בראנזשע אונטערגעשריבען גע-ווארען, גיט זיך אן אלס פירמען, וואס ארבייטען אויף לוין, פאר וועלכע מען האט אין קאלעקטיווען אפמאך געמאכט געוויסע הנחות.

צוליב דער דאזיגער זאכלאגע האט זיך די סעקציע פון די טריקאטאזש לוין פירמען ביים פער-באנד פון דער לוין אינדוסטריע זיך פערשטענדיגט מיט די איבריגע פערבאנדען פון דער טריקאטאזש אינדוסטריע און ווי מיר דערוויסען זיך וועט אין דער נאהנסטער צייט צוזאמענגערופען ווערען א קאנפערענץ פון די אלע פערבאנדען אין ארבייטס אינספעקטאראט, וועלכע וועט אויסזוכען מיטלען מיטן ציל צו בעקעמפען די איבענדערמאהנטע נישט ערליכע קאנקורענץ.

ברויט מוז האבען די דיכ-טיגע וואג!

קאנטראלעס וועגען דעם אין די בעקערייען

(2) די אדמיניסטראטיווע ארגאנען אין לאדז האבען איינגעזעהן, אז פיל בעקעריי-אייגענטימער לייגען נישט גרויס אכט אויף דער ריכטיגער וואג פון די אויסגעבאקענע ברויטלעך. אין צוזאמענהאנג דערמיט וועלען פארקומען שטרענגע קאנטראלעס אין די בעקערייען. אויב א ברויט וועט וועגען ווייניגער, ווי ס'נעהער צו זיין, וועלען די שולדיגע שטרענג בעשטראפט ווערען.

די 5-טע ראטע פון דער נאציאנאלער-הלוואה

רעדע דורכן ראדיא פון מאג. מ. באלבערישסקי

היינט 5 אווענד וועט דורכן לאדזער ראדיא רעדען מאג. מ. באלבערישקי וועגען איינצאהלען די 5-טע ראטע פון דער נאציאנאלער הלוואה.

ארטאפעדישער אנשטאלט

בראסעזען, גארסעטען, פ״ר-טאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאט-פוס-איינלאגען באנען פיס. שמערצען אלס נאך גיפס-אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פיעטריקאווער 119, טעל. 231-81

אויפרוף פון ד. א. פ. פ.

צום היינטיגען נומער „בייער פאלקסבלאט" ווערט צוגעלעגט דער אויפרוף פון צענטראלען קאמיטעט פון לאדזער קרייז-קאמיטעט צו פראפא-גירען די צילען און אויפגאבען פון דער לופט אין אנטי-גאז פערטיידיגונג צווישען דער יודישער בעפעלקערונג.

רענטיסטען מוזען זיך רעגיס-טרירען אין דער סטאראסטווע

די שטאט-סטאראסטווע מאכט אויפמערקזאם, אז אלע רענטיסטען מוזען אנמעלדען דער אדמי-ניסטראטיווער מאכט וועגען זייער פראקטיק (אין דער שטאט-סטאראסטווע אויף קילינסקי גאס 152, צימער 7 יעדען טאג). זיי מוזען זיך רעגיסטרירען, אפילו ווען זיי זענען שוין געווען רעגיסטרירט. וועגען יעדען געענדערטען אדרעס מוזען זיי אויך מיטטיילען דער סטאראסטווע.

וועגען טויטפאל פון יעדען דאקטאר-דאנ-טיסט מוז די משפחה אדער הויז-פערוואלטער אונ-בעדינגט מעלדען.

שולדיגע אין צובר-זיין די פארשריפטען, וועלען שטרענג בעשטראפט ווערען.

גען. מאלאכאווסקי איז לאדז

דער לייטער פון לאדזער ד. א. ק. 4, גענעראל סטאניסלאוו מאלאכאווסקי איז צוריקגע-קומען פון אורלויב און נעכטען איבערגענומען זיין אמט.

איבערגעשניטען זיך די אדערן אין די אויגען פון א קאמארניק

(א) ווען דער קאמארניק איז נעכטען פריה געקומען עקסמיטירען א געוויסען שטען, האט די אונגליקליכע פרוי אין די אויגען פון קאמארניק זיך איבערגעשניטען די אדערן פון די הענד.

צוליב דעם איז די עקסמיסיע אפגעלעגט געווארען ביז צו א נייעם טערמין.

פאר קאמוניזם

(2) דורכ'ן קרייז-געריכט איז נעכטען פער-משפט געווארען אויף 2 יאהר תפיסה פאר אנטי-מלוכה'שער טעטיגקייט דער 22-יעהריגער מיכאל גליקליך פון 11 ליסטאפאד 60. דער הויפט-עדות אין דעם פראצעס איז געווען א צייטונגס-יונגעל, וואס פערקויפט דעם „ארענדאווניק".

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייננאכט דיזשורירען: א. פאטאש (פלאץ קאשטשעלני 10), א. כארעמזא (פאמארסקא 12), ע. מילער (פיעטרקאווער 46), מ. עפשטיין (פיעטרקאווער 225), ז. גארטשיצקי (פשעיאזד 59), נ. אנטאניעוויטש (פאביאניצער 50).

באל לטובת יתומים נאך זעלנער

היינטיגען שבת קומט פאר אין די זאלער פון אפיצירען-קלוב (יעזשענא 2) א קארנאוואל-באל לטובת די יתומים נאך געפאלענע זעלנער.

טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

די טוריסטען - אפטיילונג ביי דער ציונ. ארגאניזאציע ארדענט איין

עקסקורסיעס קיין ארץ-ישראל

(גרופענווייז און אינדיווידועל)

די רייזע קומט פאר דורך קאנסטאנץ מיט'ן גרויסען פוילישען דאמפער „פאלאניא"

די נאהענטסטע אויספלוגען:

דעם 5 . 19 פעברואר

. 5 . 19 מערץ

צוליב דעם, וואס די פאס-פארמאליטעטען פאר-נעהמען פיל צייט, דארפען די פראינטערעסירטע פרואווען זיך מעלדען בעצייטענס.

אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין ציוניס-טישען ביורא, טרוגוטיעסקא 29.